

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

รายการ	ประเภทรายบุคคล หรือรายการกิจกรรม	ประเภทชุมชนหรือ หมู่บ้านท่องเที่ยว การเกษตร	รวม
ระดับศักยภาพ (ร้อยละ)			
ศักยภาพสูง	54.55	31.58	40.00
ศักยภาพปานกลาง	18.18	31.58	33.33
ศักยภาพต่ำ	27.27	36.84	26.67

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

2. ผลการประเมินศักยภาพตามกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาด้านเกษตรกรรมเป็นพิเศษ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป มีระดับศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาด้านเกษตรกรรมเป็นพิเศษ โดยระดับคะแนนศักยภาพเฉลี่ยเท่ากับ 21.60 คะแนน สูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาด้านเกษตรกรรมเป็นพิเศษเท่ากับ 19.32 คะแนน นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป มีระดับศักยภาพสูง คิดเป็นร้อยละ 38.89 ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาด้านเกษตรกรรมเป็นพิเศษ มีระดับศักยภาพสูงเพียงร้อยละ 33.33

ทั้งนี้จากการพิจารณาคะแนนศักยภาพแยกตามปัจจัยใหญ่ๆ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยวและการตลาด การท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป มีค่าศักยภาพทางด้านการบริการการท่องเที่ยวสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตรมาก ส่วนคะแนนศักยภาพด้านอื่นไม่แตกต่างกันมากนัก แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป เน้นการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้เน้น

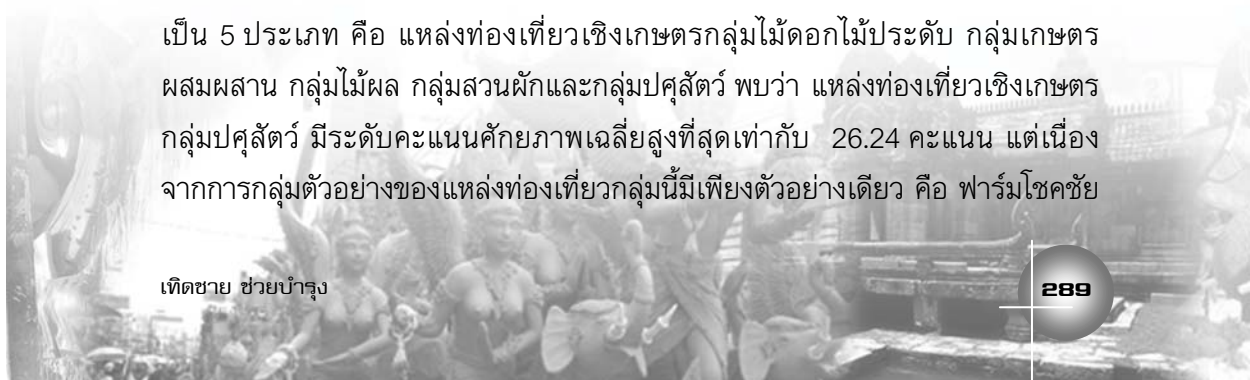
สภาพแวดล้อม ความสวยงามของพื้นที่ ความสะดวกสบายของบริการการท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจ ได้แก่ การเก็บผลผลิตและจำหน่ายผลผลิต การนั่งรถหรือนั่งเรือเที่ยว ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาด้านเกษตรกรรมเป็นพิเศษเน้นความโดดเด่นหรือ เอกลักษณ์พิเศษด้านกายภาพและวิถีชีวิตเกษตรกรรม กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ คือ การแสดงหรือสาธิตทางการเกษตร การทดลองการทำ การเกษตรและการพักผ่อนในแหล่ง ดังตาราง 40

ตาราง 40 การเปรียบเทียบผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำแนกตามกลุ่มนักท่องเที่ยว

รายการ	กลุ่มนักท่องเที่ยว ทั่วไป	กลุ่มนักท่องเที่ยว การเกษตร	รวม
ระดับคะแนน (คะแนน)			
ค่าสูงสุด	26.93	26.05	26.93
ค่าต่ำสุด	17.01	13.07	13.07
ค่าเฉลี่ย	21.60	19.32	20.69
ค่าความแปรปรวน	3.47	4.57	4.03
ระดับศักยภาพ (ร้อยละ)			
ศักยภาพสูง	38.89	33.33	40.00
ศักยภาพปานกลาง	33.33	25.00	33.33
ศักยภาพต่ำ	27.78	41.67	26.67

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

3. ผลการประเมินศักยภาพตามประเภทผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งจำแนกได้เป็น 5 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มไม้ผล กลุ่มสวนผักและกลุ่มปศุสัตว์ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มปศุสัตว์ มีระดับคะแนนศักยภาพเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 26.24 คะแนน แต่เนื่องจากการกลุ่มตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีเพียงตัวอย่างเดียว คือ ฟาร์มโชคชัย

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

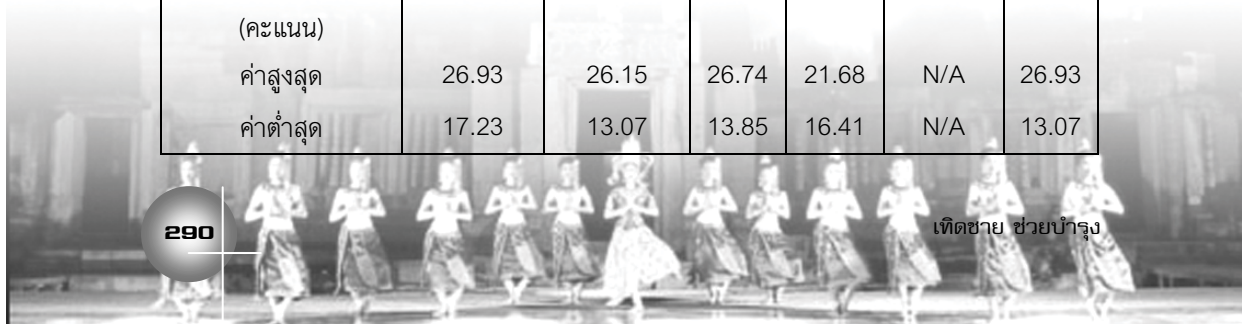
ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติ ดังนั้นหากไม่พิจารณาคะแนนศักยภาพพาร์มโซ่ช้อยกับแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอื่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับมีระดับคะแนนศักยภาพเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 21.86 คะแนน รองลงมาคือกลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มไม้ผลและกลุ่มสวนผัก โดยมีระดับคะแนน เท่ากับ 21.05 คะแนน 19.63 คะแนน และ 19.35 คะแนน ตามลำดับ ดังตาราง 41

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคะแนนศักยภาพแยกตามปัจจัยใหญ่ๆ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับมีค่าศักยภาพทางด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากสวนไม้ดอกไม้ประดับจะสร้างบรรยากาศของการพักผ่อนหย่อนใจเพิ่มความสวยงามให้กับทัศนียภาพและสภาพแวดล้อมของพื้นที่

แหล่งท่องเที่ยวประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรม และประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลนั้นมีระดับศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรมส่วนใหญ่มีระดับศักยภาพสูง ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตรส่วนใหญ่มีระดับศักยภาพสูง

ตาราง 41 การเปรียบเทียบผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำแนกตามประเภทผลิตผลทางการเกษตร

รายการ	กลุ่ม					รวม
	ไม้ดอกไม้ประดับ	เกษตรผสมผสาน	ไม้ผล	สวนผัก	ปศุสัตว์	
ระดับคะแนน (คะแนน)						
ค่าสูงสุด	26.93	26.15	26.74	21.68	N/A	26.93
ค่าต่ำสุด	17.23	13.07	13.85	16.41	N/A	13.07

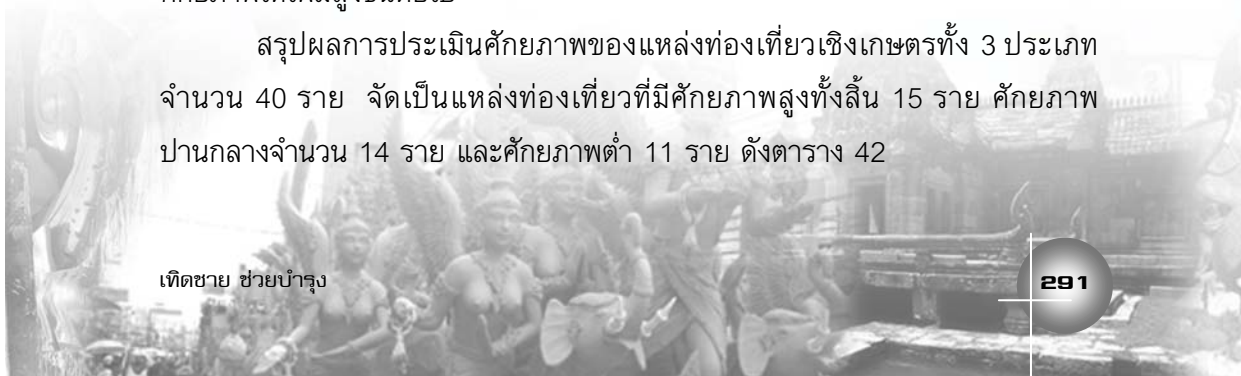

รายการ	กลุ่ม					รวม
	ไม้ดอก ไม้ประดับ	เกษตร ผสมผสาน	ไม้ผล	สวน ผัก	ปศุสัตว์	
ค่าเฉลี่ย	21.86	21.05	19.63	19.35	26.24	20.69
ค่าความแปรปรวน	4.15	3.83	4.58	2.69	N/A	4.03
ระดับศักยภาพ (ร้อยละ)						
ศักยภาพสูง	25.00	50.00	30.00	-	100.00	40.00
ศักยภาพปานกลาง	25.00	33.33	20.00	66.67	-	33.33
ศักยภาพต่ำ	50.00	16.67	50.00	33.33	-	26.67

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคะแนนศักยภาพแยกตามปัจจัยใหญ่ๆ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยว และด้านการตลาดการท่องเที่ยวพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรมมีค่าศักยภาพทางด้านบริการการท่องเที่ยวสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร ดังนั้นเมื่อพิจารณาโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร จึงควรเร่งการปรับปรุงการบริการการท่องเที่ยวให้มีความพร้อมเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว อาทิ ล้างอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ และสาธารณูปโภคต่างๆ ให้มีทุกอย่างพร้อมและอยู่ในสภาพที่ดี จัดให้มีบุคลากรทางการท่องเที่ยวและมาตรการในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีระบบ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้สามารถพัฒนาศักยภาพให้เพิ่มสูงขึ้นต่อไป

สรุปผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 3 ประเภทจำนวน 40 ราย จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงทั้งสิ้น 15 ราย ศักยภาพปานกลางจำนวน 14 ราย และศักยภาพต่ำ 11 ราย ดังตาราง 42

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ตาราง 42 สรุปผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 จำแนกรายจังหวัด

จังหวัด	ระดับศักยภาพ			รวม
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	
ชัยภูมิ	3	2	1	6
นครราชสีมา	8	5	4	17
บุรีรัมย์	-	-	2	2
สุรินทร์	2	2	-	4
ศรีสะเกษ	1	4	3	8
อุบลราชธานี	1	1	1	3
รวม	15	14	11	40

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามจังหวัด สามารถ
 แสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ ดังภาพ 55-60

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

1. หมู่บ้านเขว้า ตำบลลุ่มผักชี อำเภอบ้านเขว้า
2. หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติบ้านเลี้ยวน้อย
3. หมู่บ้านค่าน้อย อำเภอเมือง
4. ไร่จันทน์ หมู่บ้านวะตะแบก อำเภอเทพสถิต
5. สวนส้มโอ ตำบลโนนทอง อำเภอเกษตรสมบูรณ์
6. สวนไม้แคระอำเภอเทพสถิต

สัญลักษณ์

- △ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

ภาพ 55 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดชัยภูมิ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

แผนที่จังหวัดนครราชสีมา

สถานที่ท่องเที่ยว Tourist Attractions

- 1 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 2 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 3 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 4 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 5 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 6 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 7 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 8 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 9 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 10 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 11 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 12 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 13 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 14 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 15 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 16 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 17 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 18 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 19 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 20 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 21 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 22 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 23 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 24 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 25 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 26 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง
- 27 เขาค้อ-ผาแดง ผาแดง

สัญลักษณ์ Legend

- จังหวัด Nakhon Ratchasima
- อำเภอ Amphoe (District)
- ★ สถานที่ท่องเที่ยว Tourist Attraction
- ✈ สนามบิน Airport
- รถไฟ สถานี Railway Station
- ทางหลวง Highway
- แหล่งน้ำ แม่น้ำ Water Stream
- เส้นเขตจังหวัด Province Boundary
- ทางรถไฟ Railway

สัญลักษณ์

- △ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ

1. สวนผักลุงไกร อำเภอวังน้ำเขียว
2. หมู่บ้านพวงพยอม อำเภอขามทะเลสอ
3. หมู่บ้านซันได้ ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง
4. หมู่บ้านวังษ์เกษตรอำเภอปากช่อง
5. สวนสวยคุณตอ อำเภอวังน้ำเขียว
6. หมู่บ้านไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว
7. ฟาร์มโชคชัย อำเภอปากช่อง
8. หมู่บ้านหนองบัว อำเภอสีคิ้ว
9. สวนจินดาพงษ์ อำเภอวังน้ำเขียว
10. หมู่บ้านโนนสมบูรณ์ อำเภอปากช่อง
11. สวนเบญจมาศวิทยา อำเภอวังน้ำเขียว
12. สวนเมืองพร อำเภอสีคิ้ว

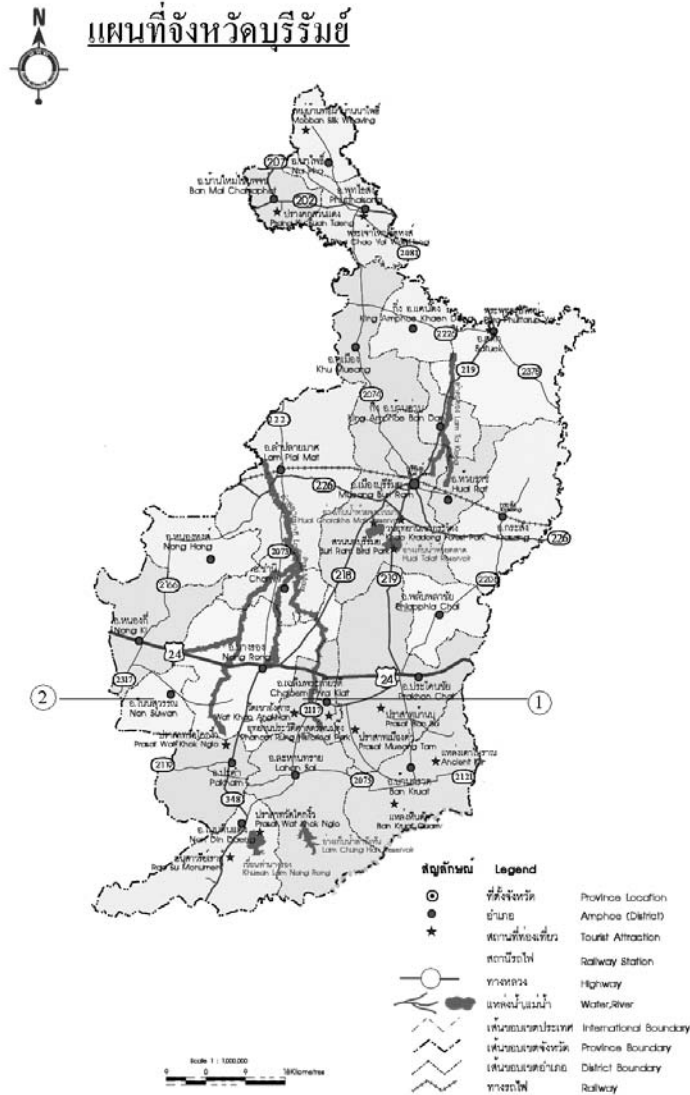
ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

ภาพ 56 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คืนหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

1. ชุมชนหมอนไหมตาเบิก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
2. หมู่บ้านปลูกไม้ผล อำเภอโนนสุวรรณ

สัญลักษณ์

- △ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ

ที่มา : ปองพล วัลลหทัยกุล และคณะ, 2550

ภาพ 57 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดบุรีรัมย์

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

แผนที่จังหวัดสุรินทร์

1. สำนักงานหม่อนไหมอำเภอเมือง
2. หมู่บ้านสามโคก อำเภอเขวาสินรินทร์
3. หมู่บ้านท่องเที่ยวตำบลสวายอำเภอเมือง

สัญลักษณ์

- △ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

ภาพ 58 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดสุรินทร์

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คืนทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

1. ชุมชนบ้านศรีชะโศก อำเภอกันทรลักษณ์
2. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์
3. หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านชาตารมย์ อำเภอกันทรลักษณ์
4. หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านขาม่วง อำเภอกันทรลักษณ์

สัญลักษณ์

- △ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ

ที่มา : ปองพล ธีรวิทย์กุล และคณะ, 2550

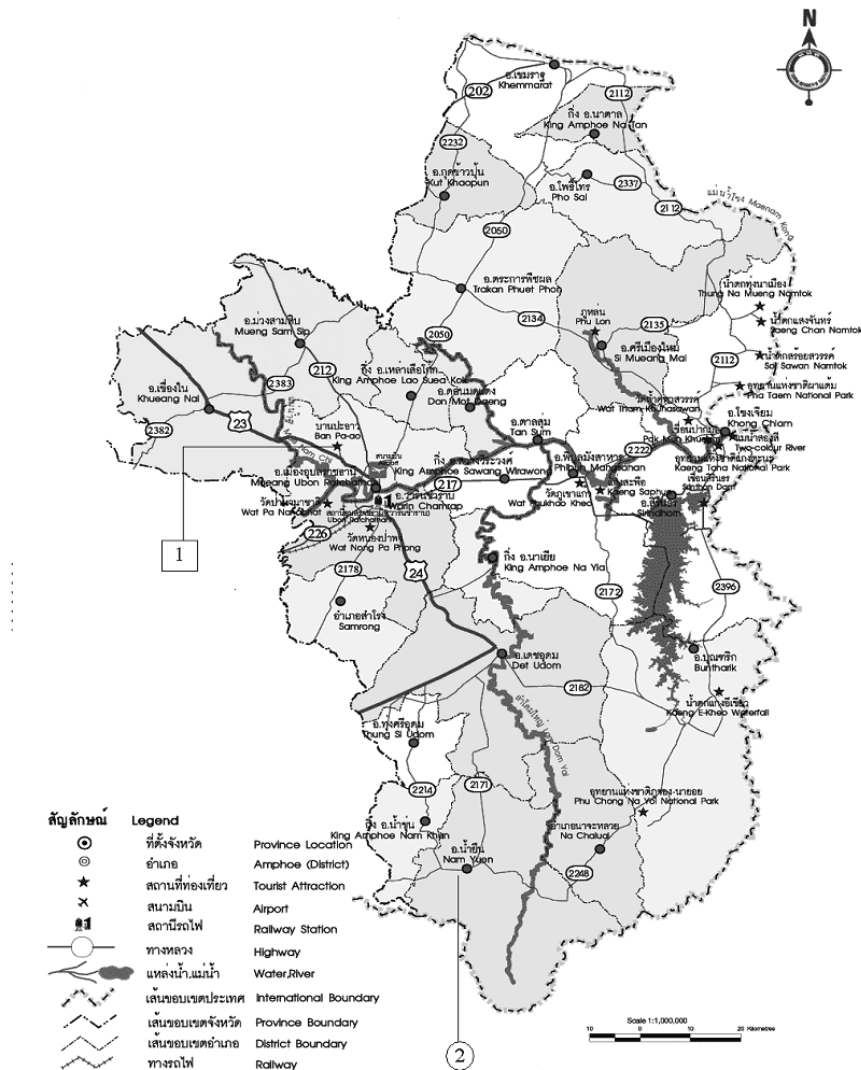
ภาพ 59 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดศรีสะเกษ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี

1. หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านปะอาว
2. หมู่บ้านท่องเที่ยวตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน

สัญลักษณ์

- △ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ

ที่มา : ปองพล รัววิทยกุล และคณะ, 2550

ภาพ 60 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี

298

เทิดชาย ชัยบำรุง

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้

นักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ เพราะความสนใจด้านเกษตรกรรม วิธีชีวิตเกษตรกรรม ทัศนียภาพและความสวยงามของพื้นที่ รวมถึงการได้ซื้อผลผลิตและสินค้าทางการเกษตรแปรรูปจำหน่ายอีกด้วย สำหรับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต้องการให้มีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ เช่น การจัดจุดชมวิว รองลงมาเป็นการแสดงสาธิตทางด้านการเกษตรและการทดลองเก็บผลผลิตด้วยตนเอง โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทเกษตรผสมผสานเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุด รองลงมาคือ สวนผลไม้ และ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชอบมากที่สุด ดังนั้น จึงควรสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อจะได้เครือข่ายที่เข้มแข็งในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของอีสานใต้

แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอันนำไปสู่การปฏิบัติมีรายละเอียดดังนี้

1. วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้

การกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งได้กำหนดแผนการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

“การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางการเกษตรที่สอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแต่ละพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม”

2. เป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้

เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ จึงได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ ดังนี้

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

1) พัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมในอีสานใต้ที่มีศักยภาพ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรใหม่ๆ ให้กระจายครอบคลุมใน 6 จังหวัดอีสานใต้

2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวแก่เกษตรกรและชุมชนท้องถิ่น

3) สร้างความเชื่อมโยงหรือเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในแต่ละพื้นที่

4) เพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เปิดดำเนินการแล้วให้เป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยว

3. กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ กำหนดไว้ 4 ด้านดังนี้

1) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว

ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความแตกต่างกับแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ซึ่งมีการผสมผสานระหว่างความโดดเด่นของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ เทคโนโลยีการผลิต วิถีชีวิตทางการเกษตร ตลอดจนภูมิทัศน์และความสวยงามของพื้นที่ตามประเภทของเกษตรกรรมนั้น ด้วยปัจจัยที่หลากหลายทำให้ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรสามารถพัฒนาได้หลายรูปแบบ ซึ่งจะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่หลากหลายได้มากขึ้น จึงสามารถกำหนดกลยุทธ์ได้ดังนี้

1.1) การประเมินความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นๆ อาทิ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีระดับศักยภาพสูงมากสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักได้ เช่น ฟาร์มโชคชัย ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ประกอบด้วย การเยี่ยมชมเทคโนโลยีการรีดน้ำเชื้อวัว การแปรรูปน้ำมันวัวเป็นผลิตภัณฑ์ไอศกรีม การนั่งรถเยี่ยมชมฟาร์ม กิจกรรมสร้างความเพลิดเพลิน จัดจำหน่ายผลผลิตและสินค้าที่ระลึก ซึ่งรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบนี้จะต้องเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ บุคลากร ระบบการให้ข้อมูล ประชาสัมพันธ์ อย่างครบครัน เพื่อเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงหรือปานกลาง แต่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน และสามารถรวมกันเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ครบวงจร โดยดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม อาทิ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลไทยสามัคคี จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกิดจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรและชุมชนในท้องถิ่น มีจุดเด่นของความหลากหลายด้านการเกษตร ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถชมแปลงไม้ดอก ไร่ผักเมืองหนาว การเพาะเห็ดหอมและสวนผลไม้ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบนี้จะต้องสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วม และควรเน้นรูปแบบการเรียนรู้วิถีชีวิตทางการเกษตร การจัดตั้ง Home Stay และ Farm Stay ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละพื้นที่และจัดให้มีองค์กรในรูปคณะกรรมการเฉพาะพื้นที่เพื่อกำหนดนโยบายและควบคุมการจัดการการท่องเที่ยวของเกษตรกร

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงหรือปานกลาง แต่มีที่ตั้งกระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นโครงข่ายการท่องเที่ยว โดยการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นจนเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเดียวกัน ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่ไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเป้าหมายหลักในการเดินทาง จึงควรกำหนดเป็นจุดท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยว อาทิ สวนผลไม้ตำบลชำดามย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นสวนไม้ผลที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบด้วย สวนทุเรียน มังคุด ลองกองและมะม่วง ซึ่งสามารถเป็นจุดแวะพักท่องเที่ยว เนื่องจากตั้งอยู่ติดกับเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 ซึ่งเป็นเส้นทางหลักในการเดินทางเข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานี และสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดศรีสะเกษ คือ ปราสาทเขาพระวิหาร แนวทางในการพัฒนาตามรูปแบบนี้ คือ สร้างชื่อเสียงด้านสินค้าเกษตร การขายผลิตผลทางการเกษตร โดยดึงตลาดนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านหรือต้องการเดินทางท่องเที่ยวโดยจัดอยู่ในโปรแกรมการเดินทาง เป็นลักษณะจัดให้เป็นการท่องเที่ยวช่วงสั้นๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในจุดหมายหลักมีความพึงพอใจกับการท่องเที่ยวมากขึ้น

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

1.2) การจัดการพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต้องคำนึงถึงการจัดการด้านภูมิสถาปัตยกรรมทางการท่องเที่ยวและการจัดการสุนทรียศาสตร์ทางการท่องเที่ยว ซึ่งจากการประเมินตัวชี้วัดศักยภาพ พบว่า กลุ่มนักวิชาการในอีสานใต้เห็นว่า สภาพแวดล้อมและความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อระดับศักยภาพสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากอีสานใต้มีภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง สุนทรียศาสตร์ทางการท่องเที่ยวจะงดงามและน่าสนใจขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์และฤดูกาลในการเพาะปลูก ดังนั้นแนวทางในการพัฒนา คือ การจัดเขตพื้นที่ภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยแยกพื้นที่สำหรับแหล่งท่องเที่ยวแยกต่างหากจากพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพกายภาพของพื้นที่เกษตรกรรมให้มีความสวยงาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยจากกองวัสดุทางการเกษตร ปราศจากกลิ่นรบกวน เพื่อสร้างความเพลิดเพลินและบรรยากาศการพักผ่อนหย่อนใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชม

1.3) ส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรใหม่ๆ ให้กับเกษตรกร เพื่อนำไปใช้ในการสร้างความโดดเด่นให้กับแหล่งท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมการปลูกพืชหรือสัตว์เลี้ยงพันธุ์ใหม่ๆ ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่น่าสนใจ สำหรับใช้ในการประชาสัมพันธ์เป็นจุดขายสำหรับนักท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่เคยเดินทางมาเยี่ยมชม หรือนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาแล้วให้เดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำ และการใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่จะสามารถทำให้ไม้ผลบางชนิดออกผลนอกฤดูกาลหรือสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากกว่าธรรมชาติ จะสามารถช่วยลดข้อจำกัดในการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ผลิตผลทางการเกษตรไม่ออกทุกฤดูกาล

2) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว

2.1) จัดให้มีบริการการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ต้องการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักหรือจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยวก็จะต้องเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่จำเป็น อาทิ การบริการด้านที่พัก ซึ่งอาจเป็นที่พักรับรองนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะหรือที่พักรวมกับเกษตรกรในพื้นที่โฮมสเตย์ การบริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงความพร้อมสำหรับโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ เช่น ไฟฟ้า ระบบน้ำและระบบรักษาความปลอดภัย แต่สำหรับแหล่งท่องเที่ยว

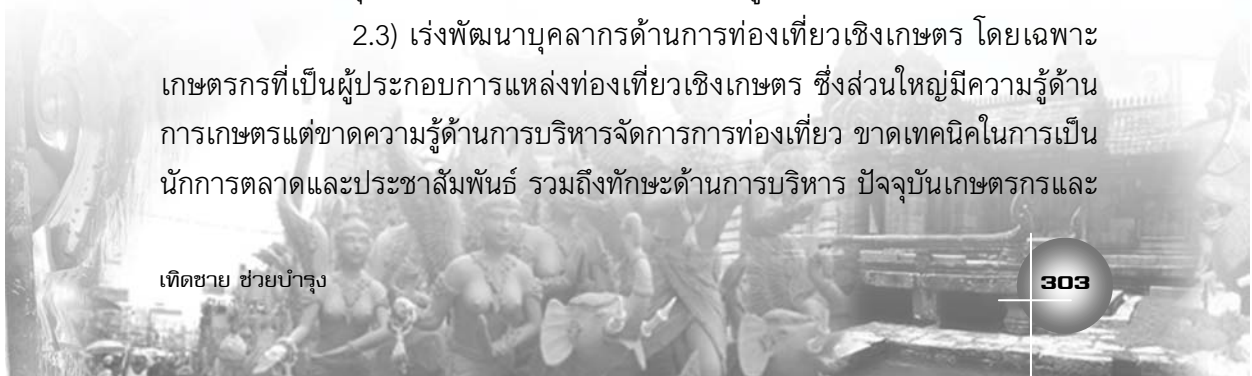

เชิงเกษตรที่ยังไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักหรือจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวได้นั้น ควรให้ความสำคัญกับการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ และสาธารณูปโภคต่างๆ ควรจัดเตรียมให้มีเพียงพอและอยู่ในสภาพที่พร้อมบริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินตัวชี้วัดศักยภาพของนักวิชาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ ที่ให้ค่าคะแนนศักยภาพสำหรับตัวชี้วัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าคะแนนสูงสุดเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ส่วนใหญ่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริมหรือเป็นจุดแวะพักสำหรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น ยังไม่สามารถเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้น การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ และสาธารณูปโภคต่างๆ จึงมีความจำเป็นในการจัดเตรียมไว้สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้การจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เตรียมไว้ให้กับนักท่องเที่ยวควรพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่มีระบบกำจัดของเสียและมลพิษ ไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมและสภาพแวดล้อมใกล้เคียง

2.2) ควรจัดให้มีระบบการให้ความรู้และสื่อความหมายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบซึ่งประกอบด้วย การให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดแหล่งท่องเที่ยว การให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้อง ป้ายต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว การให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมต่างๆ ที่จัดให้มีในแหล่งท่องเที่ยว แนะนำการปฏิบัติตนในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการจัดเตรียมมัคคุเทศก์ไว้สำหรับแนะนำและตอบคำถามนักท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าระบบการให้ความรู้และสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวสามารถทำได้หลายช่องทาง ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่วนใหญ่มีความสนใจและตื่นตาตื่นใจกับผลผลิตทางการเกษตร ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นยิ่งขึ้น ดังนั้นหากแหล่งท่องเที่ยวไม่มีระบบการให้ความรู้หรือสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว เกษตรกรหรือมัคคุเทศก์ก็ต้องทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวแทน

2.3) เร่งพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรที่เป็นผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการเกษตรแต่ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ขาดเทคนิคในการเป็นนักการตลาดและประชาสัมพันธ์ รวมถึงทักษะด้านการบริหาร ปัจจุบันเกษตรกรและ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ครอบครัวมักทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์เอง จึงจำเป็นต้องได้รับการอบรมในด้านเทคนิค การพูด การต้อนรับ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี รวมถึงความรู้ทางด้านการเกษตรเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

3) กลยุทธ์พัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์

จากสถานการณ์การท่องเที่ยวในอีสานใต้มีจำนวนผู้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นทุกปี การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ก็เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา ในปัจจุบันมีหลายแหล่งที่สามารถพัฒนาเป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้การพัฒนาด้านการตลาดในการเสนอรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ตรงใจนักท่องเที่ยว ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ที่ดีสามารถนำเสนอข้อมูลต่างๆ ไปยัง นักท่องเที่ยวได้ตรงจุดและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การประสบความสำเร็จของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีแนวทางในการพัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ ดังนี้

3.1) จัดทำรายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว การจัดรายการท่องเที่ยวสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะต้องค้นหาจุดขาย และนำเสนอจุดขายที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รายการท่องเที่ยวนี้อาจจะจัดขึ้นในลักษณะโปรแกรมเที่ยว 1 วัน ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น ช่วงเช้านักท่องเที่ยวร่วมทำบุญตักบาตร ทดลองทำการเกษตรและเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยตนเอง ช่วงกลางวันชิมอาหารที่ปรุงด้วยผลผลิตจากแปลงการเกษตร ช่วงเย็นนั่งรถหรือเรือชมทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว หากกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยววันนั้นไม่มีจุดขายชัดเจน อาจจะจัดโปรแกรมเที่ยว 1 วัน โดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ นอกจากนี้รายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอาจจัดร่วมกับเทศกาลท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดก็ได้ เช่น จังหวัดศรีสะเกษกำหนดให้มีการจัดเทศกาลเงาะและทุเรียนในช่วงเดือนมิถุนายนของทุกปี ซึ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดมีการจัดรถรับส่งผู้เข้าชมงานเพื่อนำเที่ยวในสวนผลไม้อำเภอกันทรลักษณ์ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลสำคัญของจังหวัดอีกด้วย

3.2) จัดทำเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดนำเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น เนื่องจากอีสานใต้มีพื้นที่ขนาดใหญ่และแหล่งท่องเที่ยวอยู่อย่างกระจัดกระจาย การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว

เชิงเกษตรเป็นเครือข่ายในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างตลาดการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

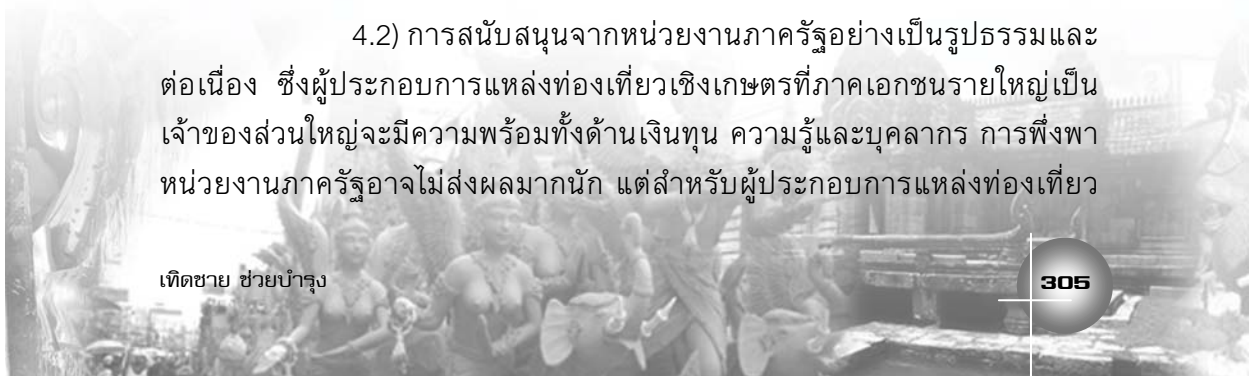
3.3) สนับสนุนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วยสื่อหลากหลายรูปแบบ อาทิ ป้ายแสดงแหล่งท่องเที่ยวริมทางหลวง แผ่นพับ เว็บไซต์ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกรมส่งเสริมการเกษตร โดยการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาถือว่าประสบความสำเร็จโดยการขายความเป็นสวิตเซอร์แลนด์ แดนอีสานหรือการมีไอโซนติดอันดับเจ็ดของโลกซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย โดยนักท่องเที่ยวสามารถทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ของอำเภอวังน้ำเขียวได้จากเว็บไซต์วังน้ำเขียวโดยตรง ซึ่งเป็นช่องทางทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากยิ่งขึ้น

3.4) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูปให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งนี้กิจกรรมการเลือกซื้อผลผลิตทางการเกษตรเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว แต่สินค้าที่มีจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตในพื้นที่ ขาดการพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์และการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ สินค้าไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นการแปรรูปสินค้าอย่างง่ายพบเห็นได้ทั่วไป การส่งเสริมการตลาดของสินค้าที่ระลึกยังไม่สามารถสร้างความแตกต่างหรือเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้เด่นชัด

4) กลยุทธ์พัฒนาด้านอื่นๆ

4.1) ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในการสนับสนุนงบประมาณ การสร้างความเข้าใจ การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง รวมถึงการเฝ้าระวังผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

4.2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ซึ่งผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ภาคเอกชนรายใหญ่เป็นเจ้าของส่วนใหญ่มักมีความพร้อมทั้งด้านเงินทุน ความรู้และบุคลากร การพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐอาจไม่ส่งผลมากนัก แต่สำหรับผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

เชิงเกษตรที่เกษตรกรเป็นเจ้าของนั้น การสนับสนุนจากภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยว เนื่องจากข้อจำกัดทั้งทางด้านเงินทุน ความรู้และบุคลากร ทำให้ต้องการการสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ การจัดโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค พัฒนาเส้นทางคมนาคม ขาดความรู้ในด้านการบริหารและการตลาด ซึ่งการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะจากจังหวัด ควรจัดตั้งในรูปคณะกรรมการประจำจังหวัดที่มีการแต่งตั้งบุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้การทำงานเป็นแนวนโยบายเดียวกัน และมีคณะกรรมการรูปแบบเดียวกันในแต่ละท้องถิ่นตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อเร่งรัดงาน เป็นที่ปรึกษาและทำงานร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่

4.3) กรมส่งเสริมการเกษตรควรสนับสนุนให้มีการจัดอันดับศักยภาพหรือมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสื่อสารให้นักท่องเที่ยวทราบถึงระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สังเกตเห็นป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบริเวณริมถนนทางหลวง แต่ส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะน่าสนใจและควรเยี่ยมชมแค่ไหน ดังนั้นหากมีการจัดอันดับศักยภาพหรือมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรก็จะสื่อสารให้นักท่องเที่ยวเกิด ความสนใจและเข้าไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมาตรฐานสูงได้ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการให้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้

จังหวัดนครราชสีมา

อำเภอปากช่อง-อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่-อำเภอสีคิ้ว-อำเภอวังน้ำเขียว-เขาแผงม้า

ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน

วันแรก ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร

- แวะเยี่ยมชมฟาร์มโชคชัย เพื่อชมกระบวนการผลิตปศุสัตว์ รับประทานสเต็ก เลือกซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากนม รวมทั้งสินค้าที่ระลึกมากมาย

- มุ่งหน้าสู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพื่อพบกับกิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ซึ่งจัดไว้หลายเส้นทาง ชมน้ำตกที่มีชื่อเสียง อาทิ น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวนรก

- แวะพักแรมที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 1 คืน โดยมีกิจกรรมส่องสัตว์ในเวลากลางคืนไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว

วันที่สอง รับประทานอาหารเช้า ออกเดินทางไปอำเภอสี่คิ้ว

- แวะเลือกซื้อต้นไม้ พรรณไม้ดอกไม้ประดับ ชมทิวทัศน์เหนือเขื่อนลำตะคอง
รับประทานอาหารกลางวัน ที่สวนเมืองพร อำเภอสี่คิ้ว

- ออกเดินทางไปอำเภอวน้ำเขียว “ดินแดนแห่งสวิสเซอร์แลนด์แดน
อีสาน” เมืองที่มีโอโซนติดอันดับเจ็ดของโลก

- แวะท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมู่บ้านไทยสามัคคี ซึ่งมี
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น สวนผักกลักร ไกร สวนสวยคุณต่อ สวนดอกไม้คุณวิภา
สวนจินดาพงษ์

- แวะพักแรมที่ อำเภอวน้ำเขียว 1 คืน โดยมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวและ
โฮมสเตย์ไว้บริการ

วันที่สาม รับประทานอาหารเช้า

- เดินทางสู่เขาแผงม้า โดยใช้เส้นทางศึกษาธรรมชาติบนเขาแผงม้า

- แวะเยี่ยมชมไร่ธัญพืช เพื่อชิมน้ำองุ่นสดๆ พร้อมทั้งไม้ผลหลากหลายชนิด
และชมดอกหน้าวัวสวยๆ ที่สวนสุชาดา

- เดินทางกลับกรุงเทพมหานคร โดยใช้เส้นทางปราจีนบุรี-นครนายก

จังหวัดศรีสะเกษ-อุบลราชธานี

อำเภอมืองศรีสะเกษ-เขาพระวิหาร (ผามออีแดง)-อุบลราชธานี-อำเภอยางชุมน้อย

ระยะเวลา 4 วัน 3 คืน

วันแรก ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร

- มุ่งหน้าสู่จังหวัดศรีสะเกษ

- แวะเยี่ยมชมปราสาทหินสระกำแพงน้อย อำเภอบัวชุมพรพิสัย

- แวะพักแรมที่อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ

วันที่สอง รับประทานอาหารเช้า ออกเดินทางไปเขาพระวิหาร

- เยี่ยมชมผามออีแดงและปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งเป็นปราสาทหินในยุค
เดียวกับนครวัด ในประเทศกัมพูชา

- แวะเยี่ยมชมชุมชนศิระโศก เพื่อศึกษาการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
การทำเกษตรปลอดสารพิษ เลือกซื้อผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูป
ปลอดสารพิษ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

- แวะเลือกซื้อผลไม้ ณ สวนผลไม้ อำเภอกันทรลักษ์ หมู่บ้านชาตารมย์ หมู่บ้านชาวม่วง โดยมีไม้ผล เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ มะม่วง ลองกอง โดยมีช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคมของทุกปี

- เดินทางสู่ที่พักในจังหวัดอุบลราชธานี พักแรม 1 คืน

วันที่สาม รับประทานอาหารเช้า

- เดินทางสู่ช่องเม็กเพื่อซื้อสินค้าปลอดภาษีและสินค้าพื้นเมืองของประเทศลาว

- แวะรับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งได้แก่ ปลาแม่น้ำโขงอันลือชื่อในอำเภอโขงเจียม

- ล่องเรือแม่น้ำโขง เพื่อชมทัศนียภาพสองฝั่งโขง ชมแม่น้ำสองสี ล่องเรือชมแก่งตะนะ แก่งหินที่มีความสวยงาม

- พักแรม ริมแม่น้ำโขง อำเภอยโขงเจียม 1 คืน

วันที่สี่ ชมพระอาทิตย์ขึ้นก่อนใคร ณ ผาแต้ม

- เยี่ยมชมภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์

- เดินทางกลับสู่กรุงเทพมหานคร

งานเทศกาลท่องเที่ยวทางการเกษตรในอีสานใต้ที่จัดขึ้นส่วนใหญ่เป็นการจัดงานระดับท้องถิ่นหรือระดับจังหวัด ซึ่งนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจเข้าชมงานส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่หรือคนในภาคอีสาน ทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้าชมงานมีไม่มากนัก ทั้งนี้กิจกรรมส่วนใหญ่ในงาน ได้แก่ กิจกรรมการแข่งขัน การประกวดสินค้าเกษตรและการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรม และประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร ดังนั้นเมื่อพิจารณาโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร จึงควรเร่งปรับปรุงการบริการการท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว อาทิ ล้างอำนวยความสะดวก ทั้งที่จอดรถ ห้องน้ำ และสาธารณูปโภคต่างๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน จัดให้มีบุคลากรทางการท่องเที่ยวและมีมาตรการในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีระบบ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้สามารถพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นต่อไป ดังนั้นแนวทาง

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางการเกษตรที่สอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแต่ละพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงในอีสานใต้

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและเศรษฐกิจของประเทศก็ขึ้นอยู่กับภาคการเกษตรเป็นหลัก ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ฐานทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่ต้องลงทุนมาก จะเห็นได้ว่าอีสานใต้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากมาย ซึ่งจากผลการศึกษาของประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ (2550) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงในอีสานใต้มีมากมายดังตาราง 43-47 และภาพ 61-66

ตาราง 43 ประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงในอีสานใต้

ประเภท	จำนวนแหล่งท่องเที่ยว	ร้อยละ
ทำไร่	26	30.77
ทำนา	6	3.85
ทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์	7	5.77
แหล่งผลิตไม้ดอกไม้ประดับ	6	15.38
แหล่งผลิตพืชผักสวนครัว	5	17.31
ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	2	21.15
อื่นๆ	3	5.77
รวม	52	100.00

ที่มา : ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ, 2550

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ตาราง 44 จำนวนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงในอีสานใต้แยกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด	จำนวนแหล่งท่องเที่ยว	ร้อยละ
นครราชสีมา	26	50.00
ชัยภูมิ	6	11.54
บุรีรัมย์	7	13.46
สุรินทร์	6	11.54
ศรีสะเกษ	5	9.62
อุบลราชธานี	2	3.85
รวม	52	100.00

ที่มา : ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ, 2550

ตาราง 45 ประเภทธุรกิจทำสวนในอีสานใต้แยกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด	ทำสวน								รวม
	อุ้ง	เงาะ	ทุเรียน	ส้ม	ลำไย	น้อยหน่า	มะม่วง	อื่นๆ	
นครราชสีมา	2	1	0	0	1	0	0	0	4
ชัยภูมิ	1	0	0	0	1	1	2	1	6
บุรีรัมย์	0	0	0	1	0	0	0	0	1
ศรีสะเกษ	0	1	1	0	1	0	1	0	4
อุบลราชธานี	0	0	1	0	0	0	0	0	1
รวม	3	3	2	1	2	1	3	1	16

ที่มา : ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ, 2550

ตาราง 46 ประเภทธุรกิจทำไร่ในอีสานใต้แยกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด	ประเภท							รวม
	ทำไร่	ทำนา	ทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์	แหล่งผลิตไม้ดอกไม้ประดับ	แหล่งผลิตพืชผักสวนครัว	ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	อื่น ๆ	
นครราชสีมา	3	2	2	5	6	1	0	19
ชัยภูมิ	6	0	0	2	3	0	0	11
บุรีรัมย์	1	0	0	1	0	3	3	8
สุรินทร์	0	0	0	0	0	4	0	4
ศรีสะเกษ	4	0	0	0	0	3	0	7
อุบลราชธานี	1	0	1	0	0	0	0	2
รวม	16	2	3	8	9	11	3	52

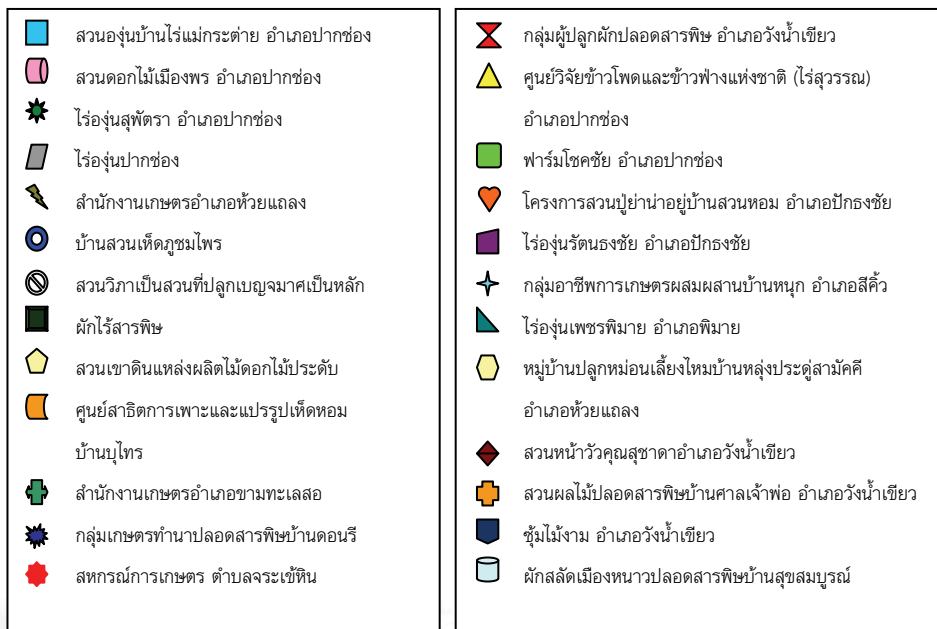
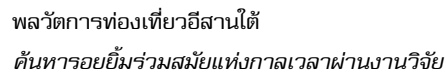
ที่มา : ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ, 2550

ตาราง 47 ประเภทธุรกิจทำฟาร์มในอีสานใต้แยกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด	ฟาร์ม						รวม
	โคนม	โคเนื้อกระบือ	นกกระเจือกเทศ	เปิดไก่	ปลา	ผสม	
นครราชสีมา	1	1	1	1	1	0	5
อุบลราชธานี	0	0	0	0	0	1	1
รวม	1	1	1	1	1	1	6

ที่มา : ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ, 2550

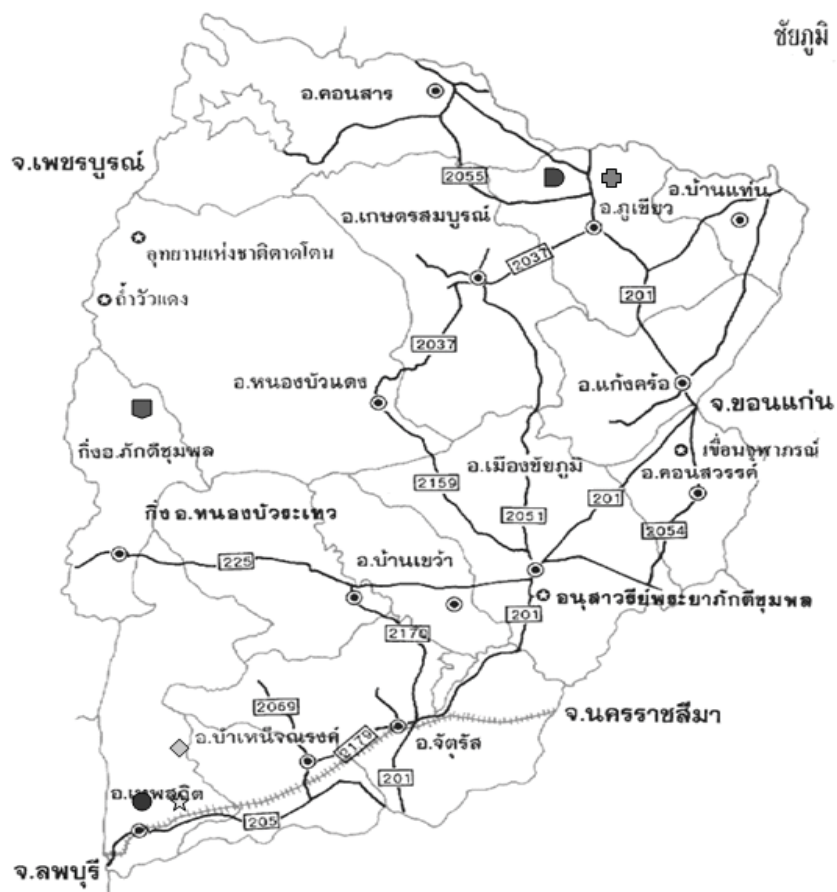

ภาพ 61 แผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงจังหวัดนครราชสีมา

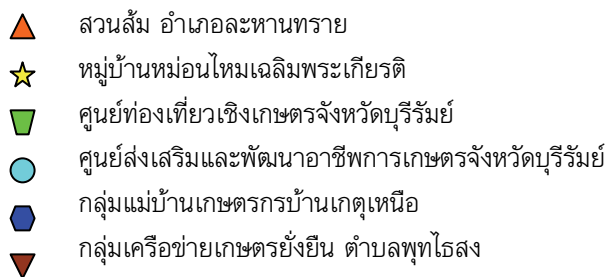
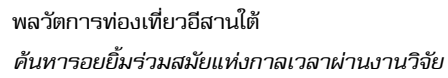
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

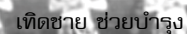
- ★ พืชผัก อำเภอเทพสถิต
- ไม้ดอกไม้ประดับ อำเภอเทพสถิต
- ◆ สวนอุนัน อำเภอเทพสถิต
- ✚ สวนผลไม้ อำเภอภูเขียว
- 🍷 สวนมะม่วง อำเภอภูเขียว
- 🍷 สวนมะขาม อำเภอภักดีชุมพล

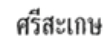
ภาพ 62 แผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงจังหวัดชัยภูมิ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

ภาพ 63 แผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงจังหวัดบุรีรัมย์

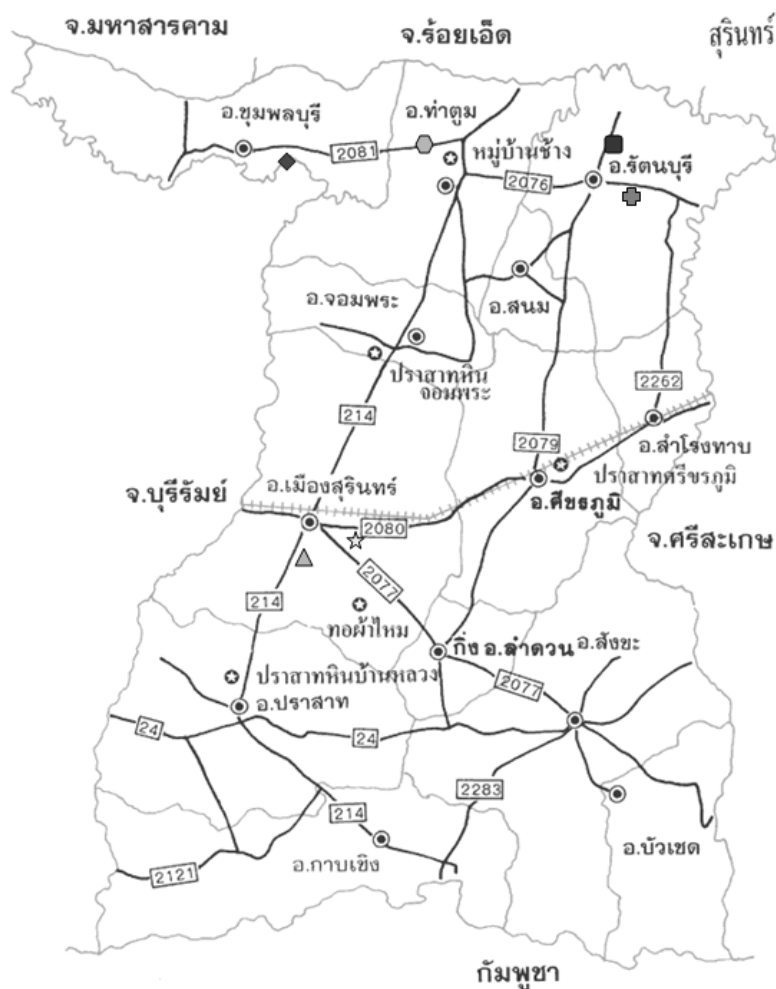

- ★ เส้นทางเที่ยวชมและชมสวนผลไม้ ได้แก่ เงามะ ทุเรียน ลองกอง มังคุด สะตอและยางพารา เป็นต้น อำเภอกันทรลักษ์
- ◆ บ้านหนองเก่า สวนสะตอและมะม่วง
- ▲ บ้านช้างเหล็ก สวนทุเรียน
- บ้านชำม่วง สวนเงาะ
- โครงการทัพบกสยามตำบลปรือใหญ่ อำเภอชุมพวง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

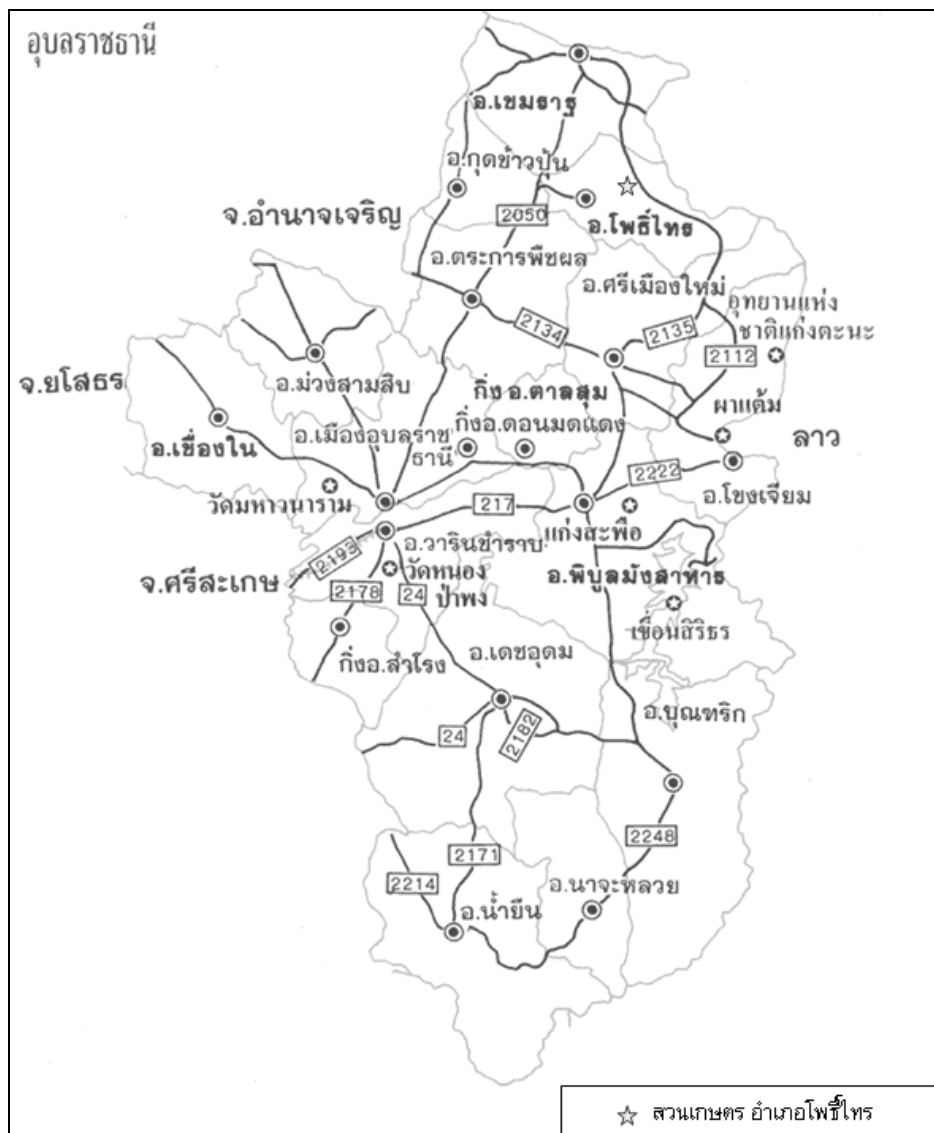
- ★ ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสุรินทร์
- ▲ สำนักงานการเกษตรจังหวัดสุรินทร์
- คอนม อำเภอรัตนบุรี
- ◆ ผลิตรังไหม/รังสด/เป็นเส้น อำเภอชุมพลบุรี
- ⊕ ผลิตรังไหม/รังสด/เป็นเส้น อำเภอรัตนบุรี
- ⬢ ผลิตรังไหม/รังสด/เป็นเส้น อำเภอท่าตูม

ที่มา : ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ, 2550

ภาพ 65 แผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงจังหวัดสุรินทร์

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ภาพ 66 แผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงจังหวัดอุบลราชธานี

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงในอีสานใต้

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียง คือ การใช้ทรัพยากรต่างๆ ในด้านการเกษตรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (planning) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย และพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายนั้น

1.1 ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงแต่ละแหล่งจะมีการกำหนดเป้าหมายโดยส่วนใหญ่ ในระยะเริ่มแรกเพื่อเลี้ยงชีพเป็นประเด็นหลักและลำดับต่อมาเพื่อจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชนทั่วไป และลำดับสุดท้ายจะจัดเป็นงานอดิเรก

1.2 ในการกำหนดเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียง โดยแต่ละแหล่งจะมีกลยุทธ์ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย เช่น ระดมความคิดเห็นภายในกลุ่มเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รับรู้และถือเป็นข้อตกลงร่วมกัน กลยุทธ์ที่ใช้ เช่น การประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ การจัดงานเที่ยว โดยเชิญชวนแหล่งท่องเที่ยวอื่นร่วมด้วย การใช้วิธีการลดราคาสินค้าด้วยวิธีต่างๆ เป็นต้น

2. การจัดองค์การ (organizing) หมายถึง กระบวนการกำหนดกรอบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและมอบหมายงาน การบริหารจัดการทรัพยากร การประสานกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่ง หลังจากกำหนดเป้าหมายในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวก็จะจัดผู้รับผิดชอบหรือปฏิบัติงานเป็นฝ่ายๆ อย่างชัดเจน ส่วนใหญ่จะพบว่าบุคคลหนึ่งคนมักจะทำหลายหน้าที่ ทั้งนี้ เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเกษตรกรซึ่งขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการค่อนข้างมาก แต่บางแห่งมีความพร้อมเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีบุคลากรมาก โครงสร้างการจัดองค์การจะชัดเจน และแหล่งท่องเที่ยวที่สังกัดหน่วยงานราชการ การจัดการองค์การก็จะเป็นไปตามระเบียบราชการ คือมีหัวหน้าหน่วยงานเป็นประธาน

3. การนำ (leading) หมายถึง กระบวนการในการใช้อิทธิพลและจูงใจผู้อื่นในองค์การให้ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงโดยส่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์หลักหนึ่งประการในการจัดตั้งเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นจุดขายของแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการของ

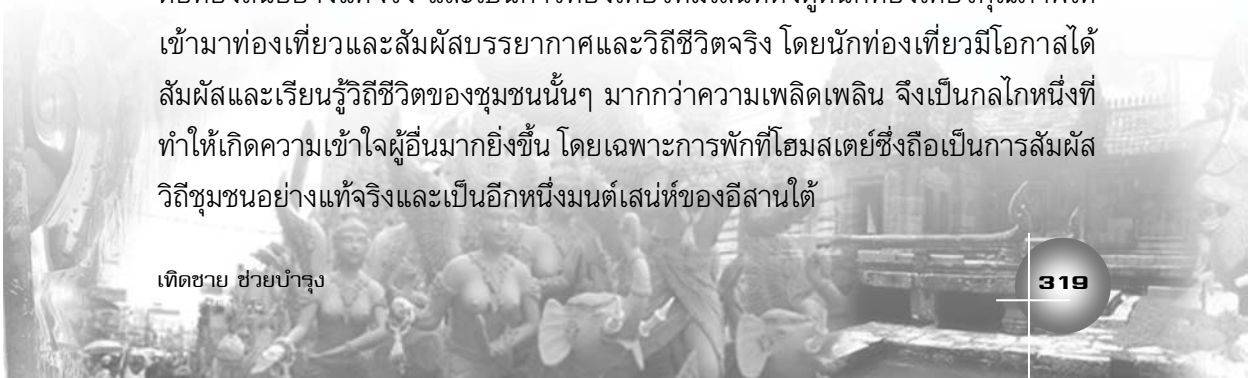
แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแผนกจะมีหัวหน้าแผนกเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด แต่จะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของประชาชน (ในกรณีเป็นกลุ่มเกษตร) และในกรณีที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงของหน่วยงานเอกชนจะมีผู้จัดการเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด

4. การควบคุม (controlling) หรือการประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจติดตามและกำกับดูแลความก้าวหน้าของกิจกรรมต่างๆ ในองค์การว่าบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเกษตรกรบุคคลากรหรือกลุ่มยังขาดความรู้ดังกล่าว แต่ก็จะมีองค์กรท้องถิ่นให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบขึ้น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่สังกัดเอกชนจะตระหนักถึงเรื่องนี้พอสมควร แต่หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สังกัดหน่วยงานราชการ ค่อนข้างจะให้ความตระหนักมากที่สุด อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งจะประเมินผลการดำเนินการอยู่ตลอดเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงในอีสานใต้ เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงต้องพยายามพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งวัสดุ อุปกรณ์และบุคคล เป็นต้น ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวร่วมกัน ตลอดจนให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและทำงานร่วมกันในเชิงพหุภาคีทั้งกับหน่วยงานภายในและภายนอกท้องถิ่น

การท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวชุมชนเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและกระบวนการในการบริหารจัดการ ชาวบ้านมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ซึ่งเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง และเป็นการท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพให้เข้ามาท่องเที่ยวและสัมผัสบรรยากาศและวิถีชีวิตจริง โดยนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ มากกว่าความเพลิดเพลิน จึงเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจผู้อื่นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพักที่โฮมสเตย์ซึ่งถือเป็นการสัมผัสวิถีชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นอีกหนึ่งมนต์เสน่ห์ของอีสานใต้

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ในอีสานใต้

สำนักเลื่อมสร้างศักยภาพและธุรกิจชุมชน ธนาครเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้กล่าวถึงโฮมสเตย์ (Home Stay) ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะพักในบ้านร่วมกับเจ้าของบ้านและศึกษาวิถีชีวิตไทย วัฒนธรรมหรือธรรมชาติ โดยเจ้าของบ้านจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกให้พอสมควร แล้วคิดเงินจากนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ เจ้าของบ้านจะต้องรวมกลุ่มขอความเต็มใจสมัครใจความเห็นชอบจากชุมชนก่อน และกลุ่มจะต้องมีการจดทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยโฮมสเตย์ในประเทศไทย (แบบไม่เป็นระบบ) เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่รูปแบบและกิจกรรมอาจจะแตกต่างกันหลายหลาก กล่าวคือ

ยุคเริ่มต้น (ปี 2503-2525) ความสนใจมีอยู่ในกลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มค่ายอาสาพัฒนาชนบท ที่ต้องการจะเรียนรู้วิถีชีวิต รับทราบปัญหาในชนบท เพื่อจะนำมาพัฒนาสังคมตามอุดมคติของตน จึงขอเข้าไปพักค้างแรมในวัดหรือในบ้านของผู้ใหญ่บ้านโดยไม่เสียค่าพักค้างแรม อีกทั้งอยู่ในความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมทัวร์ป่า โดยเฉพาะในแถบป่าภาคเหนือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะขอพักตามบ้านชาวเขาที่อยู่ในเส้นทางเดินป่าของเขา โดยอาจจะไม่ต้องจ่ายค่าที่พักหรืออาจจะจ่ายเงินเป็นสินน้ำใจเพียงเล็กน้อย โดยเจ้าของบ้านไม่ได้ร้องขอ

ยุคกลาง (ปี 2526-2536) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมทัวร์ป่า เริ่มจะนิยมและมีจำนวนมากขึ้น (อาจจะเพราะมีการไปบอกปากต่อปาก) ชาวเขาเริ่มจับทางถูก จึงเริ่มจะให้บริการที่หลากหลาย เช่น มีบริการอาหาร มีบริการนำเที่ยว แล้วคิดเงินจากนักท่องเที่ยว มีการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมที่กว้างขวางขึ้น แต่ก็เริ่มสร้างปัญหาให้กับสังคมเช่นกัน เช่น ปัญหายาเสพติด โสเภณี การขโมยและฆ่าชิงทรัพย์ เพราะสมัยนั้นยังไม่มีมีการจดทะเบียนโฮมสเตย์ ยังไม่มีการกำหนดคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์และชาวบ้านยังไม่ได้ขอความเห็นชอบจากชุมชน

ยุคตั้งแต่ปี 2537 - ปัจจุบัน ยุคนี้เน้นกระแสการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติมากขึ้น กล่าวคือ ในระยะประมาณปี 2537-2539 กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย เริ่มจะท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์

โดยกลุ่มนักกิจกรรมสังคมทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่เป็นกลุ่มนำร่อง ตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมาได้มีการเคลื่อนไหวในกลุ่มนักธุรกิจและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โดยนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวผสมผสานระหว่าง Adventure, Ecotourism และ Home Stay จากการที่รัฐบาลประกาศให้ปี 2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ทุกหน่วยงานของภาครัฐ มีนโยบายสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งต่างๆ และขยายกิจกรรมโฮมสเตย์เพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบอนุรักษ์ธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ และบางครั้งมีการปลูกป่าร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบการเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมและหัตถกรรมของท้องถิ่น และบางครั้งมีการแจกผ้าห่มกันหนาว อุปกรณ์การเรียนให้เด็กๆ ด้วย ทั้งที่ได้พักในโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมและรับประทานอาหารท้องถิ่นกับชาวบ้าน ซึ่งมีการจดทะเบียนโฮมสเตย์อย่างถูกต้อง อันเป็นความสะดวก ปลอดภัยและแปลกตา (www.tourvtthai.com)

โฮมสเตย์ไทยหรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) เป็นการท่องเที่ยวที่ขายวิถีชีวิตอันเรียบง่ายแบบสังคมชนบทซึ่งนักท่องเที่ยวมีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง จึงมีชุมชนต่างๆ จัดตั้งโฮมสเตย์ขึ้นเป็นจำนวนมาก หากพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วโฮมสเตย์จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่าการเป็นอาชีพเสริม เพราะการทำโฮมสเตย์ต้องมีการจัดการหลายอย่าง เช่น การประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร การเจรจาต่อรอง การลงทะเบียน การรวมกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้การเตรียมบ้านเรือนและชุมชนให้พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ผลประโยชน์ก็จะเกิดแก่เจ้าบ้านและชุมชนเอง เช่น สาธารณสุขของบ้านเรือนและหมู่บ้าน ความแข็งแรงของโครงสร้างบ้าน ความสะอาดของบ้าน เครื่องนอน ห้องสุขา การจัดเตรียมอาหาร การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ความมีน้ำใจ ความสามัคคี ความปลอดภัยในทรัพย์สิน เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในปี 2547 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ดำเนินการพัฒนาโฮมสเตย์ โดยจัดทำมาตรฐานตัวชี้วัดคุณภาพโฮมสเตย์ไทย และทำการตรวจประเมินโฮมสเตย์ที่ขอรับการประเมิน ซึ่งโฮมสเตย์ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจะได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ของ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยจากการศึกษาของไพฑูรย์ นิยมนา และคณะ (2550) พบว่า ในอีสานใต้มีโฮมสเตย์จำนวนทั้งสิ้น 26 แห่ง ตั้งอยู่ที่จังหวัด นครราชสีมา 8 แห่ง ชัยภูมิ 5 แห่ง บุรีรัมย์ 1 แห่ง สุรินทร์ 1 แห่ง ศรีสะเกษ 1 แห่ง และอุบลราชธานี 10 แห่ง ดังตาราง 48-49

ตาราง 48 ชื่อและที่ตั้งของโฮมสเตย์ในอีสานใต้

ชื่อโฮมสเตย์	ที่ตั้ง	
	จังหวัด	ตำบล/อำเภอ
1. บุเจ้าคุณโฮมสเตย์	นครราชสีมา	ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว
2. ชับไพรทองโฮมสเตย์	นครราชสีมา	ตำบลบ้านชัยไพรทอง อำเภอวังน้ำเขียว
3. บุไพรโฮมสเตย์	นครราชสีมา	ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว
4. มาบกรดโฮมสเตย์	นครราชสีมา	ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี
5. ด่านเกวียนโฮมสเตย์	นครราชสีมา	ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย
6. วิถีไทโฮมสเตย์	นครราชสีมา	ตำบลบ้านใหม่ อำเภอหนองบุญมาก
7. โฮมสเตย์บ้านธารปราสาท	นครราชสีมา	ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง
8. โฮมสเตย์บ้านหนองไข่น้ำ	นครราชสีมา	ตำบลสีดา กิ่งอำเภอสีดา
9. โฮมสเตย์บ้านดิน	ชัยภูมิ	ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต
10. โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไหม	ชัยภูมิ	ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต
11. บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์	ชัยภูมิ	ตำบลนาแย้ม อำเภอเทพสถิต
12. โฮมสเตย์วังคำแคน	ชัยภูมิ	ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง
13. ตาดโตนโฮมสเตย์	ชัยภูมิ	ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง
14. ชุมชนคอกวัวปฐมนิคม	บุรีรัมย์	ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์
15. โฮมสเตย์หมู่บ้านหนองบัว	สุรินทร์	ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม
16. โฮมสเตย์บ้านละลมหนองหาร	ศรีสะเกษ	ตำบลละลม อำเภอภูสิงห์
17. บ้านปะอาว	อุบลราชธานี	ตำบลบ้านปะอาว อำเภอเมือง

ชื่อโฮมสเตย์	ที่ตั้ง	
	จังหวัด	ตำบล/อำเภอ
18. บ้านวังอ้อ	อุบลราชธานี	ตำบลหัวคอน อำเภอเขื่องใน
19. บ้านดอนขุมเงิน	อุบลราชธานี	ตำบลโพธิ์ศรี อำเภอพิบูลย์มังสาหาร
20. ชมรมอนุรักษณ์ผ้าพื้นบ้าน	อุบลราชธานี	ตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอสิรินธร
21. แก่งตะนะโฮมสเตย์	อุบลราชธานี	ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม
22. โขงเจียมโฮมสเตย์	อุบลราชธานี	ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม
23. บ้านตามุย	อุบลราชธานี	ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม
24. บ้านท่าล้ง	อุบลราชธานี	ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม
25. บ้านชะขอม	อุบลราชธานี	ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม
26. บ้านลาดเจริญ	อุบลราชธานี	ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ

ที่มา : ไพฑูรย์ นิยมนา และคณะ, 2550

ตาราง 49 โฮมสเตย์ในอีสานใต้ที่ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์จำแนกตามปีที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

จังหวัด ชื่อโฮมสเตย์	ปรากฏชื่อใน ทะเบียน โฮมสเตย์ กระทรวงฯ	ได้รับ มาตรฐาน จากกระทรวงฯ	ปีที่รับตราสัญลักษณ์		
			ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549
นครราชสีมา	8 แห่ง	8 แห่ง	2 แห่ง	0	8 แห่ง
1. บุ่งเจ้าคุณ	✓	✓	-	-	✓
2. ชับไทรทอง	✓	✓	-	-	✓
3. บุ่งไทร	✓	✓	✓	-	✓
4. มายกราด	✓	✓	-	-	✓
5. ด่านเกวียน	✓	✓	-	-	✓
6. วิถีไท	✓	✓	-	-	✓
7. ธารปราสาท	✓	✓	✓	-	✓
8. หนองไขไผ่	✓	✓	-	-	✓

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

จังหวัด ชื่อโฮมสเตย์	ปรากฏชื่อใน ทะเบียน โฮมสเตย์ กระทรวงฯ	ได้รับ มาตรฐาน จากกระทรวงฯ	ปีที่ได้รับตราสัญลักษณ์		
			ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549
ชัยภูมิ	1 แห่ง	0	0	0	0
9. บ้านดิน	-	-	-	-	-
10. โคกกระเบื้องไธ	-	-	-	-	-
11. น้ำลาด	-	-	-	-	-
12. วังคำแคน	-	-	-	-	-
13. ตาดโตน	✓	-	-	-	-
บุรีรัมย์	1 แห่ง	0	0	0	0
14. ชุมชนคอกวัว	✓	-	-	-	-
สุรินทร์	1 แห่ง	0	0	0	0
15. บ้านหนองบัว	✓	-	-	-	-
ศรีสะเกษ	2 แห่ง	0	0	0	0
16. ละลมหนองหาร	✓	-	-	-	-
อุบลราชธานี	5 แห่ง	5 แห่ง	0	4 แห่ง	1 แห่ง
17. ปะอาว	✓	✓	-	✓	-
18. วังอ้อ	-	-	-	-	-
19. ดอนชุมเงิน	✓	✓	-	✓	-
20. ชมรมอนุรักษ์ผ้า	✓	✓	-	✓	-
21. แก่งตะนะ	-	-	-	-	-
22. โขงเจียม	-	-	-	-	-
23. ตามุย	-	-	-	-	-
24. ท่าลี่	-	-	-	-	-
25. ชะจอม	✓	✓	-	✓	-
26. ลาดเจริญ	✓	✓	-	-	✓

ที่มา : ไพฑูรย์ นิยมนา และคณะ, 2550

จากจำนวนโฮมสเตย์ในอีสานใต้ทั้งหมด 26 แห่ง มีชื่อปรากฏในทะเบียนโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจำนวน 17 แห่งซึ่งคิดเป็นร้อยละ 65.38 ของโฮมสเตย์ทั้งหมดที่ค้นพบและมีอยู่ร้อยละ 50 (13 แห่ง) ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2 แห่งได้รับมาตรฐานปี 2547 คือ โฮมสเตย์บ้านธารปราสาทและโฮมสเตย์บ้านบุไทร ตั้งอยู่จังหวัดนครราชสีมา ในปี 2548 ได้รับมาตรฐานอีก 4 แห่ง ตั้งอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี คือ บ้านปะอ่าว ดอนขุมเงิน ชมรมอนุรักษ์ผ้าพันธุพื้นบ้านและบ้านชะจอม และในปี 2549 ได้รับมาตรฐานจำนวน 9 แห่ง ตั้งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา 8 แห่ง คือ บ้านบุเจ้าคุณ ชับไทรทอง บ้านบุไทร บ้านมาบกราด บ้านด่านเกวียน วิถีไทบ้านธารปราสาท และบ้านหนองไข่เตี้ย เป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งโฮมสเตย์บ้านธารปราสาทและบ้านบุไทร เคยได้รับแล้วเมื่อปี 2547 น่าจะแสดงถึงพัฒนาการของโฮมสเตย์ทั้งสองว่ามีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าพักอย่างต่อเนื่อง ในปีเดียวกันนี้มีโฮมสเตย์ที่จังหวัดอุบลราชธานีได้รับมาตรฐานเพิ่มขึ้นอีก 1 แห่ง คือ โฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอเขมราฐ ริมแม่น้ำโขงเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน

ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ในอีสานใต้สามารถจำแนกลักษณะเด่นๆ ที่เป็นลักษณะร่วมได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. **วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง** เป็นโฮมสเตย์ที่มีวิถีชีวิตแหล่งโบราณคดีเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว มีผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ตั้งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา 4 แห่ง อุบลราชธานี 3 แห่ง บุรีรัมย์ ศรีสะเกษและชัยภูมิ จังหวัดละ 1 แห่ง ดังนี้

1) โฮมสเตย์บ้านปราสาท มีการขุดพบแหล่งโบราณคดีซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

2) ด่านเกวียนโฮมสเตย์ชุมชนมีวิถีชีวิตอยู่กับการทำเครื่องปั้นดินเผา มีชื่อเสียงในการทำเครื่องปั้นดินเผามาตั้งแต่โบราณ มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ปัจจุบันได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้าน OTOP นักท่องเที่ยวสามารถพักและฝึกปั้นด้วยตัวเองโดยมีเจ้าของบ้านคอยให้คำแนะนำ

3) โฮมสเตย์หนองไข้เหี้ย มีวัฒนธรรมและความเชื่อที่สืบเนื่องมานานเกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานบ่อไก่แก้ว บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีตำนานเรื่องท้าวกำพำกับนางสีดาและประเพณีแห่ช้าง 9 เชือก บ่อไก่แก้ว เมืองสีดา

4) วิถีโฮมสเตย์ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การผลิตประติมากรรมหินทราย

5) โฮมสเตย์ดอนชุมเงิน ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนประมง

6) บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ วิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานีซึ่งมีภาษาถิ่นเป็นของตนเอง

7) คอกวัวปทุมภูมิ ศึกษาวิถีชีวิตการทอผ้าไหม การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

8) ละลมหนองหารโฮมสเตย์ ศึกษากระบวนการผลิตปุ๋ยชีวภาพ การดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

9) บ้านปะอาวโฮมสเตย์ ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนในการหล่อทองเหลือง การทอผ้าไหม

10) โฮมสเตย์บ้านวังอ้อ ศึกษาระบบนิเวศของป่าชุมชน การดำเนินชีวิตแบบเกษตรผสมผสาน

2. มีภูมิประเทศสวยงาม เป็นโฮมสเตย์ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีภูมิประเทศที่สวยงาม อากาศบริสุทธิ์ สงบเงียบ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ชมความสวยงามของธรรมชาติหรือศึกษาระบบนิเวศของผืนป่าธรรมชาติ ชมลัดบัวตุนก ตกปลา ประกอบด้วย

1) บุเจ้าคุณโฮมสเตย์ อยู่ติดผืนป่าเขาใหญ่และเขาแผงม้า เหมาะสำหรับการศึกษาธรรมชาติ ตุนก ดูฝูงกระทิงและสูดอากาศบริสุทธิ์ของวังน้ำเขียว

2) ชับไทรทองโฮมสเตย์ ตั้งอยู่บนอำเภอวังน้ำเขียว มีภูมิประเทศสวยงามอากาศบริสุทธิ์ สงบเงียบ

3) บุไทรโฮมสเตย์ จุดขายคืออากาศบริสุทธิ์เป็นแหล่งโอโซน มีภูมิประเทศที่สวยงาม สงบเงียบ

4) มาบกราดโฮมสเตย์ หมู่บ้านตั้งอยู่ริมเขื่อนลำแชะ ล่องเรือชมทิวทัศน์
ริมเขื่อนสวยงาม ชมทิวทัศน์ในยามค่ำคืน ชมผีเสื้อที่หลากหลาย มีกิจกรรมตกปลา
ชิงรางวัล ล่องแพชมเขื่อน เดินป่าศึกษาธรรมชาติ

5) โฮมสเตย์บ้านดิน ชมทุ่งดอกกระเจียว ป่าหินงาม ไร่ปล้องยาว
คลองปราจีน อากาศบริสุทธิ์

6) โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห ชมป่าหินงาม ทุ่งดอกกระเจียว
อากาศบริสุทธิ์ ภูมิประเทศงดงาม

7) โฮมสเตย์วังคำแคน ชมแหล่งหินขาวขนาดใหญ่เป็นกลุ่มๆ ลักษณะ
แตกต่างกันไป ชาวบ้านให้ชื่อแหล่งนี้ว่ามอหินขาว

8) บ้านตาตโตโฮมสเตย์ สนุกกับการเล่นน้ำในน้ำตกตาตโต พบ
ความร่มรื่นของวนอุทยานตาตโต ศึกษาธรรมชาติของป่าวนอุทยานตาตโต

3. มีสัตว์เลี้ยงเป็นสิ่งจูงใจนักท่องเที่ยว เป็นโฮมสเตย์ที่มีสัตว์เลี้ยงเป็น
จุดเด่น มีกิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์ในการจูงใจนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1) บ้านหนองบัว (หมู่บ้านช้าง) มีกิจกรรมการแสดงของช้าง ชมช้าง
อาบน้ำ การเลี้ยงช้าง ชีช้างชมชุมชน

2) ชมรมอนุรักษ์ม้าพันธุ์พื้นบ้าน มีกิจกรรมฝึกขี่ม้า ศึกษาอุปนิสัยม้าและ
ขี่ม้าชมธรรมชาติของป่า

4. บริการนำเที่ยวประเทศเพื่อนบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยัง
ประเทศเพื่อนบ้านได้ ชมวิถีชีวิตชาวบ้านของประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วย

1) แก่งตะนะโฮมสเตย์ อยู่ริมแม่น้ำมูล ชมแม่น้ำสองสี อำเภอโขงเจียม

2) โขงเจียมโฮมสเตย์ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง อำเภอโขงเจียม

3) ท่าลั้งโฮมสเตย์ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง อำเภอโขงเจียม

4) ลาดเจริญ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง เป็นจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน

อำเภอเขมราฐ

เด็กชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

สรุปลักษณะเด่นด้านต่างๆ ของโฮมสเตย์ในเขตอีสานใต้ ดังตาราง 50

ตาราง 50 โฮมสเตย์ในอีสานใต้จำแนกตามลักษณะเด่น

จังหวัด/ ชื่อโฮมสเตย์	ปรากฏชื่อในทะเบียน โฮมสเตย์ (17 แห่ง)	ได้รับมาตรฐานของ กระทรวงฯ (13 แห่ง)	ลักษณะเด่น			
			❶ วิถีชีวิต วัฒนธรรม (11 แห่ง)	❷ ภูมิประเทศ (17 แห่ง)	❸ สัตว์เลี้ยง (2 แห่ง)	❹ เทียบต่าง ประเทศ (5 แห่ง)
นครราชสีมา	8 แห่ง	8 แห่ง	4 แห่ง	4 แห่ง	0	0
1. บุเจ้าคุณ	✓	✓		✓		
2. ชับไทรทอง	✓	✓		✓		
3. บุไทร	✓	✓		✓		
4. มาบกราด	✓	✓		✓		
5. ด่านเกวียน	✓	✓	✓			
6. วิถีไท	✓	✓	✓			
7. ธารปราสาท	✓	✓	✓			
8. หนองไข่เหี้ย	✓	✓	✓			
ชัยภูมิ	1 แห่ง	0	1 แห่ง	4 แห่ง	0	0
9. บ้านดิน				✓		
10. โคกกระเบื้อง ไห				✓		
11. น้ำลาด			✓			
12. วังคำแคน				✓		
13. ตาดโตน	✓			✓		
บุรีรัมย์	1 แห่ง	0	1 แห่ง	0	0	0
14. ชุมชนคอกวัว	✓		✓			

จังหวัด/ ชื่อโฮมสเตย์	ปรากฏชื่อในทะเบียน โฮมสเตย์ (17 แห่ง)	ได้รับมาตรฐานของ กระทรวงฯ (13 แห่ง)	ลักษณะเด่น			
			❶ วิถีชีวิต วัฒนธรรม (11 แห่ง)	❷ ภูมิประเทศ (17 แห่ง)	❸ สัตว์เลี้ยง (2 แห่ง)	❹ เทียบต่าง ประเทศ (5 แห่ง)
สุรินทร์	1 แห่ง	0	0	0	1 แห่ง	0
15. บ้านหนองบัว	✓				✓	
ศรีสะเกษ*	1 แห่ง	0	1 แห่ง	0	0	1 แห่ง
16. ละลมหนองหาร	✓		✓			✓
อุบลราชธานี	5 แห่ง	5 แห่ง	4 แห่ง	9 แห่ง	1 แห่ง	4 แห่ง
17. ปะอาว	✓	✓	✓			
18. วังอ้อ				✓		
19. ดอนขุมเงิน	✓	✓	✓	✓		
20. ชมรมอนุรักษ ม้า	✓	✓		✓	✓	
21. แก่งตะนะ				✓		✓
22. โขงเจียม				✓		✓
23. ตามุย			✓	✓		
24. ท่าลี่			✓	✓		✓
25. ชะจอม	✓	✓		✓		
26. ลาดเจริญ	✓	✓		✓		✓

หมายเหตุ

1. * ที่จังหวัดศรีสะเกษ มีบ้านลุ่มพุกปรากฏอยู่ในทะเบียนโฮมสเตย์ด้วย แต่เมื่อได้สำรวจแล้วปรากฏว่าไม่พบโฮมสเตย์ดังกล่าว

2. มีโฮมสเตย์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอีก 4 แห่ง ประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา 3 แห่ง คือ บ้านรังกาใหญ่ อำเภอกาบเชิง บ้านสุขสมบูรณ์ อำเภอลำปลายมาศ และบ้านท่ามะปรางค์ อำเภอบางบาล และจังหวัดอุบลราชธานี อีก 1 แห่ง คือ บ้านเวินบึก อำเภอโขงเจียม

❶ หมายถึง โฮมสเตย์ที่มีแหล่งโบราณคดีเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว มีวิถีชีวิตและมีผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

๒ หมายถึง โฮมสเตย์ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีภูมิประเทศที่สวยงาม อากาศบริสุทธิ์ สงบเงียบ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวพักผ่อน ชมความสวยงามของธรรมชาติ หรือศึกษาระบบนิเวศของผืนป่าธรรมชาติ ชมสัตว์ป่า ดูนก ตกปลา

๓ หมายถึง โฮมสเตย์ที่มีสัตว์เลี้ยงเป็นจุดเด่น มีกิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์ในการจูงใจนักท่องเที่ยว

๔ หมายถึง โฮมสเตย์ที่สามารถเดินทางไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้ ชมวิถีชีวิตชาวบ้านของประเทศเพื่อนบ้าน (กัมพูชาและลาว)

ที่มา : ไพฑูรย์ นิยมนา และคณะ, 2550

อย่างไรก็ตามโฮมสเตย์ส่วนใหญ่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ตนเอง เช่น ป้ายบอกทาง ป้ายที่แสดงถึงความเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ ขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการ เช่น การรับแขกเข้าพัก การแสดง การแบ่งผลประโยชน์ อาหารความสะดวก เป็นต้น นอกจากนี้โฮมสเตย์บางแห่งยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ความไม่สะดวกของการติดต่อสื่อสารระหว่างแขกที่ต้องการเข้าพักกับกลุ่มโฮมสเตย์ การขาดเงินทุนและความพร้อมของครอบครัว เช่น มีเด็กเล็ก ความพร้อมของบ้านและห้องน้ำ ขาดความรู้และทักษะในการให้บริการ ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโฮมสเตย์ แขกไม่มาตามที่ได้จองไว้ จำนวนแขกมีน้อยและไม่ต่อเนื่อง จึงต้องการความช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์ เช่น จัดให้มีเอกสารของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ วิชิตีเพื่อการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนเว็บไซต์ ที่เป็นของกลุ่มโฮมสเตย์ในอีสานใต้ ความรู้ด้านการต้อนรับ การบริการนักท่องเที่ยวให้ประทับใจ การพัฒนาอาชีพ เช่น การจักสาน การทอผ้าจึงต้องการความช่วยเหลือด้านงบประมาณ

การพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ในอีสานใต้

กระบวนการพัฒนาเครือข่ายของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ อาศัยกระบวนการเหล่านี้ คือ 1) กิจกรรมเสริมสร้างความรู้จักและความคุ้นเคย โดยการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ จัดกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างความรู้จักคุ้นเคยและเรียนรู้ซึ่งกันและกันของสมาชิกโฮมสเตย์ในอีสานใต้ เช่น กิจกรรมป้ายชื่อ (Name tag) กิจกรรมวาดรูปหน้า (Face drawing) กิจกรรมนาฬิกาเพื่อน (Around the clock learning friends) กิจกรรมเจ้าหมื่นน้อย 2) กิจกรรมเพื่อการประเมินตนเอง เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เข้าร่วมการสัมมนาได้มองตัวเอง

เปิดขาย ช่ายบำรุง

วิเคราะห์ตัวเอง ประเมินตนเองทั้งในเรื่องการเงินและคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วยกิจกรรม I can do it กิจกรรมเพื่อการประเมินศักยภาพตนเองสำหรับการดำเนินกิจการโฮมสเตย์ (PECs) 3) กิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์ในอีสานใต้ เป็นกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์ในอีสานใต้ ประกอบด้วย กิจกรรม Buddy Buddy กิจกรรมครอบครัวเต่า กิจกรรม AIC 4) กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในเชิงธุรกิจเพื่อส่งเสริมการดำเนินการในเชิงเครือข่าย

รูปแบบและแนวทางพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ในอีสานใต้

1. รูปแบบเครือข่ายโฮมสเตย์ในอีสานใต้

กลุ่มจังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีโฮมสเตย์จำนวน 8 แห่งและได้รับมาตรฐานทั้งหมด ได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันทั้งทางโทรศัพท์และการพูดคุยกันโดยตรง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าแรงขับที่ทำให้ทั้ง 8 แห่ง ต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน คือ การขอรับการประเมินเพื่อรับป้ายมาตรฐานโฮมสเตย์เมื่อปี 2549 ซึ่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาส่งเสริมให้โฮมสเตย์ทั้ง 8 แห่ง ผ่านการประเมิน จึงทำให้แต่ละแห่งต่างก็ไปศึกษาข้อมูลกับโฮมสเตย์ที่เคยผ่านการประเมินแล้ว คือ บ้านธารปราสาทและบ้านบุไทร นอกจากนี้ระหว่างวิถีไทและด้านเกวียนต่างพบปะกันโดยอาศัยแลกเปลี่ยนสินค้าจึงถือได้ว่าโฮมสเตย์ในจังหวัดนครราชสีมาเกิดการก่อตัวในลักษณะของเครือข่ายแบบแนวนอน และเป็นกระบวนการพัฒนาเครือข่ายในขั้นการสร้างความตระหนักและการก่อตัวของเครือข่าย การศึกษาข้อมูล การสร้างศรัทธาและหาแนวร่วม สร้างความคุ้นเคยกับบุคคลที่เป็นแกนนำกลุ่ม จังหวัดชัยภูมิมี 5 แห่ง ไม่พบว่ามี การพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มโฮมสเตย์ จะมีบ้างก็เฉพาะกรณีโอกาสได้เข้าร่วมประชุมซึ่งสำนักจัดหางานจังหวัดชัยภูมิจัดขึ้น และยังไม่พบว่ามีสมาชิกในกลุ่มที่ไปแลกเปลี่ยนข้อมูลและพบปะกับสมาชิกต่างกลุ่ม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ายังไม่เกิดเครือข่ายระหว่างกลุ่มโฮมสเตย์ในอีสานใต้ขึ้นเลย

2. แนวทางในการพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ในอีสานใต้

1) จัดให้มีการพบปะพูดคุยกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

- 2) ให้มีคณะกรรมการของเครือข่าย โดยแต่ละกลุ่มโฮมสเตย์ คัดเลือกตัวแทนส่งไปเป็นตัวแทนกลุ่ม
- 3) ร่างข้อตกลงร่วมกันในลักษณะของธรรมนูญเครือข่าย
- 4) มีเอกสารประจำเครือข่ายเพื่อแจ้งความเคลื่อนไหวของแต่ละโฮมสเตย์
- 5) มีการรายงานสรุปการดำเนินงานประจำปีของเครือข่าย
- 6) จัดทำเว็บไซต์และวีซีดีเพื่อแนะนำเครือข่าย
- 7) มีกิจกรรมร่วมในลักษณะการสัมมนาสัญจรโดยสัญจรไปยังแต่ละโฮมสเตย์

ความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้

โฮมสเตย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อนำเสนอสิ่งน่าสนใจที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น พร้อมกับการบริการนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรีอย่างจริงใจ ประวัติการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยมีมานานแล้วในรูปแบบของการเข้าไปเรียนรู้สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งส่วนมากอยู่ในชนบทหรือท้องถิ่นที่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก ซึ่งจากการศึกษาของชลิดา รินทร์พรหม และคณะ (2550) พบว่า ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ดังตาราง 51

ตาราง 51 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

องค์ประกอบหลัก	ดัชนี
1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ	1. แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่สวยงามและมีเอกลักษณ์โดดเด่น 2. สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียงซึ่งเหมาะสำหรับการท่องเที่ยว 1 วัน 3. โฮมสเตย์เป็นแหล่งผลิตสินค้าหรือหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง 4. โฮมสเตย์มีเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ที่กำลังสูญไปและยังคงดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ หรือชุมชนร่วมมือกันฟื้นฟู

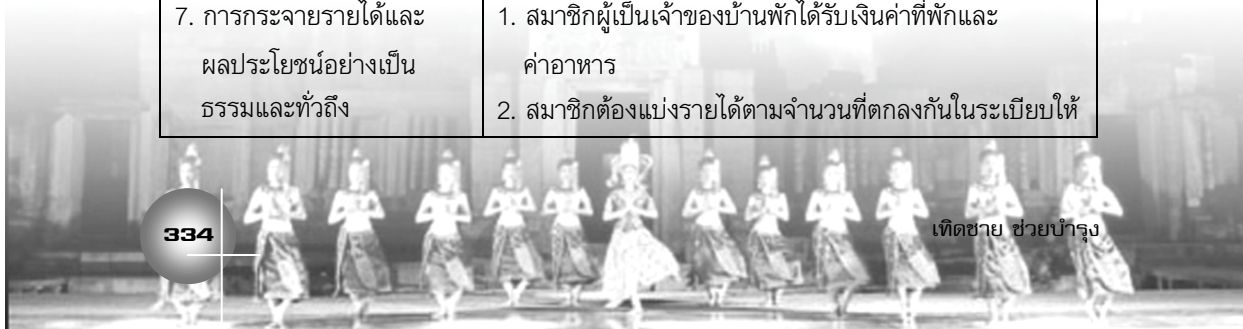

องค์ประกอบหลัก	ดัชนี
	วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ด้วยความภาคภูมิใจ 5. โฮมสเตย์มีวิถีชีวิตแบบชนบทที่เรียบง่าย พอเพียงและ สงบสุข
2. องค์ความรู้เรื่อง การท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์และการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน	1. ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมอย่างเข้มข้นโดย หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในเรื่องมาตรฐาน โฮมสเตย์ไทย ประกอบด้วยมาตรฐาน 8 ด้าน 43 ดัชนี ชีววัด และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2. ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมเรื่องการบริการที่ เหมาะสมในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี รวมถึงความรู้เรื่อง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ 3. ดำเนินการบริหารโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้รับการส่งเสริม และติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานของรัฐ
3. การมีส่วนร่วมของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน การท่องเที่ยว	1. คนทั้งชุมชนร่วมกันตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนของตนให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และมีส่วนร่วมใน การส่งเสริมสนับสนุนตลอดไป 2. โฮมสเตย์ต้องมีการบริหารจัดการในรูปของกลุ่ม สหกรณ์ หรือชมรม โดยมีคณะกรรมการและระบบสมาชิกที่ชัดเจน 3. คนทั้งชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมทั้งของส่วนรวมและ ส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับโฮมสเตย์ตามบทบาทและหน้าที่ซึ่ง ตราไว้ ในระเบียบ ด้วยความสมัครใจและกระทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ 4. ร่วมกันแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ของโฮมสเตย์ 5. ร่วมรับผิดชอบหากมีผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว
4. ความเข้มแข็งด้าน ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน	1. คนทั้งชุมชนมีความเข้าใจเรื่องโฮมสเตย์และมีทัศนคติที่ดี ต่อการท่องเที่ยว 2. ชุมชนมีผู้นำซึ่งเป็นที่ยอมรับในการทำหน้าที่เป็นประธาน โฮมสเตย์ และดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง เสียสละ และไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

องค์ประกอบหลัก	ดัชนี
	3. สมาชิกโฮมสเตย์ที่เป็นเจ้าของบ้านพักมีคุณสมบัติรักการบริการ มีความรู้ด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีอัธยาศัยไมตรีและสนทนากับผู้มาพักอย่างเหมาะสม 4. สมาชิกโฮมสเตย์รวมทั้งคนในชุมชนมีความคุ้นเคยสนิทสนมกันเป็นอย่างดี 5. มีกลุ่มสมาชิกจำนวนหนึ่งซึ่งมีฝีมือในการทำอาหาร 6. ชุมชนโฮมสเตย์มีปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ 7. เยาวชนในชุมชนมีความประพฤติที่ส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยวและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์
5. มาตรฐานที่พักและบริการ	1. สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนได้มาตรฐานและรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ 2. สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด เป็นระเบียบ สวยงามและถูกสุขอนามัย 3. บ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังได้มาตรฐานด้านความสะอาด มั่นคง ปลอดภัย อยู่ในสภาพพร้อมรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา บริเวณบ้านเรียบร้อยและหน้าบ้านติดป้ายชัดเจน ต้องพัฒนาจนได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและรักษามาตรฐานคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง
6. การมีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร	1. สมาชิกร่วมกันจัดทำกฎระเบียบในการบริหารโฮมสเตย์แล้วจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่แก่สมาชิกทุกคน ผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไป 2. มีระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม 3. มีระเบียบการเงิน 4. มีระเบียบเกี่ยวกับผู้เข้าพัก
7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง	1. สมาชิกผู้เป็นเจ้าของบ้านพักได้รับเงินค่าที่พักและค่าอาหาร 2. สมาชิกต้องแบ่งรายได้ตามจำนวนที่ตกลงกันในระเบียบให้

องค์ประกอบหลัก	ดัชนี
	แก้กลุ่มเพื่อการบริหารกองกลาง 3. ผู้ผลิตสินค้าการเกษตรและหัตถกรรมในชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบและสินค้า 4. จ่ายค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ ปราชญ์ท้องถิ่น เจ้าของรถรับจ้าง ผู้ดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวและอื่นๆ 5. ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ 6. เกิดความสามัคคีภายในชุมชนและร่วมกันทำสาธารณะประโยชน์ 7. ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 8. ชุมชนสามารถรื้อฟื้นหรือรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ได้ด้วยความรู้ความภาคภูมิใจ 9. แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ยังสามารถรักษาวถีชีวิตชนบทที่เรียบง่าย พอเพียงและสงบสุข 10. ชุมชนเกิดสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม
8. การตระหนักรู้ในคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ	1. มีระบบการจัดการเกี่ยวกับสุขอนามัยและระบบนิเวศในชุมชน 2. มีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างจริงจังเรื่องระบบกำจัดขยะอย่างเหมาะสม รวมทั้งปัญหามลพิษที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว 3. กำหนดขีดความสามารถของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการรองรับนักท่องเที่ยว 4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการปลูกจิตสำนึกด้านการรักษาระบบนิเวศและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน 5. ชุมชนต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า
9. ระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ	1. หน่วยงานภาครัฐ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา และ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

องค์ประกอบหลัก	ดัชนี
	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงด้านการท่องเที่ยวในการสนับสนุนด้านการพัฒนาและด้านการตลาด 2. องค์การบริหารระดับท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้านการจัดสรรงบประมาณและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน เกษตรและสาธารณสุข 3. สถาบันการศึกษาที่มีนักวิชาการและนักวิจัยต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การบริหารระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม 4. องค์การภาคเอกชนและกลุ่มอาสาสมัครซึ่งมีประสบการณ์และความชำนาญด้านการตลาดต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย 5. การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวด้วยกันเพื่อประโยชน์ด้านการประชาสัมพันธ์ การตลาด และการพัฒนา ได้แก่ โฮมสเตย์อื่นๆ โรงแรม รีสอร์ท อุทยานแห่งชาติ ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก
10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด	1. มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่องและมีกลยุทธ์การตลาดที่เจาะจงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย 2. จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์ที่มีรูปลักษณ์สวยงามพร้อมกับแสดงรายละเอียดที่ถูกต้องและครบถ้วน 3. จัดทำเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์และปรับปรุงข้อมูลอย่างต่อเนื่อง 4. ร่วมอยู่ในเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และการตลาดของโฮมสเตย์ 5. มีป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ และได้รับการดูแลอยู่เสมอ

ที่มา : ชลิดา รินทร์พรหม และคณะ, 2550

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

นักท่องเที่ยวพึงพอใจในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ด้านบรรยากาศไม้ตรีของเจ้าของบ้านและชุมชนมากที่สุด พึงพอใจมากต่อคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวและการจัดการด้านการบริการ พึงพอใจปานกลางต่อความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว การได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริงและการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค และพึงพอใจน้อยต่อการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยนักท่องเที่ยววัยผู้ใหญ่มีความพึงพอใจมากกว่านักท่องเที่ยววัยรุ่น

ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการพักในโฮมสเตย์

1. มาตรฐานด้านสาธารณูปโภค แม้ว่าโฮมสเตย์จะได้ชื่อว่าเป็นชนบท นักท่องเที่ยวยังต้องการให้ชุมชนมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องระบบน้ำที่สะอาดอย่างพอเพียง และการมีคลื่นสัญญาณในการติดต่อสื่อสารด้วยโทรศัพท์มือถือ

2. ความสะดวกในการเข้าถึงโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวโฮมสเตย์มักเดินทางด้วยรถส่วนตัว จึงต้องการถนนที่สามารถเดินทางได้ทุกฤดูกาล ทั้งยังต้องการให้ปรับปรุงป้ายบอกทางให้มีจำนวนมากพอและบอกทางได้ชัดเจน

3. บ้านพักสะอาดและมีเตียงให้บริการ นักท่องเที่ยวต้องการพักในบ้านที่สะอาด เป็นระเบียบ บริเวณที่นอนเป็นลัดส่วและเครื่องนอนสะอาด นอกจากนี้ยังต้องการให้มีเตียงให้บริการ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งต้องการประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งยังสามารถชื่นชมธรรมชาติได้อย่างเต็มที่

4. การจัดการนำเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ นักท่องเที่ยวต้องการให้การบริการนำเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงโดยมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการจัดเส้นทางท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น พาหนะ ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องของแหล่งท่องเที่ยวและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ประสิทธิภาพด้านการสื่อสาร นักท่องเที่ยวต้องการให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างนักท่องเที่ยวกับประธานโฮมสเตย์หรือผู้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

กลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูลเบื้องต้น การนัดหมาย การจองที่พัก การจัดเตรียมอาหารตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

รูปแบบการพัฒนาโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้

1. รูปแบบทางกายภาพ

- โฮมสเตย์ต้องเป็นดินแดนที่มีเอกลักษณ์ ด้านความงดงามของภูมิประเทศ วัฒนธรรมหรือเป็นแหล่งอารยธรรมที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์

- โฮมสเตย์ต้องมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเครือข่ายสัญญาณการสื่อสาร

- เส้นทางคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกทุกฤดูกาล

2. รูปแบบการบริหาร

- โฮมสเตย์ต้องบริหารงานในลักษณะกลุ่ม โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานและร่วมรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

- ต้องจัดทำระเบียบในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งระเบียบของผู้ดำเนินงานและของผู้มาพัก พร้อมทั้งนำมาปฏิบัติและเผยแพร่

- มีระบบการจัดสรรจำนวนแขกที่เข้าพักบ้านของสมาชิกอย่างเป็นธรรม

- มีการจัดสรรรายได้เหมาะสมและจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

3. รูปแบบการบริการ

- สมาชิกโฮมสเตย์ต้องต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวด้วยใจรักบริการ เปี่ยมด้วยอัธยาศัยไมตรีและชุมชนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว

- ดูแลรักษากันทำให้สะอาดและพร้อมให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้ตลอดเวลา มีห้องน้ำสะอาดและเพียงพอกับจำนวนแขก พร้อมมีอาหารที่ปรุงอย่างถูกหลักอนามัยไว้บริการ

- จัดกิจกรรมนำเที่ยวให้น่าสนใจและหลากหลาย พร้อมจัดให้มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูล

- จัดกิจกรรมต้อนรับ สังสรรค์และนันทนาการ เพื่อมิตรภาพระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกันและระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนโฮมสเตย์

4. รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

- มีระบบการจัดการและดูแลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนไม่ให้เสื่อมโทรมและ
ร่วมมือกันดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

- พัฒนาฐานการเรียนรู้ในชุมชนตามศักยภาพที่โดดเด่นและเป็น
เอกลักษณ์

5. รูปแบบเครือข่าย

- ร่วมเป็นเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์ด้วยกัน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

- พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกและบริษัทท่องเที่ยว

- พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ที่เป็น
ประโยชน์ต่อการพัฒนาโฮมสเตย์ให้ยั่งยืน

6. รูปแบบการประชาสัมพันธ์

- โฮมสเตย์ต้องขึ้นทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

- จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์อย่างมีคุณภาพและมีจำนวนพอเพียง

- จัดให้มีเว็บไซต์เพื่อการตลาด การประชาสัมพันธ์และการพัฒนา
เครือข่าย

- มีกิจกรรมออกฐานในงานที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

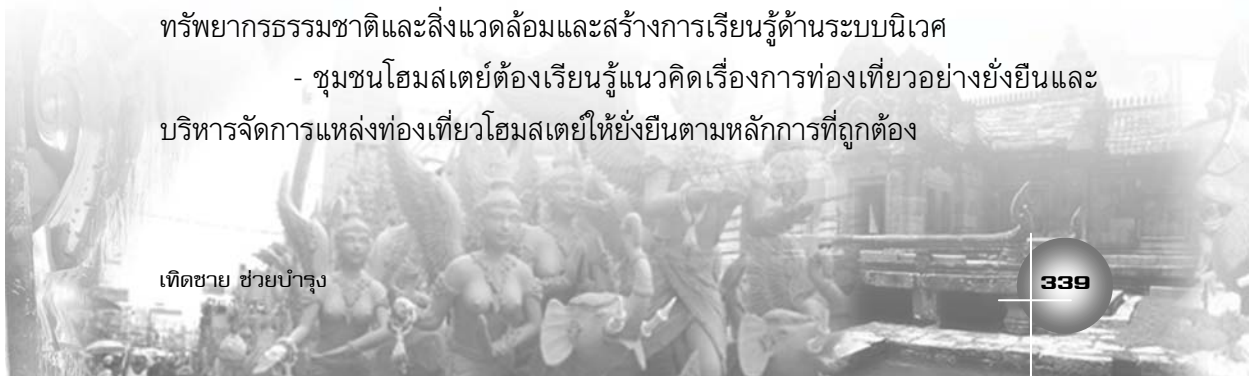
- จัดทำป้ายบอกทางอย่างชัดเจน มีจำนวนที่เพียงพอและอยู่ในสภาพดี

- บุคลากรของโฮมสเตย์ ต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและ
การสื่อสารในกลุ่มเพื่อประโยชน์ด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์และการดำเนินงาน

7. รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่ชำนาญด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสร้างการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศ

- ชุมชนโฮมสเตย์ต้องเรียนรู้แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและ
บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้ยั่งยืนตามหลักการที่ถูกต้อง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

อย่างไรก็ตามในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของอีสานใต้ ควรจัดตั้งเครือข่ายโฮมสเตย์ทั้งในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดเพื่อร่วมกันยกระดับการท่องเที่ยวของอีสานใต้ให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่นๆ

ในการส่งเสริมศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้ พบว่า ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้มี 3 ประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม จังหวัดนครราชสีมามีจำนวนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดศรีสะเกษ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี และสุรินทร์

ในปัจจุบันชุมชนแต่ละแห่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การกำหนดทิศทางของชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปถือเป็นบทบาทของผู้นำในชุมชนที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้และผลประโยชน์สู่ชุมชน ดังนั้น ชุมชนจำเป็นต้องหาวิธีการจัดการผลประโยชน์ทั้งผลประโยชน์ทางตรงที่ชุมชนหรือองค์กรในท้องถิ่นได้รับ ผลประโยชน์ทางอ้อมที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณะ การจัดการผลประโยชน์ และมีผลิตภัณฑ์จำหน่ายตามคำขวัญของแต่ละพื้นที่ในอีสานใต้ สำหรับการจัดการเครือข่ายศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกให้ต่อเนื่องและยั่งยืนนั้น ควรได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งตัวบุคคล กลุ่ม องค์กรในท้องถิ่น การประสานความร่วมมือจะช่วยสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบที่สอดคล้องกับธรรมชาติของท้องถิ่น แนวคิดนี้เกิดจากการบูรณาการความร่วมมือของแกนนำในกลุ่มผู้ประกอบการด้านโรงแรม รถเช่า ธุรกิจท่องเที่ยว ผู้โดยสารและบุคคลต่างๆ ในการสร้างกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงกระบวนการทางธุรกิจเข้าด้วยกัน ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการให้บริการและการจัดการเชิงธุรกิจ มีการรวมกลุ่มผู้ที่มีอาชีพเดียวกันเข้าด้วยกันเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาในการดำเนินธุรกิจและสามารถสร้างพันธมิตรธุรกิจ อย่างไรก็ตามความพร้อมของการจัดการเครือข่ายสามารถพัฒนาได้ ด้วยการสร้างความร่วมมืออย่างต่อเนื่องและจริงจังของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งการจัดการ

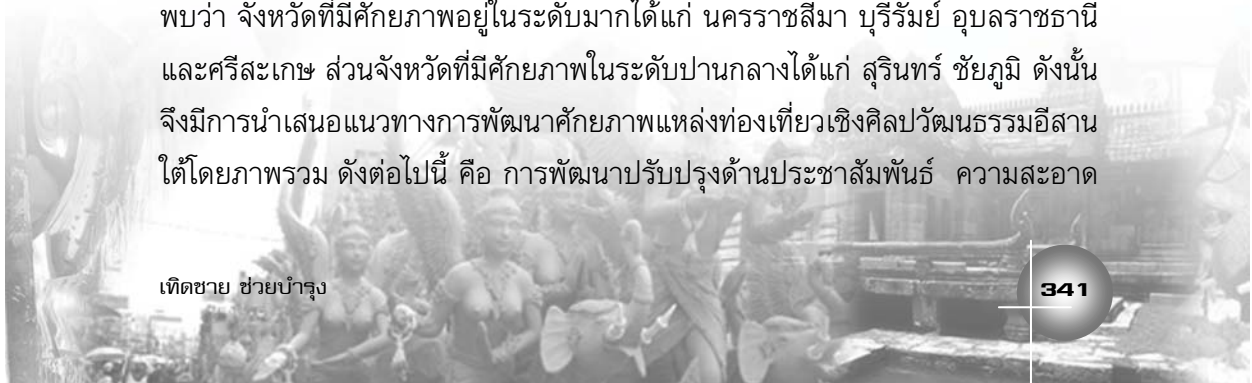
เครือข่ายให้เกิดผลดีจะต้องมีระบบการติดต่อ สื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความรู้สึกร่วม ตลอดจนมีระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสตรวจสอบได้ และมีการเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการเชื่อมโยงภายในจังหวัดให้มี ศักยภาพก่อน แล้วจึงเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด และประเทศเพื่อนบ้านต่อไป

สำหรับการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอีสานใต้ พบว่า อีสานใต้มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และ แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ที่มีทั้งความสวยงามและน่าศรัทธา อันเป็นลักษณะโดดเด่น ดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยผลการศึกษา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในอีสานใต้ สามารถจำแนกตามองค์ประกอบของวัดออกเป็น 4 ด้านดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านเกจิอาจารย์
2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม
4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม

ในด้านการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมปัจจุบันพบว่า การท่องเที่ยวในอีสานใต้ เกิดจากศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น (ฮิต 12) อันเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมของ ไทอีสาน (ไท-ลาว) ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจึงหมายถึง ผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนักท่องเที่ยว สามารถเยี่ยมชมเพื่อความเพลิดเพลิน ความสุนทรีย์ ความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ได้ โดยสามารถจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และ 2) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิต

ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้ พบว่า จังหวัดที่มีศักยภาพอยู่ในระดับมากได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ อุบลราชธานี และศรีสะเกษ ส่วนจังหวัดที่มีศักยภาพในระดับปานกลางได้แก่ สุรินทร์ ชัยภูมิ ดังนั้น จึงมีการนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสาน ใต้โดยภาพรวม ดังต่อไปนี้ คือ การพัฒนาปรับปรุงด้านประชาสัมพันธ์ ความสะอาด

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ของแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม ความสวยงามทางภูมิทัศน์และความชัดเจนของป้ายบอกทาง

อีสานใต้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย การท่องเที่ยวแบบผจญภัยเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยมุ่งเน้นความตื่นเต้นขณะทำกิจกรรมนั้นๆ มีความทรงจำ ความปลอดภัยและได้ประสบการณ์ใหม่ เช่น การเดินป่า ปีนเขา ไต่หน้าผาและล่องแก่ง เป็นต้น

รูปแบบการท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยในอีสานใต้ที่พบทั้ง 4 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี ชัยภูมิและบุรีรัมย์ มีกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย 5 รูปแบบ ได้แก่ การล่องแก่ง การเดินป่า การพายเรือแคนูหรือเรือคายัค การขี่จักรยานเสือภูเขา และการปีนหน้าผาหรือไต่ตัว โดยจังหวัดนครราชสีมามีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยทั้ง 5 รูปแบบข้างต้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยที่ครบวงจรสามารถทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยได้หลากหลาย ส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยอยู่ 3 รูปแบบ คือ การพายเรือแคนูหรือเรือคายัค การขี่จักรยานเสือภูเขาและการปีนหน้าผาหรือไต่ตัว จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยอยู่ 2 รูปแบบ คือ การเดินป่าและการขี่จักรยานเสือภูเขา จังหวัดชัยภูมิมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยรูปแบบเดียว คือ การปีนหน้าผาหรือไต่ตัว ส่วนจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยอยู่เลย

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติได้รับความนิยมอย่างมากซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวได้ ดังนั้นการหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิทัศน์เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อธรรมชาติน้อยที่สุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอีสานใต้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนหรือท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้จะหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียศาสตร์โดยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้

แม้ประเทศไทยจะมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายและหลากหลายทั้งในเชิงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและเชิงเกษตร แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว จากผลการศึกษา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในอีสานใต้ มี 5 ประเภท คือ 1) ประเภทวัดและโบราณสถาน 2) ประเภทพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงวัฒนธรรม 3) ประเภทหมู่บ้านหัตถกรรม 4) ประเภทธรรมชาติหรือเชิงนิเวศ และ 5) ประเภทสวนดอกไม้หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 411 แห่ง แสดงให้เห็นว่าในอีสานใต้มีทรัพยากรที่สำคัญมากมายที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในอีสานใต้มี 3 ลักษณะ คือ 1) การบริหารโดยรูปแบบคณะกรรมการ 2) การบริหารโดยรูปแบบเอกชน 3) การบริหารแหล่งท่องเที่ยวโดยผู้นำผู้เริ่มต้นคิดสร้างแหล่งท่องเที่ยวเป็นการบริหารที่ต้องใช้ความเชื่อและพลังศรัทธาของผู้นำเป็นหลัก

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในแต่ละจังหวัดของอีสานใต้ มีการกำเนิดและลักษณะที่แตกต่างกัน จึงส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวมากน้อยแตกต่างกัน โดยการกำเนิดแหล่งท่องเที่ยวและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเพื่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังนั้น แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ การจัดการรูปแบบสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ให้สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดการพื้นที่ภายในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น รวมทั้งการพัฒนาแนวคิดการบริหารจัดการผู้นำ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันธารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการทำงานในเชิงบูรณาการระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและองค์กรต่างๆ

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น ปัจจุบันกำลังได้รับสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะธุรกิจสปาที่พบได้ตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญและตระหนักถึงการมีสุขภาพที่ดีของคนและหันมาใช้สมุนไพรและภูมิปัญญาไทยมากขึ้น นับเป็นการเสริมสร้างสุขภาพที่มีคุณค่าและปลอดภัย โดยวางอยู่บนต้นทุนทางสังคมที่ประหยัดค่าใช้จ่าย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสมุนไพรแพทย์แผนไทยเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะจัดสรรเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพหรือการบำบัดรักษาฟื้นฟู สุขภาพ ซึ่งนักท่องเที่ยวมีโอกาสนในการดูแลสุขภาพตัวเองมากขึ้น โดยมีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพที่หลากหลาย เช่น ทัวร์แพทย์แผนไทย ทัวร์อาหารสมุนไพร ทัวร์สมุนไพรชนบท ทัวร์เกษตรธรรมชาติ ทัวร์น้ำพุร้อนและอาบน้ำแร่ ทัวร์ฝึกสมาธิและบำเพ็ญบุญ ทัวร์แหล่งธรรมชาติ โดยมีรูปแบบบริการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น การนวดแผนไทย การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร สูดกลิ่นบำบัด การบริการอาบน้ำแร่ วารีบำบัด การฝึกสมาธิแนวพุทธศาสนา การบริการอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ จากผลการศึกษา พบว่า ผลลัพธ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ มีอยู่ 4 ประเภทคือ 1) ยาสมุนไพร 2) การนวดจับเส้น การประคบและอบสมุนไพร 3) การผลิตอาหารธรรมชาติเพื่อสุขภาพ และ 4) การใช้มนต์คาถา การเสกเป่า การต่อกระดูกและการรักษาพิษงู และการเสริมสร้างสุขภาพใจด้วยการปฏิบัติธรรม

ในการพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้นั้น พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านควรมีการปรับปรุงด้านการเข้าถึงสถานที่ ความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านควรมีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น รวมทั้งการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านควรมีการเชื่อมโยงกับการศึกษาวิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรมของ

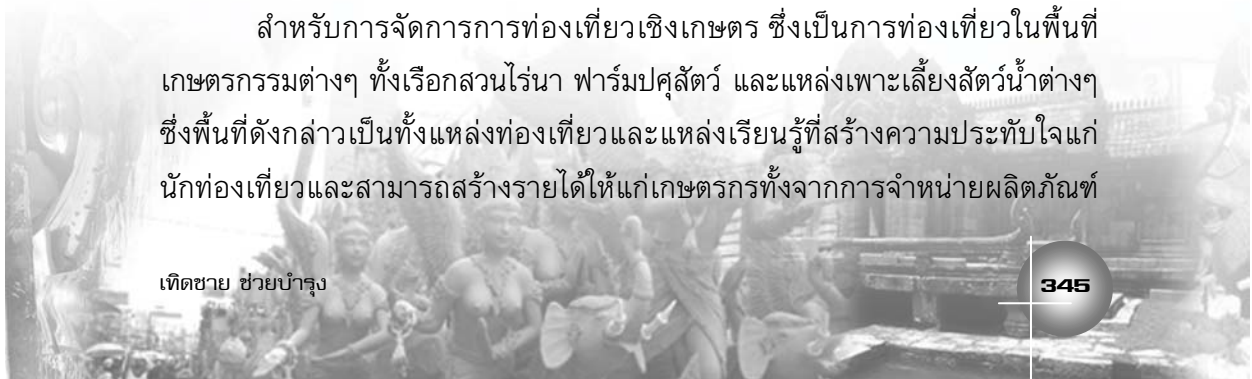

ชุมชน สรุปรูปภาพรวม คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านควรเน้น การเสริมสร้างสุขภาพให้ดีกว่าเดิม ไม่เน้นการรักษาอาการเจ็บป่วยเท่านั้น ควรมี กิจกรรมที่จะสอดแทรกไปพร้อมกับการเสริมสร้างสุขภาพ คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในด้านการดูแลสุขภาพด้วยตนเองแบบองค์รวม ซึ่งนักท่องเที่ยว สามารถนำความรู้ไปดูแลสุขภาพของตนเองและบุคคลอื่นได้ต่อไป

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้เป็นการดำเนินนโยบาย การท่องเที่ยวในเชิงรุก อีกทั้งแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติที่เน้นการเสริมสร้างสุขภาพ และการป้องกันโรคที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปมากกว่าการรักษาโรค เพื่อช่วยให้คนไทยมีสุขภาพดีทั่วหน้า สำหรับรูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนในอีสานใต้ตาม องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ซึ่งจะทำให้ นักท่องเที่ยวได้รับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม คือ สุขภาพกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ การจัด รูปแบบกิจกรรมควรคำนึงถึงการวัดที่פקและ สิ่งแวดล้อมให้มีสุขภาพที่เหมาะสม (อ=อาศัยและอนามัย) การดูแลด้านอาหาร และเครื่องดื่มตลอดระยะเวลาการท่องเที่ยว ให้เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ (อ=อาหาร) การจัดกิจกรรมเพื่อการออกกำลังกายที่สามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของ แหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการออกกำลังกาย (อ=ออกกำลังกาย) การจัดกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายอารมณ์หรือสปาเพื่อสุขภาพที่สามารถใช้ทรัพยากร ในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการผ่อนคลายอารมณ์ (อ=อารมณ์)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่สำคัญ คือ ต้องตระหนักถึงการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทาง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่าเพื่อ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ เกษตรกรรมต่างๆ ทั้งเรือกสวนไร่นา ฟาร์มปศุสัตว์ และแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรทั้งจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ทางการเกษตร ค่าบริการท่องเที่ยวและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอื่นๆ โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประสบการณ์อีกรูปแบบหนึ่งของนักท่องเที่ยวอีกทั้งเป็นการปลูกจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าของอาชีพเกษตรกรรม ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นของประเทศ ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงควรมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้
2. เป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้
3. กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้

ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งได้กำหนดแผนการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอีสานใต้ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางการเกษตรที่สอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแต่ละพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงในอีสานใต้ ผลการศึกษา พบว่า เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพอเพียงต้องพยายามพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งวัสดุ อุปกรณ์และบุคคล เป็นต้น ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวร่วมกัน ตลอดจนให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและทำงานร่วมกันในเชิงพหุภาคีทั้งกับหน่วยงานภายในและภายนอกท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงชุมชนเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและกระบวนการในการบริหารจัดการ ชาวบ้านมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ซึ่งเกิดประโยชน์

ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง และเป็นการท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพให้เข้ามาท่องเที่ยวและสัมผัสบรรยากาศและวิถีชีวิตจริง โดยนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ มากกว่าความเพลิดเพลิน จึงเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจผู้อื่นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพักที่โฮมสเตย์ซึ่งถือเป็นการสัมผัสวิถีชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นอีกหนึ่งมนต์เสน่ห์ของอีสานใต้

ในด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พบว่า นักท่องเที่ยวพึงพอใจในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ด้านบรรยากาศไม่ตรีของเจ้าของบ้าน และชุมชนมากที่สุด พึงพอใจมากต่อคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และมีมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวและการจัดการด้านการบริการ พึงพอใจปานกลางต่อความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว การได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริงและการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค และพึงพอใจน้อยต่อการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยนักท่องเที่ยวผู้ใหญ่มิมีความพึงพอใจมากกว่านักท่องเที่ยววัยรุ่น

สำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในการพักโฮมสเตย์พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาตรฐานด้านสาธารณูปโภค ความสะดวกในการเข้าถึงโฮมสเตย์ บ้านพักสะอาดและมีเดินที่ไว้บริการ การจัดการนำเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพด้านการสื่อสาร ในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ พบว่า ควรมีการพัฒนารูปแบบทางกายภาพ รูปแบบการบริหาร รูปแบบการบริการ รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รูปแบบเครือข่าย รูปแบบการประชาสัมพันธ์ และรูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของอีสานใต้ ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายโฮมสเตย์ ทั้งในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดเพื่อร่วมกันยกระดับการท่องเที่ยวของอีสานใต้ให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่นๆ

ตอน 4
ยุทธศาสตร์
การฟังพา
ทางการท่องเที่ยว

การพึ่งพาทางการท่องเที่ยวเป็นการสร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งภายในจังหวัด กลุ่มจังหวัดและเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเป็นการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการท่องเที่ยว โดยการแบ่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

การพัฒนาเส้นทางการจัดการการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ถึงปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา

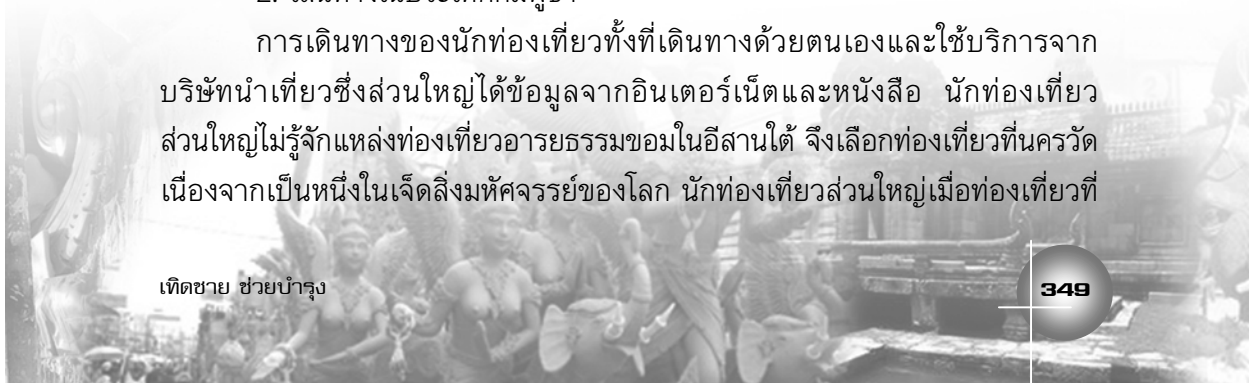
กลุ่มจังหวัดอีสานใต้เคยเป็นเมืองที่มีความรุ่งเรืองของอารยธรรมขอมโบราณ ยุคพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 และยังทิ้งร่องรอยของอารยธรรมไว้จนถึงปัจจุบัน จึงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพได้ โดยใช้เส้นทางท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของประเทศไทยเชื่อมโยงไปยังนครวัดในประเทศกัมพูชาแต่เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์แต่ละแห่งห่างไกลกันมาก นักท่องเที่ยวจึงต้องใช้เวลาในการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ทำให้การท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ไม่ได้รับความนิยมมากนัก ซึ่งจากผลการศึกษาของฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ (2550) พบว่า สภาพการจัดเส้นทางท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมขอมในอีสานใต้ถึงปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชามี 2 ลักษณะดังนี้

1. เส้นทางในประเทศไทย

ปัจจุบันการจัดการการท่องเที่ยวดูเหมือนเป็นหน้าที่เฉพาะหน่วยงานภาครัฐ บริษัท องค์กรต่างๆ ที่จัดขึ้นเฉพาะกิจ และมีกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวบางแห่งที่มีการจัดการการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมขอมในอีสานใต้ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาเองโดยกำหนดจุดท่องเที่ยวของแหล่งอารยธรรมขอมในอีสานใต้เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

2. เส้นทางในประเทศกัมพูชา

การเดินทางของนักท่องเที่ยวทั้งที่เดินทางด้วยตนเองและใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่ได้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและหนังสือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ จึงเลือกท่องเที่ยวที่นครวัดเนื่องจากเป็นหนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์ของโลก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เมื่อท่องเที่ยวที่

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันธารอยย์ร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

เสียมราฐแล้วก็จะเดินทางต่อไปยังประเทศในอินโดจีน เช่น เวียดนาม ลาวและไทย แต่ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และภูเก็ต โดยนักท่องเที่ยวจะเที่ยวในประเทศกัมพูชาน้อย 3 วัน อย่างไรก็ตามสภาพถนนสำหรับรถยนต์จากชายแดนไทยถึงเมืองเสียมราฐจะใช้งานได้ดีเฉพาะในช่วงฤดูร้อน เมื่อเข้าสู่ฤดูฝนจะเดินทางลำบากเพราะน้ำท่วมถนนเป็นบางช่วง

ที่มา : ลีตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 67-68 สภาพถนนจากด่านปอยเปตไปเมืองเสียมราฐช่วงเดือนตุลาคม 2549

ข้อจำกัดในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมขอม

- 1) ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาในการท่องเที่ยว 1-2 วัน
- 2) นักท่องเที่ยวใช้รถส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทาง
- 3) นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมครั้งละ 1 แห่ง
- 4) นักท่องเที่ยวมีความต้องการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมขอมที่ได้รับ

ความนิยมตามลำดับความต้องการสูงสุด คือ ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทนครวัดและปราสาทหินพิมาย

5) ข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะทางระหว่างแหล่งอารยธรรมขอมแต่ละแห่งส่วนใหญ่มองไกลกันมาก ทำให้การพัฒนาเส้นทางเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกด้านดำเนินการได้ยาก เช่น ไม่สามารถท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมขอมทั้งภายในประเทศและนอกประเทศได้ภายในเวลา 1-2 วัน เป็นต้น

เส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ถึงปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา

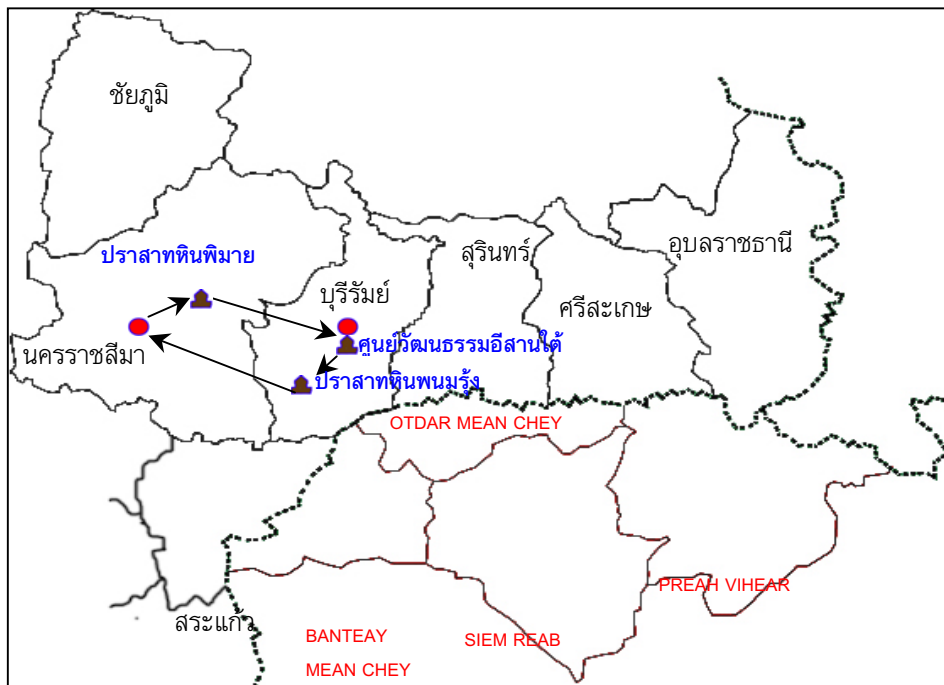
เทิดชาย ช่วยบำรุง

เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมาเป็นประตูสู่ภาคอีสาน ดังนั้นหากใช้จังหวัดนครราชสีมาเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางจะได้เส้นทางการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

เส้นทางที่ 1 (1 วัน)

นครราชสีมา ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์) (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ⇨ นครราชสีมา

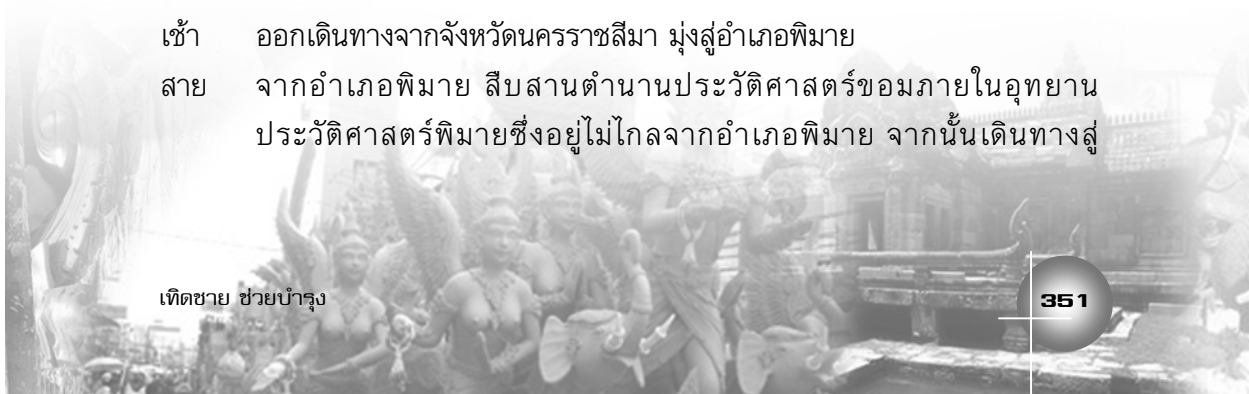

ที่มา : ลิขิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 69 เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 1

โปรแกรมการท่องเที่ยว

เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งสู่อำเภอพิมาย
สาย จากอำเภอพิมาย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยานประวัติศาสตร์พิมายซึ่งอยู่ไม่ไกลจากอำเภอพิมาย จากนั้นเดินทางสู่

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ซึ่งตั้งอยู่ที่บริเวณภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

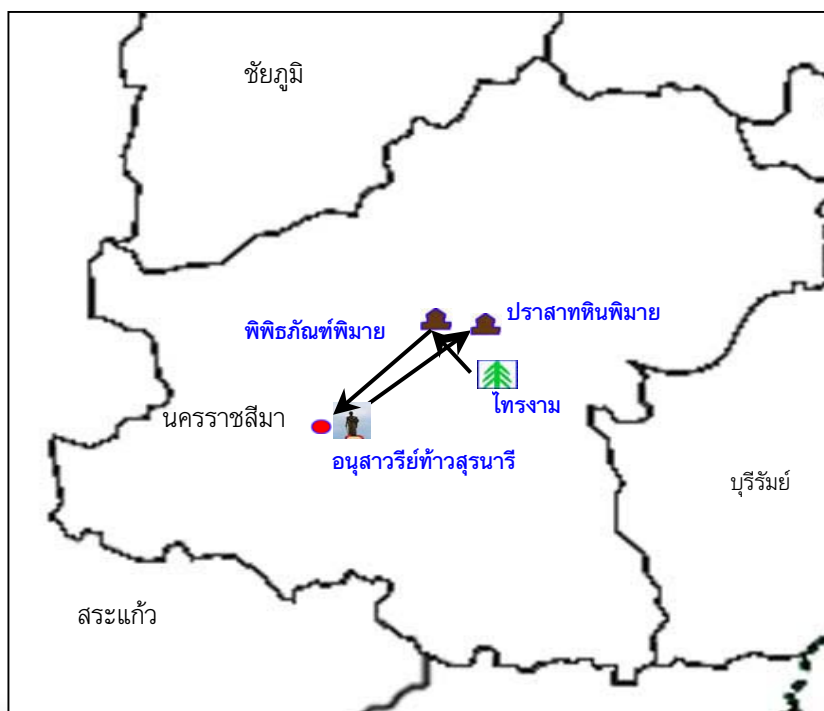
เที่ยง ออกจากศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ รับประทานอาหารประเภทปลาจากร้านค้า
ที่อยู่บริเวณริมอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก

บ่าย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
และปราสาทหินเมืองต่ำ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

เย็น เดินทางสู่จังหวัดนครราชสีมา

เส้นทางที่ 2 (1 วัน)

นครราชสีมา ⇨ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨
ไทรงาม (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย ⇨
นครราชสีมา

ที่มา : ลิขิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 70 เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 2

โปรแกรมการท่องเที่ยว

- เช้า ก่อนออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา กราบขอพรท้าวสุรนารี
ณ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งอยู่ในบริเวณเทศบาลเมืองนครราชสีมา
รับฟังประวัติความเป็นมาของวีรสตรีที่สำคัญ ผู้สร้างความภาคภูมิใจให้กับ
ชาวไทยทุกคน จากนั้นมุ่งสู่อำเภอฟิมาย
- สาย จากอำเภอฟิมาย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยาน
ประวัติศาสตร์ฟิมาย ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากอำเภอฟิมาย ถ่ายภาพตระการตา
ของลายสลักหินอันวิจิตร
- เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์ฟิมาย เยี่ยมชมความร่มรื่นของเงาไม้ที่เรียกว่า
ไทรงามซึ่งยืนต้นมานานหลายชั่วอายุคน และรับประทานอาหารอีสาน
บริเวณไทรงาม
- บ่าย ชมการสืบทอดประวัติศาสตร์อันยาวนานในทุกๆ ด้านของจังหวัด
นครราชสีมา ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติฟิมาย
- เย็น เดินทางสู่จังหวัดนครราชสีมา

เส้นทางที่ 3 (1 วัน)

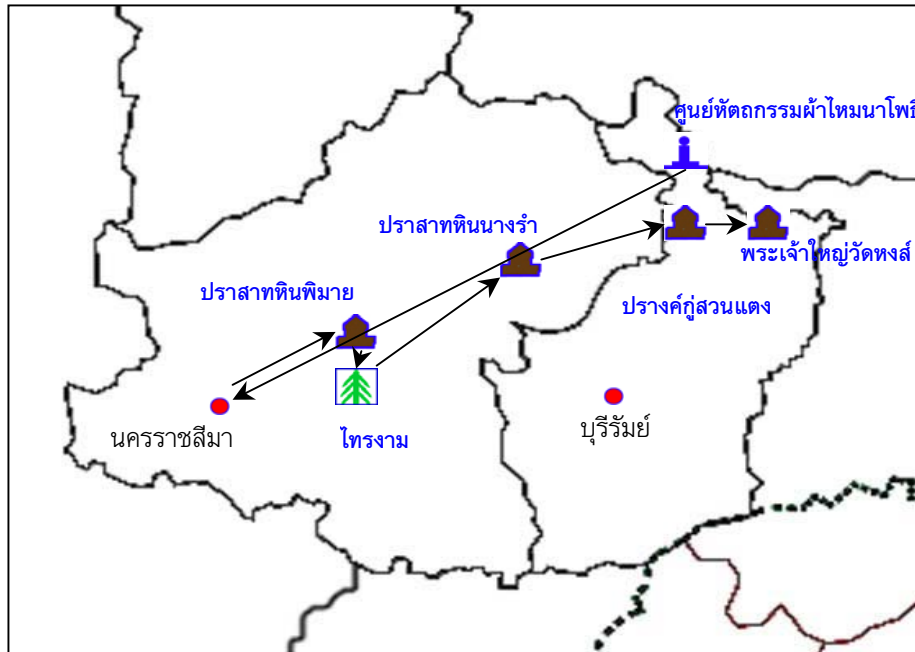
นครราชสีมา ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์ฟิมาย ⇨ ไทรงาม (รับประทานอาหารกลางวัน)
⇨ ปราสาทหินนางรำ (ประทาย) ⇨ ปราสาทกุสุมแดง ⇨ พระเจ้าใหญ่วัดหงส์
(พุทไธสง) ⇨ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ⇨ นครราชสีมา

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ที่มา : ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 71 เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 3

โปรแกรมการท่องเที่ยว

- เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งสู่อำเภอฟิมาย
- สาย จากอำเภอฟิมาย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยานประวัติศาสตร์พิมายซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากอำเภอฟิมาย ถ่ายภาพตระการตาของลายสลักหินอันวิจิตร
- เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เยี่ยมชมความร่มรื่นของเงาไม้ที่เรียกว่า ไทรงาม ซึ่งยืนต้นมานานหลายชั่วอายุคน และรับประทานอาหารอีสานบริเวณไทรงาม
- บ่าย ชมความแตกต่างของศิลปกรรมปราสาทหินนางรำ อำเภอบรรพตพิสัย กับศิลปกรรมปราสาทกุสวณแดง อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จากนั้นกราบขอพรพระเจ้าใหญ่วัดหงส์ พระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวอำเภอฟุไธสง และแวะชมหรือซื้อผ้าไหมอันลือชื่อของนาโพธิ์ ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

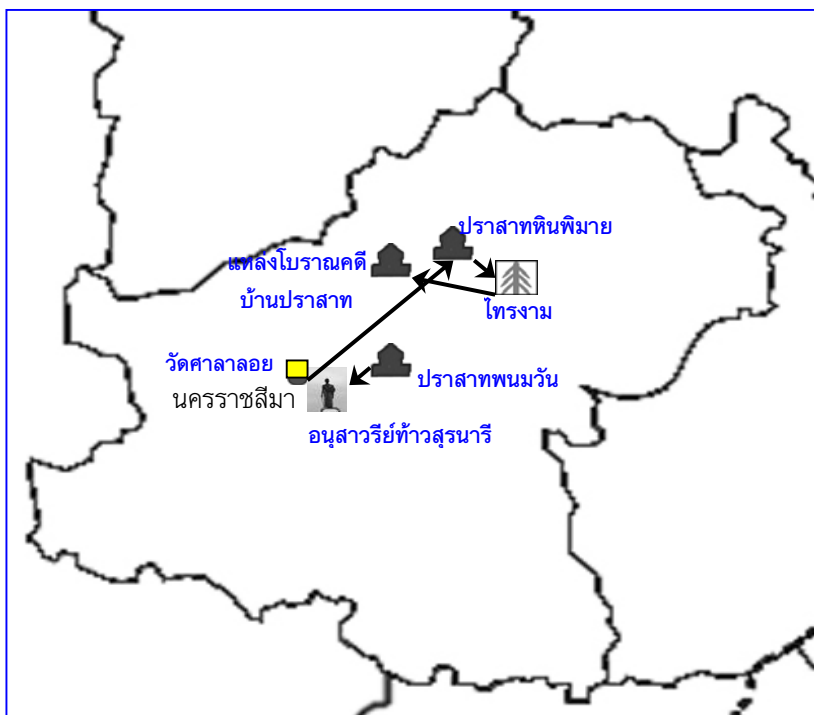

เย็น เดินทางสู่จังหวัดนครราชสีมา

เส้นทางที่ 4 (1 วัน)

นครราชสีมา ⇨ วัดศาลาลอย ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨ ไทรงาม
(รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ⇨ ปราสาทหิน
พนมวัน ⇨ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ⇨ นครราชสีมา

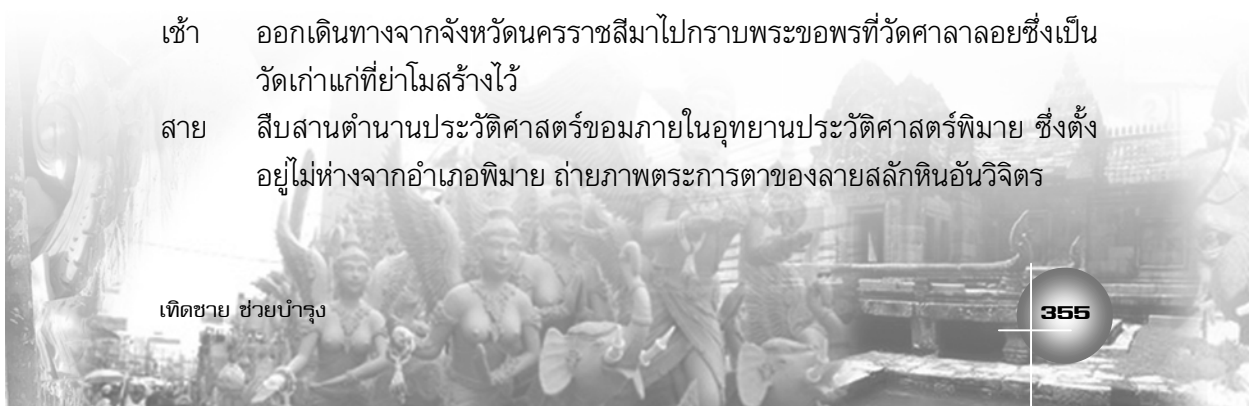

ที่มา : ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 72 เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 4

โปรแกรมการท่องเที่ยว

- เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมาไปกราบพระขอพรที่วัดศาลาลอยซึ่งเป็น
 วัดเก่าแก่ที่ยาโมสร้างไว้
- สาย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ซึ่งตั้ง
 อยู่ไม่ห่างจากอำเภอพิมาย ถ่ายภาพตระการตาของลายสลักหินอันวิจิตร

เทิดชาย ช่วยบำรุง

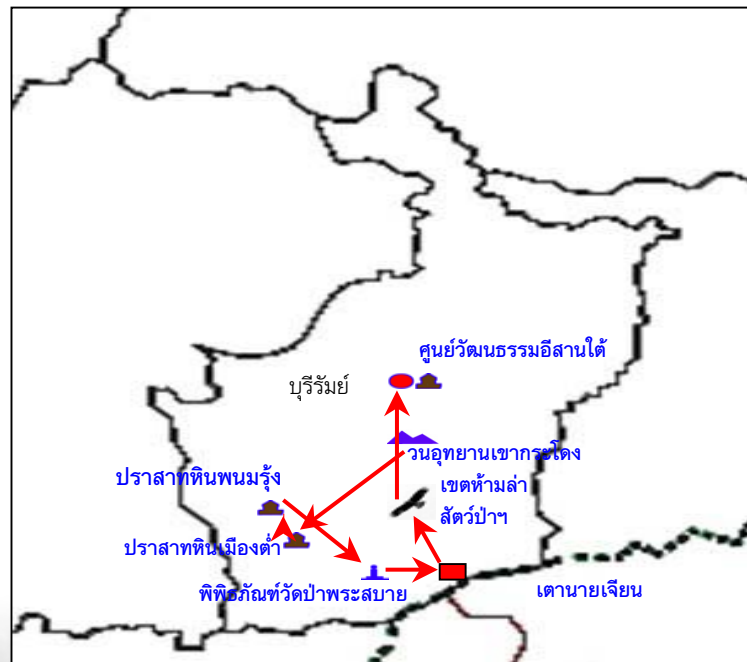

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

- เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เยี่ยมชมความร่มรื่นของเงาไม้ที่เรียกว่า ไทรงาม ซึ่งยืนต้น มานานหลายชั่วอายุคน และรับประทานอาหารอีสาน บริเวณไทรงาม
- บ่าย เยี่ยมชมแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญของภาคอีสานแหล่งที่ ค้นพบโครงกระดูกของมนุษย์จำนวนมาก ณ แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท และแวะชมปราสาทหินพนมวัน ปราสาทขนาดเล็กที่สร้างจากศิลาแลงและ หินทราย
- เย็น กราบขอพรวีรสตรีของชาวนครราชสีมา ณ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เส้นทางที่ 5 (1 วัน)

บุรีรัมย์ ⇨ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์) ⇨ วนอุทยาน เขากระโดง ⇨ ปราสาทหินเมืองต่ำ ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ พิพิธภัณฑ์ยุคก่อนประวัติศาสตร์วัดป่าพระสบาย ⇨ เตานายเจียน ⇨ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสวามิภิม ⇨ ปราสาทหินพนมรุ้ง ⇨ ปราสาทหินเมืองต่ำ ⇨ พิพิธภัณฑ์วัดป่าพระสบาย ⇨ เตานายเจียน ⇨ บุรีรัมย์

ที่มา : ลิขิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 73 เส้นทางท่องเที่ยวที่ 5

โปรแกรมการท่องเที่ยว

- เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดบุรีรัมย์ เข้าชมอารยธรรมของคนอีสาน ณ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สาย ชมทิวทัศน์เมืองบุรีรัมย์ และนมัสการรอยพระพุทธรูปจำลองบนวนอุทยานเขากระโดง สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในปราสาทหินเมืองต่ำ และอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
- เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง รับประทานอาหารพื้นเมืองอีสาน บริเวณภายนอกอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
- บ่าย เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ยุคก่อนประวัติศาสตร์พระสบาย และเยี่ยมชมเตาเผาเครื่องเคลือบโบราณที่มีอายุกว่าพันปีที่เตานายเจียน อำเภอบ้านกรวด
- เย็น แวะพักผ่อนดูนกบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสกลนคร
- ค่ำ เดินทางสู่จังหวัดบุรีรัมย์

เส้นทางที่ 6 (1 วัน)

สุรินทร์ ⇨ วัดบูรพาราม ⇨ ปราสาทหินบ้านพลวง ⇨ อำเภอปราสาท (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ ปราสาทตาเมือน ⇨ ปราสาทตาเมือนโต๊จ ⇨ ปราสาทตาเมือนธม ⇨ อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง ⇨ สุรินทร์

ที่มา : ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 74 เส้นทางท่องเที่ยวที่ 6

เทิดชาย ช่วยบำรุง

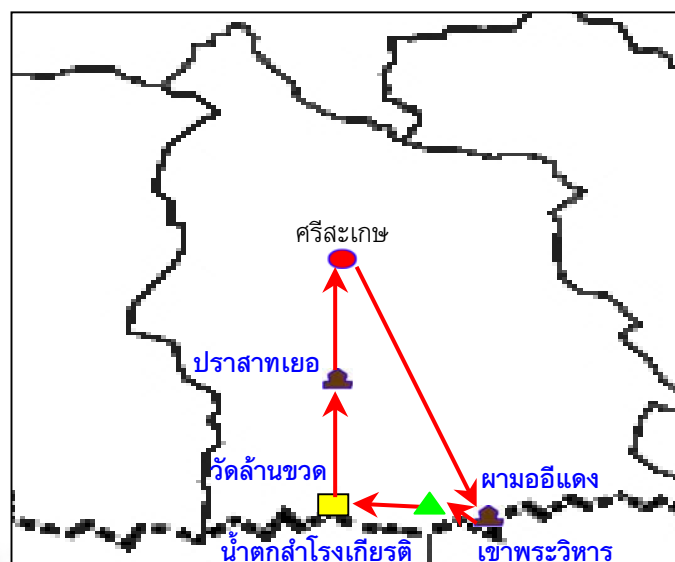
พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

โปรแกรมการท่องเที่ยว

- เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดสุรินทร์ นมัสการหลวงพ่อบุญรอด พระพุทธรูปคู่เมือง
 สุรินทร์ ณ วัดบูรพาราม
- สาย เยี่ยมชมทับหลังและหน้าบันที่มีลวดลายวิจิตร ดงามของปราสาทหิน
 บ้านพลวง
- เที่ยง ออกจากปราสาทหินบ้านพลวง แวะรับประทานอาหารกลางวันท่ามกลาง
 ปราสาท
- บ่าย เยี่ยมชมความแตกต่างของศิลปกรรมปราสาทหิน 3 ปราสาท ในบริเวณ
 ใกล้กัน คือ ปราสาทตาเมือน ปราสาทตาเมือนโต๊จและปราสาทตาเมือนธม
- เย็น แวะพักผ่อนหย่อนใจ บริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยเสนง
- ค่ำ เดินทางสู่จังหวัดสุรินทร์

เส้นทางที่ 7 (1 วัน)

ศรีสะเกษ ⇨ ผามออีแดง ⇨ ปราสาทเขาพระวิหาร (รับประทานอาหารกลางวัน)
 ⇨ น้ำตกลำโรงเกียรติ ⇨ วัดล้านขวด ⇨ ปราสาทเยอ ⇨ ศรีสะเกษ

ที่มา : รัฐการณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 75 เส้นทางท่องเที่ยวที่ 7

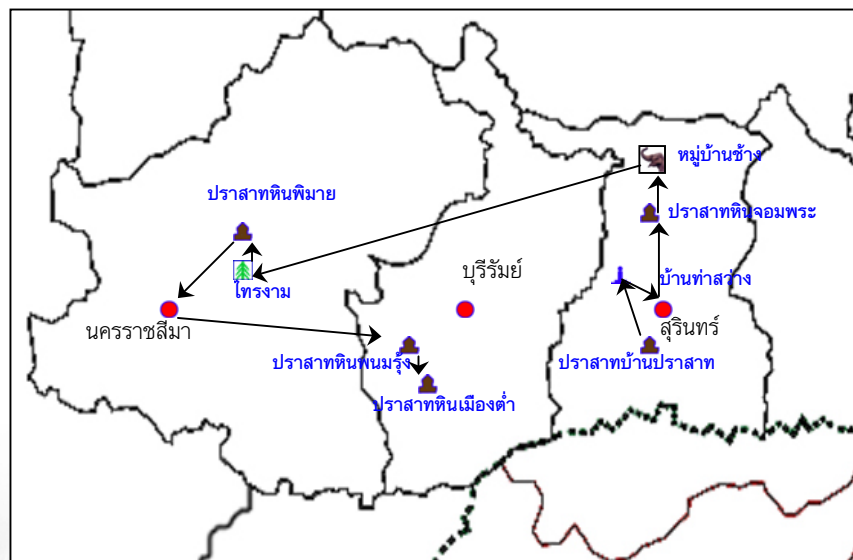

โปรแกรมการท่องเที่ยว

- เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดศรีสะเกษ มุ่งสู่อำเภอกันทรลักษณ์
- สาย ชมทิวทัศน์ฝั่งกัมพูชา บริเวณผามออีแดงและสืบสานตำนานประวัติศาสตร์
ขอมภายในบริเวณปราสาทเขาพระวิหาร
- เที่ยง ออกจากปราสาทเขาพระวิหาร รับประทานอาหารกลางวันบริเวณทางเข้า
เขาพระวิหาร
- บ่าย พักผ่อนคลายร้อน ณ น้ำตกลำโรงเกียรติ แวะชมวัดล้านขวด อำเภอยะหาญ
เยี่ยมชมทับหลังสลักรูปลายสายงาของปราสาทเขมร บริเวณชุมชนชาวเขมร
- เย็น เดินทางสู่จังหวัดศรีสะเกษ

เส้นทางที่ 8 (2 วัน 1 คืน)

นครราชสีมา ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨
ปราสาทหินเมืองต่ำ ⇨ ปราสาทบ้านปราสาท ⇨ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหม
บ้านท่าสว่าง ⇨ สุรินทร์ (พักค้างคืน) ⇨ ปราสาทหินจอมพระ ⇨ หมู่บ้านช้าง ⇨
ไทรงาม (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ⇨ นครราชสีมา

ที่มา : ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 76 เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 8

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

โปรแกรมการท่องเที่ยว

วันแรก

- เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งสู่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยอาจแวะเยี่ยมชมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงทั่วฟ้าเมืองอีสาน ณ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน
- สาย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ถ่ายภาพตระการตาของลายสลักหินอันวิจิตร และชม “นารายณ์บรรทมสินธุ์” ที่เลื่องชื่อ
- เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง รับประทานอาหารอีสานสุดอร่อย ณ ร้านค้าบริเวณด้านนอกอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
- บ่าย เยี่ยมชมศิลปกรรมและการแกะสลักลวดลายหินอันล้ำค่าของปราสาทหินเมืองต่ำ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ และปราสาทบ้านปราสาท อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ จากนั้นเยี่ยมชมการผลิตผ้าไหมของศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมบ้านท่าสว่าง
- เย็น เดินทางสู่จังหวัดสุรินทร์
- ค่ำ ค้างคืนที่โรงแรมในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

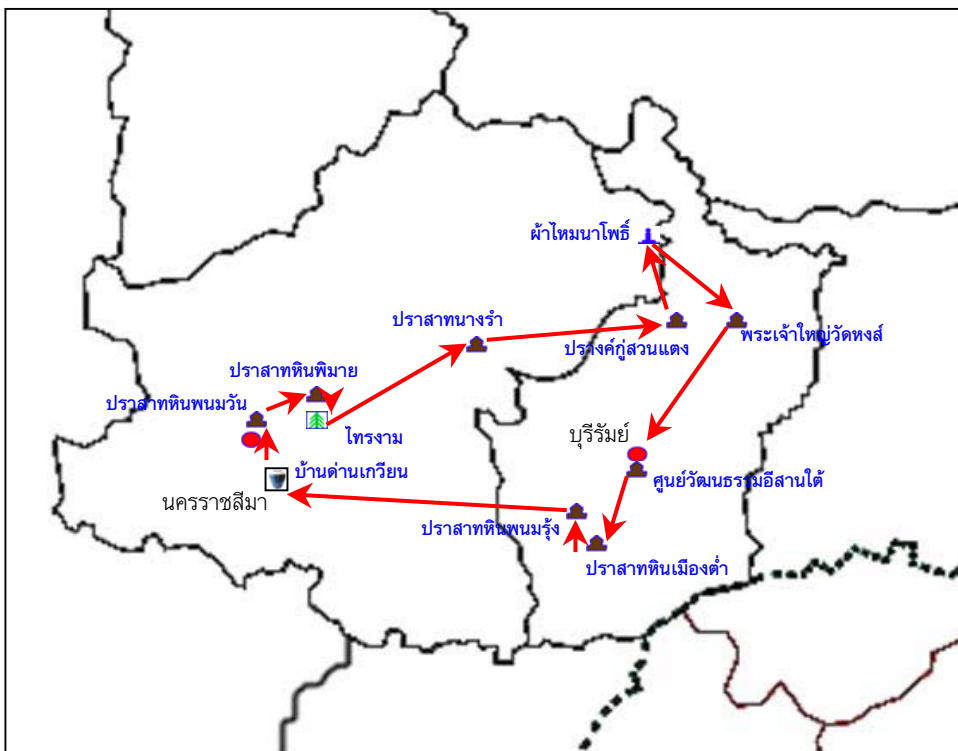
วันที่ 2

- เช้า เยี่ยมชม ปราสาทหินจอมพระ ชมการแสดงของช้าง ณ หมู่บ้านช้าง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ จากนั้นมุ่งสู่ไทรงาม อำเภอพิมาย ชมความร่มรื่นของเงาไม้ ซึ่งยืนต้นมานานหลายชั่วอายุคน
- เที่ยง รับประทานอาหารอีสานแสนอร่อย ณ บริเวณไทรงาม
- บ่าย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากอำเภอพิมาย ถ่ายภาพตระการตาของลายสลักหินอันวิจิตร จากนั้นชมการสืบทอดประวัติศาสตร์อันยาวนานในทุกๆ ด้านของจังหวัดนครราชสีมา ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย
- เย็น เดินทางสู่จังหวัดนครราชสีมา

เส้นทางที่ 9 (2 วัน 1 คืน)

นครราชสีมา ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย
⇨ ไทรงาม (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ ปราสาทนางรำ (พระทาย) ⇨
ปราสาทกุสวณแดง (บ้านใหม่ไชยพจน์) ⇨ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ⇨
พระเจ้าใหญ่วัดหงส์ (พุทไธสง) ⇨ บุรีรัมย์ (พักค้างคืน) ⇨ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้
(มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์) ⇨ ปราสาทหินเมืองต่ำ ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์
พนมรุ้ง (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ⇨
ปราสาทหินพนมวัน ⇨ นครราชสีมา

ที่มา : จิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 77 เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 9

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธาระยัยมีร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

โปรแกรมการท่องเที่ยว

วันแรก

- เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งสู่อำเภอพิมาย
- สาย ออกจากอำเภอพิมาย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยานประวัติศาสตร์ พิมายและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมายซึ่งอยู่ไม่ไกลจากอำเภอพิมาย ถ่ายภาพตระการตาของลายสลักหินอันวิจิตร
- เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เยี่ยมชมความร่มรื่นของเงาไม้ที่เรียกว่า ไทรงามซึ่งยืนต้นมานานหลายชั่วอายุคน และรับประทานอาหารอีสานบริเวณไทรงาม
- บ่าย ชมความแตกต่างของศิลปกรรมปราสาทหินนางรำ อำเภอประทาย กับศิลปกรรมปราสาทกุ้งสวนแดง จากนั้นกราบขอพรพระเจ้าใหญ่วัดหงส์ พระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวอำเภอพุทไธสง และแวะชมหรือซื้อผ้าไหมอันลือชื่อของนาโพธิ์ ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ นมัสการพระเจ้าใหญ่วัดหงส์
- เย็น เดินทางสู่จังหวัดบุรีรัมย์
- ค่ำ ค้างคืนที่โรงแรมในจังหวัดบุรีรัมย์

วันที่ 2

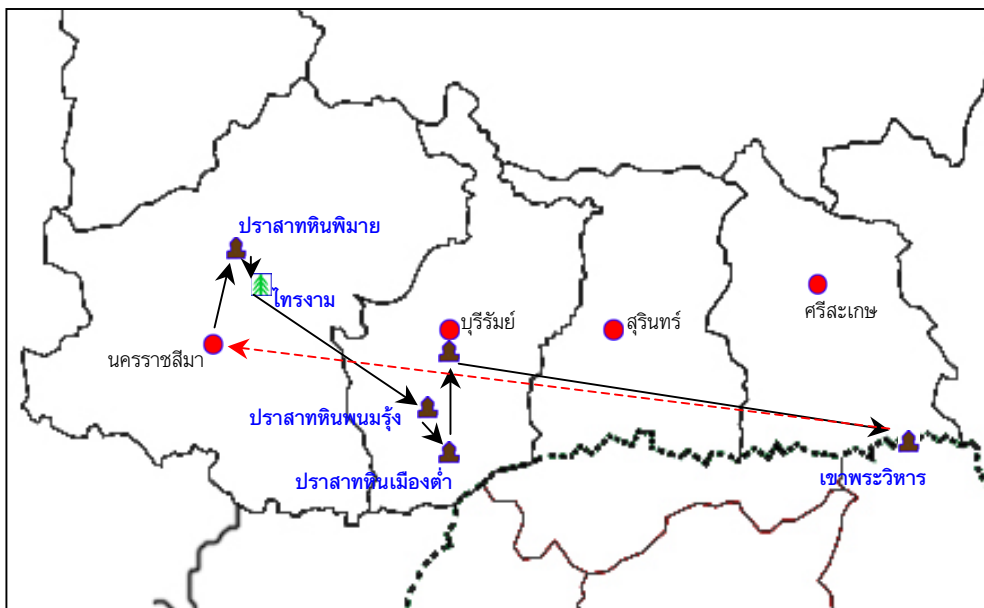
- เช้า เยี่ยมชม ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สาย เยี่ยมชมศิลปกรรมการแกะสลักลวดลายหินอันล้ำค่าของปราสาทหินเมืองต่ำ และสืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
- เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง รับประทานอาหารอีสานสุดอร่อย ณ ร้านค้าบริเวณด้านนอกอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
- บ่าย เยี่ยมชมและเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตจากเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงทั่วฟ้าเมืองอีสาน ณ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน และเยี่ยมชมความสวยงามของปราสาทหินพนมวัน
- เย็น เดินทางสู่จังหวัดนครราชสีมา

เส้นทางที่ 10 (2 วัน 1 คืน)

นครราชสีมา ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨ ไทรงาม (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ⇨ ปราสาทหินเมืองต่ำ ⇨ บุรีรัมย์ (พักค้างคืน) ⇨ (รับประทานอาหารกลางวัน) ปราสาทเขาพระวิหาร ⇨ นครราชสีมา

ที่มา : ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 78 เส้นทางท่องเที่ยวที่ 10

โปรแกรมการท่องเที่ยว

วันแรก

เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งสู่อำเภอพิมาย

สาย เยี่ยมชม สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยานประวัติศาสตร์พิมายซึ่งอยู่ไม่ไกลจากอำเภอพิมาย ถ่ายภาพตระการตาของลายสลักหินอันวิจิตร

เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เยี่ยมชมความร่มรื่นของเงาไม้ที่เรียกว่า ไทรงามซึ่งยืนต้นมานานหลายชั่วอายุคน และรับประทานอาหารอีสานบริเวณไทรงาม

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธาระยัยร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

บ่าย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
 และปราสาทหินเมืองต่ำ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

เย็น เดินทางสู่จังหวัดบุรีรัมย์

ค่ำ พักค้างคืนที่จังหวัดบุรีรัมย์

วันที่ 2

เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดบุรีรัมย์ มุ่งสู่ปราสาทเขาพระวิหาร อำเภอ
 กันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

เที่ยง รับประทานอาหารกลางวันบริเวณร้านอาหาร ทางเข้าชมปราสาท
 เขาพระวิหาร

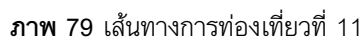
บ่าย เยี่ยมชมภูผาแห่งมหาวิหาร ตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในปราสาท
 เขาพระวิหาร

เย็น เดินทางสู่จังหวัดนครราชสีมา

เส้นทางที่ 11 (3 วัน 2 คืน)

นครราชสีมา ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨ ไทรทอง (รับประทานอาหารกลางวัน)
 ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ⇨ ปราสาทหินเมืองต่ำ ⇨ บุรีรัมย์ (พักค้างคืน)
 ⇨ ลำปางรอง ⇨ ปราสาทสตึกก็ออกกรม ⇨ อรัญประเทศ (รับประทานอาหาร
 กลางวัน) ⇨ เสียมราช (พักค้างคืน) ⇨ นครวัด ⇨ นครธม ⇨ อรัญประเทศ ⇨
 นครราชสีมา

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

วันที่ 2

- เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดบุรีรัมย์ มุ่งสู่อำเภอละหานทราย
 สาย เยี่ยมชมบรรยากาศที่สวยงามริมถนนบริเวณเขื่อนลำนางรอง อำเภอละหานทราย
 และไปเยี่ยมชมปราสาทสัจธรรมก้องก้อง กิ่งอำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว
 เที่ยง ออกจากปราสาทสัจธรรมก้องก้อง มุ่งสู่อำเภอประเทศ รับประทานอาหารกลางวัน
 บริเวณตลาดโรงเกลือ
 บ่าย ออกเดินทางจากอำเภอประเทศ สู่เสียมราฐ ประเทศกัมพูชา
 ค่ำ พักค้างคืนที่โรงแรมในเสียมราฐ

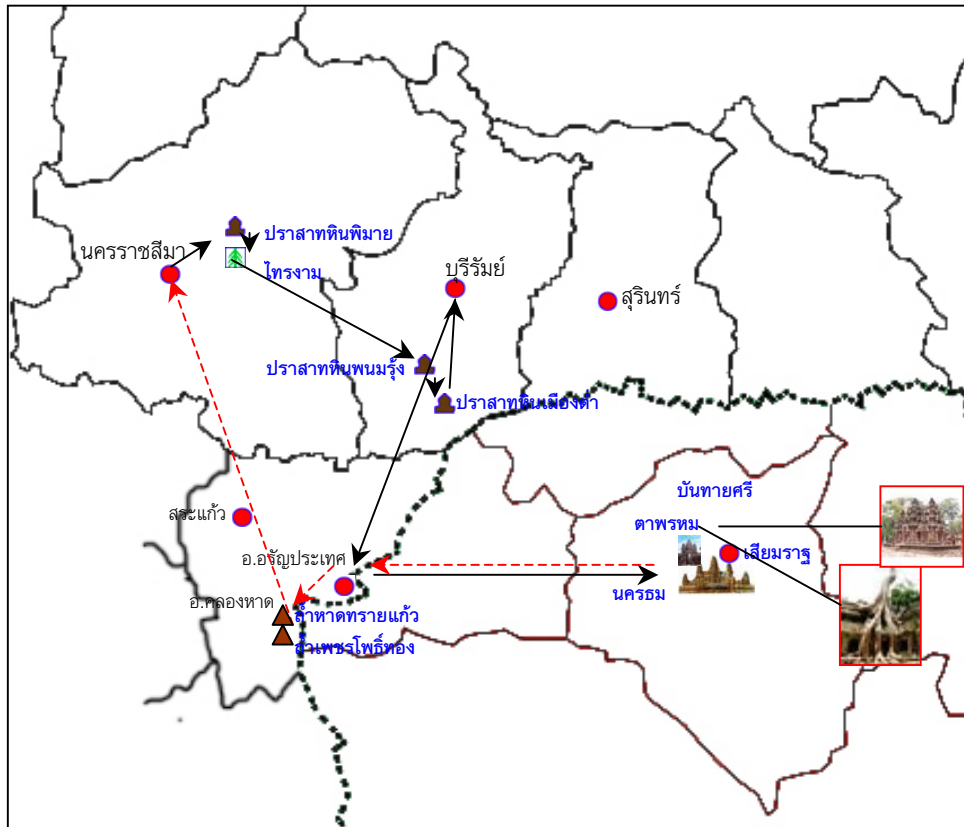
วันที่ 3

- เช้า ออกเดินทางจากโรงแรม สู่นครวัด
 สาย เยี่ยมชมประวัติศาสตร์ขอม อารยธรรมขอม สถาปัตยกรรมของ
 ปราสาทขอมอันสวยงามและยิ่งใหญ่ ตระการตา ภายในบริเวณนครวัด
 นครธม
 เที่ยง ออกจากนครวัด แวะรับประทานอาหารกลางวันที่เสียมราฐ
 บ่าย เดินทางจากเสียมราฐ มุ่งสู่อำเภอประเทศ
 เย็น เดินทางจากอำเภอประเทศ สู่จังหวัดนครราชสีมา

เส้นทางที่ 12 (3 วัน 2 คืน)

นครราชสีมา ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨ ไทรงาม (รับประทานอาหารกลางวัน)
 ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ⇨ ปราสาทหินเมืองต่ำ ⇨ บุรีรัมย์ (พักค้างคืน)
 ⇨ อำเภอประเทศ ⇨ เสียมราฐ (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ นครวัด ⇨
 นครธม ⇨ บันทายศรี ⇨ ตาพรหม ⇨ เสียมราฐ (พักค้างคืน) ⇨ อำเภอประเทศ
 (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ ถ้ำเพชรโพธิ์ทอง ⇨ ถ้ำหาดทรายแก้ว ⇨
 นครราชสีมา

ที่มา : จิตตารมณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 80 เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 12

โปรแกรมการท่องเที่ยว

วันแรก

เข้า ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งสู่อำเภอพิมาย

สาย เยี่ยมชม สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยานประวัติศาสตร์
พิมาย ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากอำเภอดำเนินสะดวก ถ่ายภาพตระการตาของลายสลักหิน
อันวิจิตร

เพียง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เยี่ยมชมความร่มรื่นของเงาไม้ที่เรียกว่า ไทรงาม ซึ่งยืนต้นมานานหลายชั่วอายุคน และรับประทานอาหารอีสาน บริเวณไทรงาม

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธาระยัมร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

บ่าย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
 และประสาทเมืองต่ำ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
 เย็น เดินทางสู่จังหวัดบุรีรัมย์
 ค่ำ พักค้างคืนที่จังหวัดบุรีรัมย์

วันที่ 2

เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดบุรีรัมย์ มุ่งสู่รัฐประเทศ
 สาย ออกเดินทางจากรัฐประเทศ มุ่งสู่เสียมราฐ ประเทศกัมพูชา
 เที่ยง ถึงเสียมราฐ รับประทานอาหารกลางวัน
 บ่าย ออกเดินทางจากเสียมราฐ สู่นครวัด เยี่ยมชมประวัติศาสตร์ขอม อารยธรรมขอม
 สถาปัตยกรรมของปราสาทขอมอันสวยงามและยิ่งใหญ่ ตระการตา ภายใน
 บริเวณ นครวัด นครธม บันทายศรี ตาพรหม
 เย็น ออกจากบริเวณนครวัด
 ค่ำ พักค้างคืนที่โรงแรมในเสียมราฐ

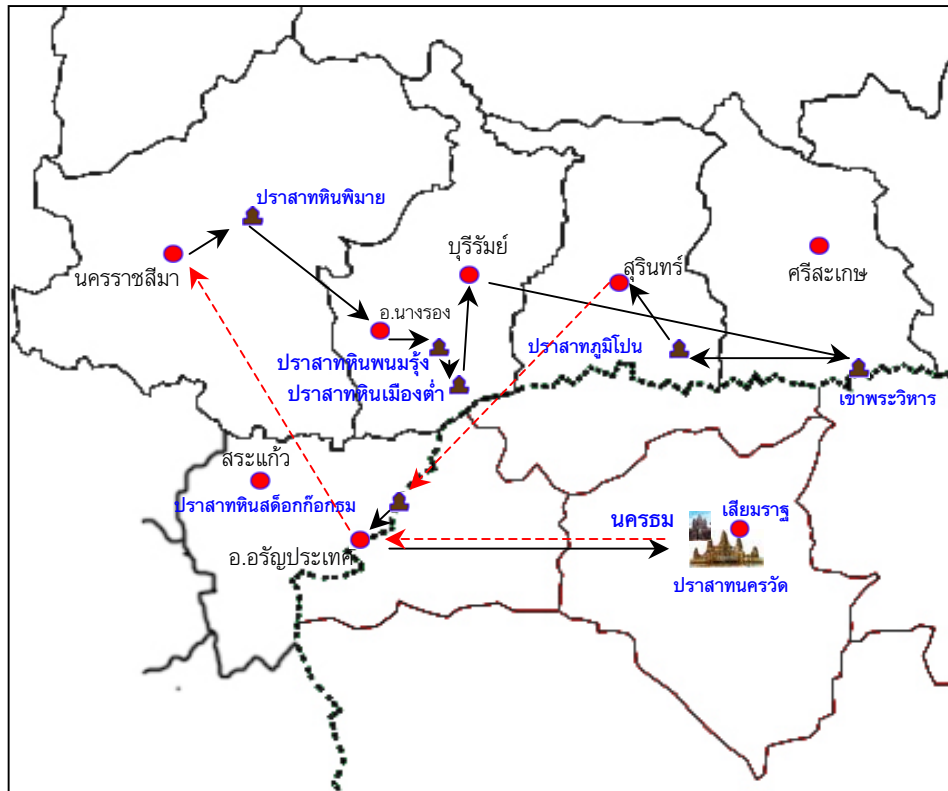
วันที่ 3

เช้า ออกเดินทางจากเสียมราฐ
 เที่ยง ถึงรัฐประเทศ แวะรับประทานอาหารกลางวัน
 บ่าย ออกเดินทางจากรัฐประเทศ แวะเยี่ยมชมความสวยงามของ
 ถ้ำเพชรโพธิ์ทอง ถ้ำหาดทรายแก้ว
 เย็น ออกเดินทางสู่จังหวัดนครราชสีมา

เส้นทางที่ 13 (3 วัน 2 คืน)

นครราชสีมา ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨ นางรอง (รับประทานอาหารกลางวัน)
 ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ⇨ ปราสาทหินเมืองต่ำ ⇨ บุรีรัมย์ (พักค้างคืน)
 ⇨ ปราสาทเขาพระวิหาร (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ ปราสาทภูมิโปน ⇨
 สุรินทร์ (พักค้างคืน) ⇨ ปราสาทสตึกก็อกธม ⇨ อรัญประเทศ (รับประทานอาหาร
 กลางวัน) ⇨ เสียมราฐ (พักค้างคืน) ⇨ นครวัด ⇨ นครธม ⇨ เสียมราฐ
 (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ อรัญประเทศ ⇨ นครราชสีมา

ที่มา : ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ, 2550

ภาพ 81 เส้นทางท่องเที่ยวที่ 13

โปรแกรมการท่องเที่ยว

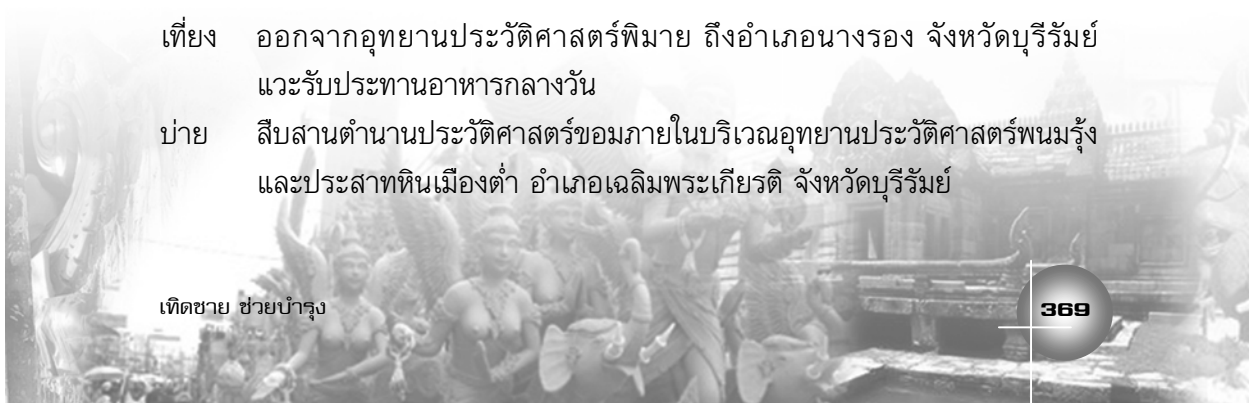
วันแรก

เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งสู่อำเภอพิมาย

สาย เยี่ยมชม สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากอำเภอพิมาย ถ่ายภาพตระการตาของลายสลักหินอันวิจิตร

เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ถึงอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ และรับประทานอาหารกลางวัน

บ่าย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง และประสาธน์เมืองต่ำ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

เย็น เดินทางสู่จังหวัดบุรีรัมย์
คำ พักค้างคืนที่จังหวัดบุรีรัมย์

วันที่ 2

เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดบุรีรัมย์ มุ่งสู่อำเภอกันทรลักษณ์
สาย เยี่ยมชมกุฎาแห่งมหาวิหาร ตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในปราสาท
เขาพระวิหาร
เที่ยง รับประทานอาหารกลางวัน บริเวณร้านอาหารทางเข้าปราสาทเขาพระวิหาร
บ่าย ออกเดินทางจากปราสาทเขาพระวิหาร เยี่ยมชม อารยธรรมขอมปราสาท
ภูมิปอน
เย็น เดินทางสู่จังหวัดสุรินทร์
คำ พักค้างคืนที่จังหวัดสุรินทร์

วันที่ 3

เช้า ออกเดินทางจากจังหวัดสุรินทร์
สาย แวะเยี่ยมชมปราสาทสดีอกก็อกรม จังหวัดสระแก้ว
เที่ยง ออกจากปราสาทสดีอกก็อกรม ถึงอรัญประเทศ แวะรับประทานอาหาร
กลางวัน
บ่าย ออกเดินทางจากอรัญประเทศ
เย็น ถึงเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา
คำ พักค้างคืนที่โรงแรมในเสียมราฐ

วันที่ 4

เช้า ออกเดินทางจากเสียมราฐ
สาย เยี่ยมชมนครวัด ประวัติศาสตร์ขอม อารยธรรมขอม สถาปัตยกรรมของ
ปราสาทขอมอันสวยงามและยิ่งใหญ่ ตระการตา ภายในบริเวณนครวัด นครธม
เที่ยง ออกจากนครวัด แวะรับประทานอาหารกลางวันในเสียมราฐ

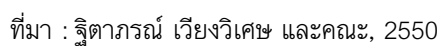
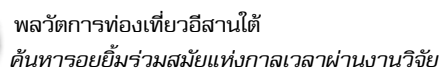
บ่าย ออกเดินทางจากเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา สู่รัฐประเทศ แวะจับจ่ายซื้อ
สินค้าราคาถูกที่ตลาดโรงเกลือ
เย็น ออกเดินทางสู่จังหวัดนครราชสีมา

เส้นทางที่ 14 (4 วัน 3 คืน)

นครราชสีมา ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ⇨ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย
⇨ ไทรงาม (รับประทานอาหารกลางวัน) ⇨ ปราสาทนางรำ (ประทาย) ⇨
ปราสาทกุสวณแดง (บ้านใหม่ไชยพจน์) ⇨ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ⇨
พระเจ้าใหญ่วัดหงส์ (พุทไธสง) ⇨ บุรีรัมย์ (พักค้างคืน) ⇨ ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้
(มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์) ⇨ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง (รับประทานอาหาร
กลางวัน) ⇨ ปราสาทหินเมืองต่ำ ⇨ ลำปะเทีย ⇨ ลำนางรอง ⇨ ปราสาทสตึก
⇨ อรัญประเทศ (พักค้างคืน) ⇨ เสียมราฐ (รับประทานอาหารกลางวัน)
⇨ นครวัด ⇨ นครธม ⇨ เสียมราฐ (พักค้างคืน) ⇨ อรัญประเทศ (รับประทานอาหาร
กลางวัน) ⇨ ตลาดโรงเกลือ ⇨ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ⇨
นครราชสีมา

เทิดชาย ช่วยบำรุง

ภาพ 82 เส้นทางการท่องเที่ยวที่ 14

โปรแกรมการท่องเที่ยว

วันแรก

เข้า ออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งสู่อำเภอพิมาย

สาย เยี่ยมชม สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในอุทยานประวัติศาสตร์
พิมาย ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากอำเภอปิมาย ถ่ายภาพตระการตาของลายสลักหิน
อันวิจิตร ชมการสืบทอดประวัติศาสตร์อันยาวนานในทุกๆ ด้านของจังหวัด
นครราชสีมา ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย

เทิดชาย ช่วยบำรุง

- เที่ยง ออกจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย เยี่ยมชมความร่มรื่นของเงาไม้ที่เรียกว่า ไทรงาม ซึ่งยืนต้นมานานหลายชั่วอายุคน และรับประทานอาหารอีสานบริเวณไทรงาม
- บ่าย เยี่ยมชมปราสาทนางรำ อำเภอประทาย ปรากฏกุ๊สวนแดง (บ้านใหม่ไชยพจน์) และแวะชมและเลือกซื้อผ้าไหมอันลือชื่อของนาโพธิ์ ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
- เย็น กราบขอพรพระเจ้าใหญ่วัดหงส์ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของชาวอำเภอฟุไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
- ค่ำ เดินทางสู่จังหวัดบุรีรัมย์ พักค้างคืนที่จังหวัดบุรีรัมย์

วันที่ 2

- เช้า แวะเยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สาย สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ขอมภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
- เที่ยง ออกจากอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง รับประทานอาหารอีสานสุดอร่อย ณ ร้านค้า บริเวณด้านนอกอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
- บ่าย เยี่ยมชมศิลปะการแกะสลักลอยหินอันล้ำค่าของปราสาทหินเมืองต่ำ แวะพักผ่อน ชมทิวทัศน์ที่สวยงามที่ลำปะเทีย และชมบรรยากาศธรรมชาติที่ลำนางรอง อำเภอละหานทราย และเยี่ยมชมปราสาทสัจธรรมก้องกัมม
- เย็น เดินทางสู่อุบลราชธานี
- ค่ำ พักค้างคืนที่อุบลราชธานี

วันที่ 3

- เช้า ออกเดินทางจากอุบลราชธานี
- เที่ยง ถึงเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา แวะพักรับประทานอาหารกลางวัน

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

บ้าย เยี่ยมชมนครวัด เยี่ยมชมประวัติศาสตร์ขอม อารยธรรมขอม สถาปัตยกรรม
 ของปราสาทขอมอันสวยงามและยิ่งใหญ่ ตระการตา ภายในบริเวณนครวัด
 นครธม

เย็น เดินทางสู่เสียมราฐ

คำ พักค้างคืนที่เสียมราฐ

วันที่ 4

เช้า ออกเดินทางจากเสียมราฐ

เที่ยง ถึงอรัญประเทศ แวะรับประทานอาหารกลางวัน

บ้าย จับจ่ายสินค้าที่น่าสนใจและราคาถูกที่ตลาดโรงเกลือ

เย็น เยี่ยมชมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงทั่วฟ้าเมืองอีสาน ณ แหล่งผลิต
 เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

คำ เดินทางสู่จังหวัดนครราชสีมา

แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวตามเส้นทางอารยธรรมขอม

1. สร้างระบบการคมนาคมที่ไปถึงแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เช่น จากจุด
 ผ่านแดนช่องจอม ช่องสง่าไปถึงเมืองเสียมราฐ ซึ่งในประเทศไทยเส้นทางคมนาคม
 ค่อนข้างดี แต่จากจุดจอดรถถึงแหล่งท่องเที่ยวระยะทางค่อนข้างไกลจึงควรมีรถรับส่ง
 เช่น ที่ปราสาทเขาพระวิหาร

2. เนื่องจากระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวห่างกันมาก จึงควรสร้างที่พัก
 ให้อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่เสียเวลาในการเดินทางกลับ
 ที่พัก เช่น ที่ปราสาทเขาพระวิหารต้องไปพักที่จังหวัดอุบลราชธานีหรือสุรินทร์
 ที่ปราสาทหินพนมรุ้งต้องพักในจังหวัดบุรีรัมย์หรือสุรินทร์

3. พัฒนามาตรฐานการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น ควรมี
 ระบบการจองที่พักผ่านอินเทอร์เน็ต

4. พัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวให้มีเอกลักษณ์และสอดคล้องกับ
 ความต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากสินค้าที่ขายอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่
 เป็นสินค้าที่ผลิตจากประเทศจีน ไม่ใช่ผลิตในประเทศไทยและไม่สอดคล้องกับ
 เอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อีกทั้งสินค้าที่ขายมีลักษณะเหมือนกันทุกแห่ง

5. พัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ทั้งการวางแผนการทำงาน การร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชน เช่น หน่วยงานภาครัฐจะจัดงานประจำปีหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวควรประสานกับเอกชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

6. พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพิ่มเติม

7. พัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ควรประสานระหว่างจังหวัดหรือระหว่างประเทศเพื่อความร่วมมือ รวมทั้งการประสานกันระหว่างบริษัทนำเที่ยวหรือการจองที่พัก

8. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ พนักงานบริการด้านการโรงแรม ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

9. ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศมากขึ้น

10. ควรดำเนินงานในเชิงบูรณาการทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

11. การตั้งเป้าหมายไม่ควรมุ่งเน้นเฉพาะการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ควรคำนึงถึงคุณภาพของนักท่องเที่ยว ชีตความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนด้วย

12. ควรนำมิติประเพณีวัฒนธรรมมาผูกโยงกับการท่องเที่ยว เพราะปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เพราะนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสความแตกต่างของวัฒนธรรม

13. ควรส่งเสริมให้ชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เพราะเข้าใจปัญหาหรือสภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริงและได้รับประโยชน์หรือผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยตรง

ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวตามเส้นทางอารยธรรมขอม

ผลกระทบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวตามเส้นทางอารยธรรมขอมในอีสานใต้ถึงปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา มีทั้งผลกระทบในด้านบวกและลบดังต่อไปนี้

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

1) สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับชุมชน เช่น คนในชุมชนผลิตสินค้าที่ระลึกมาขายให้กับนักท่องเที่ยว หรือสร้างที่พักไว้บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น การรับจ้างขนส่งสินค้าไปขายให้แก่นักท่องเที่ยว การขับรถรับจ้างนำนักท่องเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวหรือเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น

2) การเป็นเมืองท่องเที่ยวทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น คนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่เดิมจึงไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยรายได้เดิม เช่น ประชาชนในเมืองเสียมราฐประเทศกัมพูชา

2. ผลกระทบด้านสังคม

1) เป็นการกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมและก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมขอม โดยเฉพาะเมื่อนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเดินทางมาเยือน

2) ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว จึงไม่เห็นคุณค่าในการประกอบอาชีพดั้งเดิม เช่น การขับรถรับจ้างบริการนักท่องเที่ยวทำให้มีรายได้มากขึ้น ประชาชนจึงไม่นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรมดังที่เคยทำในอดีต

3) การย้ายถิ่นของประชาชนจากเมืองอื่นมาอาศัยอยู่ในเมืองท่องเที่ยวเพื่อประกอบอาชีพ เช่น ย้ายถิ่นจากพนมเปญมาประกอบอาชีพในเสียมราฐ

3. ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

1) เป็นการเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้และในประเทศกัมพูชา ให้ชาวไทยและชาวต่างชาติรู้จักและสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแหล่งอารยธรรมขอมขึ้น

2) นักท่องเที่ยวที่เข้ามาอาจนำวัฒนธรรมของตนมาเผยแพร่ ทำให้คนในท้องถิ่นเกิดพฤติกรรมเลียนแบบทั้งด้านการแต่งกาย การบริโภคสินค้าและการดำเนินชีวิต

4. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมและมลภาวะแก่แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาขยะที่ปราสาทนครวัด ปัญหามลภาวะทางเสียงบริเวณใกล้ปราสาทหินพนมรุ้ง เป็นต้น

การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอม

อีสานใต้เป็นแหล่งอารยธรรมขอมโบราณที่เคยเฟื่องฟูและมีความเจริญรุ่งเรืองในอดีตโดยแหล่งอารยธรรมขอมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดและยังคงความยิ่งใหญ่อลังการมาจนถึงปัจจุบันคือ “ปราสาทหิน” ซึ่งเป็นมรดกตกทอดที่บรรพบุรุษขอมโบราณทิ้งไว้ให้ลูกหลานได้ชื่นชมในความอัจฉริยะด้านการก่อสร้างด้วยภูมิความรู้ทั้งด้านสถาปัตยกรรม วิศวกรรม ศิลปกรรมและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบสุริยะจักรวาล อันยากยิ่งที่คนรุ่นหลังจะลอกเลียนแบบได้ ความรุ่งเรืองของอารยธรรมขอมในอดีตได้แผ่อำนาจเข้าสู่ภาคอีสานและเสื่อมลงตามกาลเวลา แต่ได้ทิ้งร่องรอยความยิ่งใหญ่ไว้ให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยวเรียกเป็นภาษาท้องถิ่นว่า “กินมูลเก่าพ่อแม่” หมายถึง การได้รับมรดกตกทอดที่ บรรพบุรุษได้มอบไว้ให้และกินได้อย่างไม่มีวันหมด

การท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในปัจจุบัน โดยเฉพาะปราสาทหินต่างๆ กำลังได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก แม้นักท่องเที่ยวชาวไทยเองก็ให้ความสนใจไม่น้อย ศูนย์กลางของแหล่งอารยธรรมขอมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ ประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะในเสียมราฐ และรองลงมาเป็นประเทศไทย ในอีสานใต้โดยเฉพาะจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์และศรีสะเกษ นอกจากนี้ยังมีในประเทสลาวและเวียดนาม แต่ไม่โดดเด่นเท่าประเทศกัมพูชาและไทย

การท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ได้รับการพัฒนา ส่งเสริมและมีการประชาสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ทั้งการบูรณะปราสาทต่างๆ ให้มีสภาพสมบูรณ์ ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมเสริม เช่น การจัดกิจกรรมทัวร์แบบลัญจกร และการจัดประเพณีเสริมรวมทั้งมีการแสดงแสง สี เสียงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น เหล่านี้ถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวหันมาสนใจการท่องเที่ยว

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธาระยัยมีร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

เชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับอารยธรรมขอมมากขึ้น แต่ผลการศึกษาของเชิดศักดิ์ ฉายถวิล และคณะ (2550) กลับพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ไม่สม่ำเสมอ เมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยี่ยมชมปราสาทหินนครวัดและนครธมซึ่งเป็นอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชา โดยนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างมุ่งหน้าเดินทางไปเยี่ยมชมความยิ่งใหญ่อลังการของสถาปัตยกรรมที่ได้ชื่อว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์หนึ่งในเจ็ดของโลก อย่างไรก็ตาม นอกจากสองปราสาทหินดังกล่าวแล้วยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นปราสาทหินที่น่าสนใจอีกหลายแห่งที่เป็นเสมือนแม่เหล็กดึงดูดผู้คนให้เดินทางไปเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง จึงสร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศกัมพูชา ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับอารยธรรมขอมของประเทศไทย ยังไม่สามารถสร้างรายได้และดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงให้เดินทางมาเยี่ยมชมได้เท่ากับประเทศกัมพูชา

ในอดีตที่ผ่านมาพื้นที่ชายแดนเขตอีสานใต้มีจุดผ่านแดนที่สามารถเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชาที่สำคัญๆ คือ ช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ถือเป็นจุดผ่านแดนที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวใช้เป็นเส้นทางผ่านแดนไปยังประเทศกัมพูชา นอกเหนือจากการใช้เส้นทางที่จุดผ่านแดนปอยเปต อำเภออรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี ปัจจุบันมีช่องผ่านแดนที่สำคัญและสามารถเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวกับประเทศกัมพูชาได้ในระยะทางเพียงแค่ 135 กิโลเมตร จากชายแดนไทยถึงเสียมราฐ ดินแดนแห่งอารยธรรมขอมที่ยิ่งใหญ่ คือ จุดผ่านแดนถาวร “ช่องสะง่า” อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ นับเป็นจุดผ่านแดนจุดใหม่ที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาได้ ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

การหาแนวทางเชื่อมโยงระบบการท่องเที่ยวระหว่างแหล่งอารยธรรมขอมในประเทศไทยและประเทศกัมพูชา โดยใช้เส้นทาง “ช่องสะง่า” เป็นเส้นทางเชื่อมโยงและกระจายนักท่องเที่ยวจากกัมพูชาเข้ามายังประเทศไทยหรืออาจใช้อีสานใต้เป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางเข้าสู่แหล่งอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชา จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับอารยธรรมขอมในอีสานใต้ได้

การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอม

แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ส่วนใหญ่จะอยู่กระจัดกระจาย ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่ตามจังหวัดได้ดังนี้

1. **จังหวัดศรีสะเกษ** เป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กับจุดผ่านแดนช่องสงฆ์มากที่สุด มีแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมที่น่าสนใจและสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชาได้ คือ ปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทโดนตวล ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ปราสาทหินสระกำแพงน้อย และยังสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัด เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (สวนผลไม้ ในอำเภอกันทรลักษณ์ซึ่งอยู่ใกล้เขาพระวิหาร) และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
2. **จังหวัดสุรินทร์** มีแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมที่น่าสนใจและสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชาได้ คือ ปราสาทศรีขรภูมิ กลุ่มปราสาทตาเมือน ปราสาทบ้านพลวง
3. **จังหวัดบุรีรัมย์** มีแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมที่น่าสนใจและสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชาได้ คือ ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำ
4. **จังหวัดนครราชสีมา** มีแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมที่น่าสนใจและสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชาได้ คือ ปราสาทหินพิมาย ปราสาทพนมวัน

แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชา การท่องเที่ยวเกี่ยวกับอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชามีข้อได้เปรียบไทยอยู่มาก โดยเฉพาะความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและระยะทางที่ไม่ไกลเกินไป ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่ได้ดังนี้

- 1) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวมี 2 แห่งคือ ปราสาทนครวัดและปราสาทนครธมหรือเมืองพระนคร
- 2) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมด้านทิศใต้ของเมืองพระนคร ได้แก่ ปราสาทปักษีฉ้างและปราสาทพนมบาเค็ง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

- 3) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมด้านทิศเหนือของเมืองพระนคร ได้แก่ ปราสาทนาคนัน ปราสาทตาสมและปราสาทพระขรรค์
- 4) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมด้านทิศตะวันออกของเมืองพระนคร ได้แก่ ปราสาทตาแก้ว ปราสาทตาพรหม ปราสาทบันทายกูฏี
- 5) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมบารายตะวันออก ได้แก่ ปราสาทแม่บุญ ตะวันออก ปราสาทแปรรูป
- 6) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมนอกเมืองพระนคร ได้แก่ กบาลสะเปียน ปราสาทบันทายศรี

แนวทางการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอม

กลุ่มจังหวัดอีสานใต้เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมขอม โบราณยุคพระนคร โบราณสถานที่สำคัญและมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่และปราสาทเขาพระวิหาร จังหวัดศรีสะเกษ จึงมีแนวทางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เชื่อมโยงกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา 2 แนวทาง คือ 1) การเชื่อมโยงเส้นทางและสถานที่ท่องเที่ยวระหว่างอีสานใต้กับประเทศกัมพูชา ในลักษณะการสร้างเส้นทางร่วม เรียกว่า “เส้นทางพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จากเหนือสู่ใต้และจากใต้สู่เหนือ” 2) การถ่ายโอนนักท่องเที่ยวจากไทยไปสู่กัมพูชาและจากกัมพูชามาสู่ไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเชื่อมโยงเส้นทางหรือการสร้างวงจรเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จากทิศใต้มุ่งสู่ทิศเหนือ

การท่องเที่ยวตามเส้นทางพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จากทิศใต้มุ่งสู่ทิศเหนือ หมายถึง การเริ่มต้นการท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชามาสู่ประเทศไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็นการโอนถ่ายนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยี่ยมชมปราสาทต่างๆ ในสยามรัฐ ประเทศกัมพูชา ให้เดินทางมาท่องเที่ยวต่อในอีสานใต้

ของไทย โดยใช้เส้นทางหมายเลข 67 มุ่งหน้ามายังจุดผ่านแดนช่องสะงำ ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนสำคัญแห่งใหม่ระหว่างไทยกับกัมพูชา โดยใช้ระยะทางจากเสียมราฐถึงช่องสะงำ 135 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งสามารถแบ่งเส้นทางการท่องเที่ยวได้ดังนี้

เส้นทางที่ 1 เริ่มจากแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในกัมพูชาเชื่อมโยงมายังประเทศไทย ผ่านช่องสะงำ มุ่งสู่จังหวัดสุรินทร์ชมปราสาทศรีขรภูมิ แหล่งผ้าไหมและเครื่องเงิน เข้าชมหมู่บ้านช้าง ต่อยังจังหวัดบุรีรัมย์ชมปราสาทหินพนมรุ้ง กลุ่มปราสาทหินเมืองต่ำ เข้าสู่จังหวัดนครราชสีมาชมปราสาทหินพิมาย แหล่งหินตัดและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอสีคิ้ว แหล่งท่องเที่ยวเขาใหญ่ ใช้เวลาการท่องเที่ยวรวมประมาณ 4-5 วัน

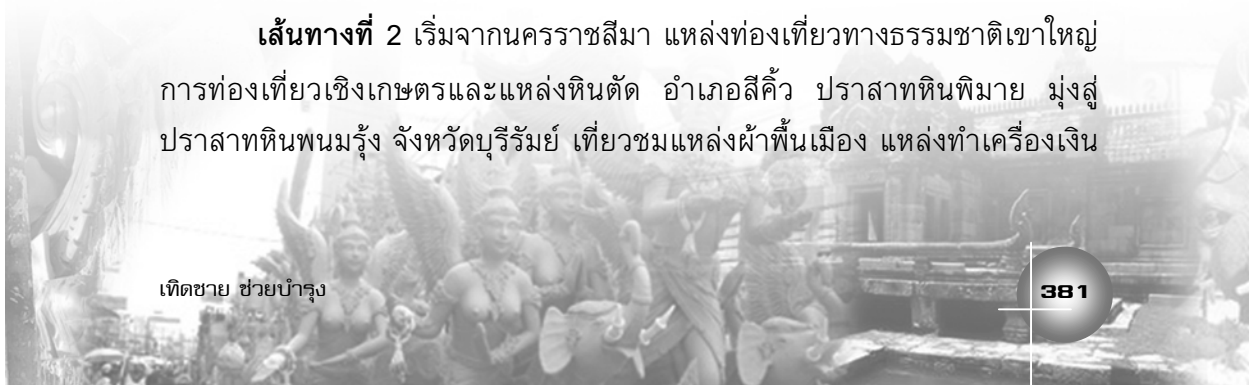
เส้นทางที่ 2 เริ่มจากแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในกัมพูชาเชื่อมโยงมายังประเทศไทย ผ่านช่องสะงำมุ่งสู่จังหวัดศรีสะเกษ เที่ยวชมปราสาทเขาพระวิหาร ชมสวนผลไม้อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ มุ่งสู่สนามบินจังหวัดอุบลราชธานี สิ้นสุดเส้นทางที่สนามบินสุวรรณภูมิ ใช้เวลาการท่องเที่ยวรวมประมาณ 3 วัน

2. การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จากทิศเหนือมุ่งสู่ใต้

เส้นทางพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จากทิศเหนือมุ่งสู่ทิศใต้ หมายถึง การเริ่มต้นเส้นทางจากแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยในอีสานใต้และเคลื่อนไปสู่ประเทศกัมพูชาดังเส้นทางดังนี้

เส้นทางที่ 1 จากสนามบินสุวรรณภูมิ กรุงเทพมหานคร มุ่งสู่สนามบินจังหวัดอุบลราชธานี เดินทางเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ เที่ยวชมปราสาทเขาพระวิหาร มุ่งสู่แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในกัมพูชาผ่านช่องสะงำใช้ระยะเวลาประมาณ 3 วัน

เส้นทางที่ 2 เริ่มจากนครราชสีมา แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเขาใหญ่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและแหล่งหินตัด อำเภอสีคิ้ว ปราสาทหินพิมาย มุ่งสู่ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เที่ยวชมแหล่งผ้าพื้นเมือง แหล่งทำเครื่องเงิน

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

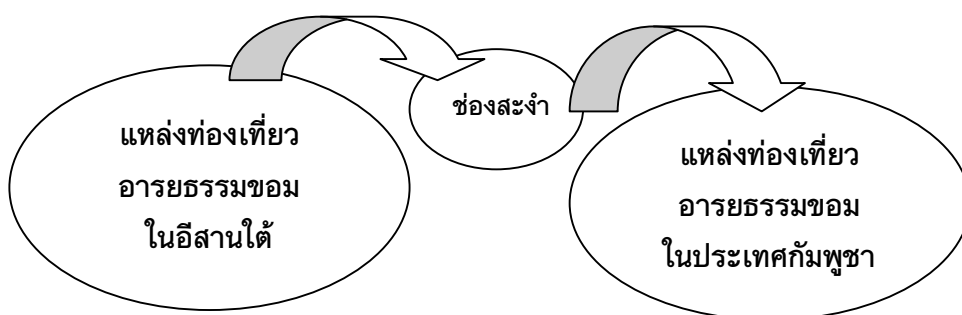
ปราสาทหินศรีขรภูมิ พักโฮมสเตย์หมู่บ้านช้าง แล้วต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยว
 อารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชาโดยผ่านช่องสะง่า

3. การสร้างวงจรการท่องเที่ยวภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัดใน อีสานใต้

การสร้างวงจรการท่องเที่ยวเป็นการสร้างเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยว
 ภายในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ คือ จังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์และนครราชสีมา
 ต้องมีการพัฒนากิจกรรมและสถานที่ท่องเที่ยวให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ มี
 ความหลากหลายที่เป็นเอกภาพ เช่น เทศกาลประจำปีของแต่ละจังหวัด การแสดง
 แสง สี เสียง ฤดูกาลผลไม้และอื่น ๆ

4. แนวทางการเชื่อมโยงในรูปแบบการถ่ายโอนหรือการกระจาย นักท่องเที่ยว

1) การถ่ายโอนนักท่องเที่ยวจากไทยไปกัมพูชาเป็นแนวทางการเชื่อมโยง
 การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับเส้นทางการท่องเที่ยว “เส้นทางพระเจ้าชัยวรมันที่ 7
 จากทิศเหนือสู่ทิศใต้” แนวทางนี้มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้
 เลือกท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้ตามโปรแกรมต่างๆ ก่อนจะเดินทางไปยังกัมพูชา โดย
 ใช้ช่องสะง่าเป็นจุดผ่านแดน นักท่องเที่ยวสามารถเริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร
 (นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศและจากพื้นที่อื่นที่ไม่ใช่อีสาน) หรือเริ่มต้นในพื้นที่
 ใกล้เคียงได้

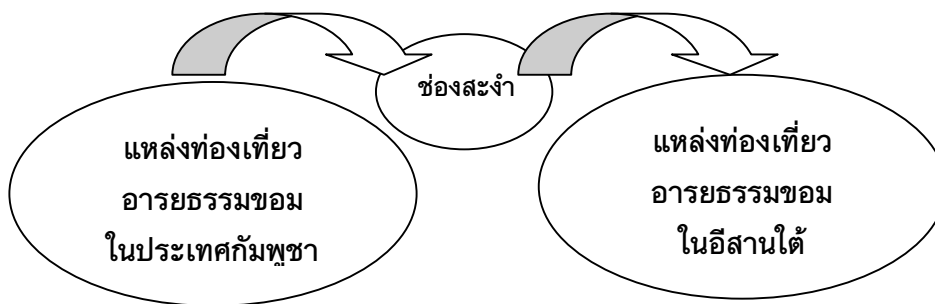
ที่มา : เชิดศักดิ์ ฉายถวิล และคณะ, 2550

ภาพ 83 การโอนถ่ายหรือการกระจายนักท่องเที่ยวจากเหนือลงใต้

2) การถ่ายโอนนักท่องเที่ยวจากกัมพูชามายังไทย เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น เกาหลี จีนและญี่ปุ่น นิยมเดินทางเข้าเยี่ยมชมแหล่งอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชาเป็นจำนวนมาก หากมีการถ่ายโอนนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวมายังอีสานใต้ได้จะทำให้การท่องเที่ยวในอีสานใต้มีความคึกคักและเกิดเสถียรภาพที่สมดุลในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงเนื่องจากเส้นทางหมายเลข 67 มุ่งสู่ช่องสะง่า มีความสะดวกและมีระยะทางไม่ไกล นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดย “เส้นทางพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จากทิศใต้สู่ทิศเหนือ” ซึ่งสามารถได้ทั้งโดยรถยนต์รถไฟและเครื่องบิน

ที่มา : เชิดศักดิ์ ฉายถวิล และคณะ, 2550

ภาพ 84 การโอนถ่ายหรือการกระจายนักท่องเที่ยวจากใต้ขึ้นเหนือ

สถานการณ์การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอม

1. ความสำคัญของจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่าต่อการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้กับประเทศกัมพูชา

ช่องสะง่าเป็นจุดผ่านแดนถาวรเปิดใหม่ การจะพัฒนาให้ช่องสะง่าเป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างอารยธรรมขอมในอีสานใต้กับประเทศกัมพูชา มีความเป็นไปได้สูง เนื่องจากระยะทางจากช่องสะง่าถึงเสียมราฐซึ่งเป็นที่ตั้งของกลุ่มปราสาทต่างๆ ในประเทศกัมพูชามีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่องด้วยระยะทางเพียง 135 กิโลเมตร จากชายแดนไทย นักท่องเที่ยวสามารถใช้เส้นทางหมายเลข 67 เป็นเส้นทางลัดเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

2. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศไทย

ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ของไทยนับได้ว่ามีความสมบูรณ์และมีจำนวนมากที่สุดในภาคอีสานทั้งหมด แต่หากเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมในประเทศกัมพูชาแล้ว พบว่าแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ห่างกันมาก ซึ่งที่อยู่ใกล้กันก็ไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากนัก เพราะเหมือนซากปรักหักพังจึงไม่น่าสนใจ นอกจากจะดึงดูดนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีเท่านั้น แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอย่างปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินพิมาย ที่ถือว่ามีความยิ่งใหญ่ก็มีระยะทางที่ห่างกันกว่า 100 กิโลเมตร การบริหารจัดการหลายอย่างยังไม่ดี ดังนั้น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ และเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในอีสานใต้ก็สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมามากขึ้นได้

3. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศกัมพูชา

แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณในประเทศกัมพูชามีความโดดเด่นกว่าไทยทั้งความสมบูรณ์ ความยิ่งใหญ่อยู่ถาวร ระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวไม่เกิน 50 กิโลเมตรหรือรัศมีไม่เกิน 50 กิโลเมตร จากตัวเมืองเสียมราฐ กล่าวได้ว่า ระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวค่อนข้างเป็นเอกภาพ คือ รัฐบาลให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชน เช่น ระบบการเก็บค่าเข้าชม ระบบมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยว ระบบการขนส่งนักท่องเที่ยว แหล่งที่พัก ร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมเสริมด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีชีวิตชีวามากขึ้น การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว กล่าวได้ว่า ไม่ต้องค้นหานหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ แค่บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้ดีก็สามารถทำมาหากินได้ชั่วลูกชั่วหลาน หรืออาจเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ปั่นจักรยาน รถม้าหรือเกวียน ยิ่งทำให้บรรยากาศการท่องเที่ยวน่าสนใจและยั่งยืนได้เป็นอย่างดี การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรม การเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาระบบการนำเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้น่าสนใจ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระบบ มีระบบการถ่ายโอนนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทาง

การท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เหล่านี้จะสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยว
อารยธรรมขอมในอีสานใต้กับอารยธรรมขอมในกัมพูชาได้อย่างน่าสนใจและเกิด
ความยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ชุมชนชาวกวยในอีสานใต้และลาวใต้

อาณาจักรล้านช้างในอดีตหรือสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว
ปัจจุบันนับเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน โดยเฉพาะในยุคสมัยของ
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจ้าฟ้าจุ้มความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวได้แผ่ขยายมายังดินแดนที่
เป็นเขตพื้นที่ภาคอีสานของไทย ในปัจจุบันวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ในภาคอีสานใน
อดีตยังมีอยู่เกือบสมบูรณ์ ในชุมชนของประเทศลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชน
ชาวกวยหรือส่วยทั้งที่เมืองบาเจียงเจริญสุข เมืองเลางาม เมืองท่าแดง เมืองสุขุม
และเมืองปทุมพอนในเขตประเทศลาวตอนใต้ ซึ่งจากการศึกษาของชิน ศรีสวัสดิ์
และคณะ (2550) พบว่า ในเขตพื้นที่ตั้งแต่ตอนใต้ของประเทศจีนลงมาถึงเขต
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะมีชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่ง
สามารถแบ่งได้ตามตระกูลภาษาที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวัน 3 กลุ่มภาษาใหญ่ๆ คือ
กลุ่มภาษาจีน-ทิเบต กลุ่มภาษาไท-ไต และกลุ่มภาษามอญ-เขมร แสดงให้เห็นว่า
ณ บริเวณที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ของอาณาเขตนี้ ได้มีผู้คนอาศัยอยู่ก่อนเป็น
จำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทางโบราณคดี เช่น บ้านเชียง พุทโธทัยและ
ผาแต้ม เป็นต้น โดยผู้คนเหล่านั้นจะได้รับอิทธิพลจากจีนและอินเดีย ซึ่งเป็นประเทศ
ใหญ่และมีอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคมและการปกครองเหนือดินแดนอื่นๆ ในภูมิภาคนี้
มาก่อนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ดังจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันกลุ่มคนที่เรียกว่าชนเผ่าใน
ประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในสองสายตระกูล คือ ถ้าอยู่ตอนเหนือแผ่นดินเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียอาคเนย์จะเป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาในตระกูลจีน-ทิเบต แต่ถ้า
อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาในตระกูลมอญ-เขมร
ต่อมาเมื่อกลุ่มคนไทหรือไต ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาในตระกูลไท-ไตได้อพยพมาจาก
ตอนใต้ของประเทศจีนและได้มีอำนาจการปกครองเหนือคนพื้นเมืองเดิมที่อาศัยมา
ก่อนทำให้คนพื้นเมืองเดิมที่เคยอาศัยอยู่อย่างสงบ ณ บริเวณที่เป็นเอเชียตะวันออกเฉียง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

เฉียงใต้ปัจจุบันที่เรียกตนเองว่า “กวย” ซึ่งหมายถึง ความเป็นคนหรือมนุษย์ธรรมดา ได้เปลี่ยนเป็น “ส่วย” “บรู” “ข่า” บ้าง ตามสภาพแวดล้อมที่ต้องการจะสื่อความหมายของกลุ่มคนที่เข้ามามีอำนาจเหนือกว่าจะใช้เรียก เพื่อแสดงให้เห็นถึงสถานภาพทางสังคม การเมืองของกลุ่มตนและกลุ่มที่ถูกเรียก ดังนั้นคนกลุ่มเดียวกันจึงอาจถูกเรียกชื่อได้หลายๆ อย่างแตกต่างกันไป เช่น เผ่าบราว เผ่าละแ่ว เผ่าเกรียง เผ่าแงะ และเผ่าข่า ส่วย กวย เป็นต้น ดังนั้นกวยหรือส่วยก็คือคนพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมร และมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แม้จะมีบางส่วนได้ถูกกลืนกลายทางภาษาและวัฒนธรรมไปบ้างแล้วก็ตาม

จากความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน แม้จะพูดกันคนละภาษาก็มีเชื้ออุปสรรคของ สัมพันธภาพระหว่างกัน

ชุมชนชาวกวย

ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยหรือส่วยทั้งในประเทศไทย และในประเทศลาว จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนจะผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ ภูตผีวิญญาณ และพิธีกรรมต่างๆ ที่มีขึ้นเพื่อเช่นไหว้บวงสรวงภูตผีวิญญาณเหล่านั้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่สิ่งใหม่ๆ ซึ่งขัดกับวิถีความเชื่อของชุมชนจึงเป็นไปได้ค่อนข้างช้า แต่เพื่อความอยู่รอดในปัจจุบัน ชุมชนชาวกวยหรือส่วยได้มีการเปลี่ยนแปลงให้กลมกลืนกับกลุ่มชนที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งมีความเจริญกว่าไปเกือบหมด ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต สภาพบ้านเรือน การแต่งกาย รวมทั้งการนับถือศาสนาเข้ามาแทนที่ไป โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่อยู่ในยุคโลกาภิวัตน์แทบจะหาความเป็นส่วยหรือกวยไม่ได้เลย โดยสภาพปัจจุบันของชุมชนชาวกวย แบ่งได้ดังนี้

1) **ชาวกวยในอีสานใต้** มีอยู่ประมาณ 474,686 คน จนได้ชื่อว่าเป็นเมืองส่วยในอดีต ได้แก่ จังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ บางส่วนของอุบลราชธานีและบุรีรัมย์ ปัจจุบันได้มีในมหาสารคามด้วย เนื่องจากชุมชนชาวกวยอพยพเข้าไปตั้งบ้านเรือน

ปัจจุบันมีกลุ่มชนชาวกายอยู่ในอีสานใต้จำนวนไม่น้อย และลักษณะเด่นที่สำคัญของชุมชนเหล่านี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น ความเชื่อเรื่องผีและประเพณีการเซ่นไหว้ การรำผีฟ้า ผีแถน และบางส่วนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้างของหมู่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอดำรงวิทยารุจิราธิปไตย จังหวัดสุรินทร์ การทอผ้าของชาวบ้านเปือย ตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น ส่วนอื่นๆ ก็จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับชุมชนชาวลาวหรือไทย-ลาว เนื่องจากมีการปรับตัวเข้ากับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งหากอยู่ใกล้กลุ่มไทย-ลาว ก็จะปรับตัวเป็นกวย-ลาว แต่หากอยู่ใกล้กลุ่มไทย-เขมร ก็จะปรับตัวเป็นกวย-เขมร

ที่มา : ชื่น ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2550

ภาพ 84-85 สภาพบ้านเรือนของชาวกวยหรือส่วยหมู่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอดำรงวิทยารุจิราธิปไตย จังหวัดสุรินทร์

ที่มา : ชื่น ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2550

ภาพ 86-87 ศาลปะกำและการเซ่นผีประจำของชาวกวยหรือส่วยหมู่บ้านช้าง จังหวัดสุรินทร์

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธาระยัยมร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

2) **ชาวกวยในเขตลาวใต้** มีอยู่ประมาณ 45,498 คน ส่วนใหญ่อยู่ในเมืองจำปาสัก เมืองบาเจียงเจริญสุข และเมืองสุขุมมา แขวงจำปาสัก เมืองเลางาม แขวงสาละวัน และเมืองไชยเซษฐา แขวงอัตปือ ส่วนลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่จะนับถือผีและมีพิธีกรรมเกี่ยวกับผีเป็นหลัก เช่น ผีปะกำ ผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ของชาวส่วยเมืองเลางาม แขวงสาละวัน ประเทศลาว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอาชีพที่เด่น คือ การเลี้ยงช้างของหมู่บ้านพะโพ บ้านเกียดโง้ง เมืองปทุมพอน แขวงจำปาสัก และการทอผ้าของบ้านห้วยหนูใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวันในลาวใต้ เป็นต้น

ที่มา : ชื่น ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2550

ภาพ 88-89 สภาพบ้านเรือนและสวนกาแฟหมู่บ้านชาวละแวกหลักชาวแปด เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศลาว

ที่มา : ชื่น ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2550

ภาพ 90-91 การนำช้างมาใช้ในการท่องเที่ยวของบ้านเกียดโง้ง เมืองปทุมพอน แขวงจำปาสัก ประเทศลาว

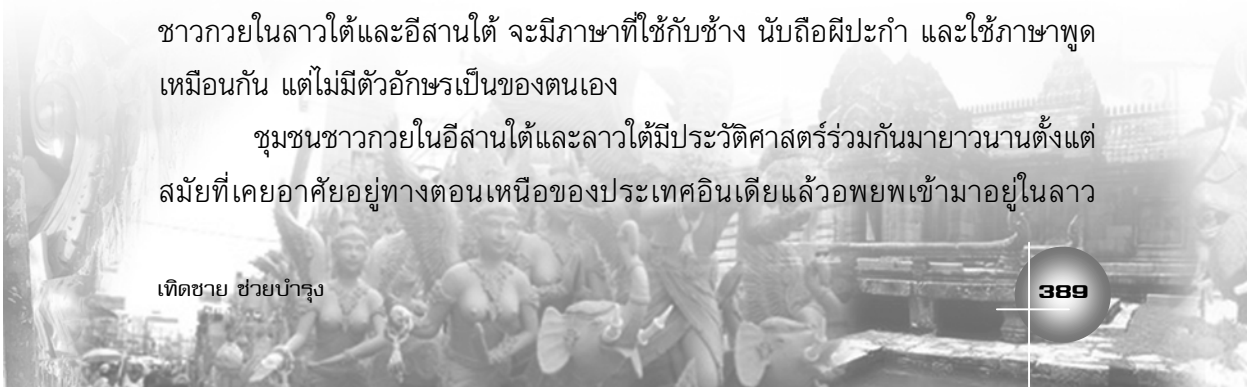
ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวกวยในอีสานใต้และลาวใต้

1. **ความสัมพันธ์ในเชิงประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์** ประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือเคยเป็นอาณาจักรขอมมาก่อน ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีชนชาวกัมพูชาและส่วยปะปนอยู่กับชนชาติไทยทางตอนใต้ของภาค ส่วนทางตอนเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือมีชนชาวเวียดนามเข้ามาปะปนอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังสงครามมหาเอเชียบูรพาได้มีชาวเวียดนามอพยพเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังมีชนชาติจีนกระจายอยู่ทั่วไปทั้งที่เป็นจีนแท้และลูกผสม

เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลง ไทยก็เริ่มมีอำนาจและเข้าครอบครองดินแดนแถบนี้ และได้มีการอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา ราชอาณาจักรไทยมีอาณาเขตกว้างขวางมาก ชาวไทยพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่า “ส่วย” หรือ “กวย” ที่อาศัยอยู่เมืองอัตปือแสนปาง (แสนแป) ในแคว้นจำปาสัก ซึ่งขณะนั้นเป็นดินแดนของราชอาณาจักรไทยโดยสมบูรณ์ (เสียดินแดนให้ฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ.2436 หรือ ร.ศ.112) คนกลุ่มนี้มีความรู้ความสามารถในการจับช้างปามาเลี้ยงไว้ใช้งาน และจับสัตว์ป่านานาชนิด ได้พากันอพยพข้ามลำน้ำโขงมาสู่ฝั่งขวา โดยแยกกันเป็นหลายพวกด้วยกัน

2. **ความสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรม** สิ่งที่ยืนยันถึงความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมได้ดีที่สุด คือ วิถีชีวิต ความเชื่อ และภาษาพูด ชาวกวยหรือส่วยทั้งในลาวใต้และอีสานใต้มีความเชื่อในเรื่องผี และสิ่งเหนือธรรมชาติ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ จะผูกพันกับผีแทบทั้งสิ้น ด้วยความยึดมั่นในความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มชนชาวกวยหรือส่วยทั้งในลาวใต้และอีสานใต้พัฒนาได้ช้ากว่าคนกลุ่มอื่นๆ การดำรงชีวิตก็จะอยู่ตามพื้นที่ป่าเขาที่ห่างไกล ซึ่งปลอดจากการรบกวนของคนกลุ่มอื่นเป็นหลัก ยกเว้นจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ และมีอาชีพหลักในการเก็บของป่าล่าสัตว์และทอผ้า โดยมีความชำนาญในการจับช้างและฝึกช้างไว้ใช้งานเป็นพิเศษ ทั้งชาวกวยในลาวใต้และอีสานใต้ จะมีภาษาที่ใช้กับช้าง นับถือผีปะกำ และใช้ภาษาพูดเหมือนกัน แต่ไม่มีตัวอักษรเป็นของตนเอง

ชุมชนชาวกวยในอีสานใต้และลาวใต้มีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนานตั้งแต่สมัยที่เคยอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของประเทศอินเดียแล้วอพยพเข้ามาอยู่ในลาว

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ตอนใต้ และอพยพต่อไปในอีสานใต้ ซึ่งมีเอกสารทางประวัติศาสตร์บันทึกไว้ชัดเจน เช่น พงศาวดารหัวเมืองอีสาน ประวัติเมืองสุรินทร์ และเมืองศรีสะเกษ เป็นต้น ส่วน วัฒนธรรมก็มีความเชื่อและวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน เช่น ใช้ภาษาในตระกูลมอญ-เขมรเหมือนกัน และมีคำพูดที่ใช้เหมือนกันแต่ไม่มีภาษาเขียน ภาษาที่ใช้สามารถสื่อสารกันได้แต่อาจแตกต่างกันในด้านสำเนียง การออกเสียงบ้าง เช่น คำว่า “อาเจียง” คือ ช้าง “อาจอ” คือ ลู่นข เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงช้างและนำช้างมาใช้งาน มีการบูชาผีปะกำและใช้ภาษาเกี่ยวกับช้างเหมือนกัน เช่น คำว่า “เฮาๆ” เพื่อสั่งให้ ช้างหยุด และ “ตรุมๆ” เพื่อสั่งให้ช้างถอย เป็นต้น

ที่มา : ชื่น ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2550

ภาพ 92-93 ภาพบ้านเรือนของหมอช้างที่เป็นนายฮ้อยช้างแห่งบ้านพะโพ เมืองปทุมพอน
 แขวงจำปาสัก ประเทศลาว

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยใน อีสานใต้และลาวใต้

ดินแดนในอีสานใต้และลาวใต้ถือว่าเป็นดินแดนที่มีจุดเด่นทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมในสายตระกูลมอญ-เขมร ทั้งด้านแนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม การประกอบอาชีพ การนุ่งห่ม ภาษา วรรณคดีและที่อยู่อาศัย เป็นต้น ล้วนเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความเชื่อเรื่องผีปะกำของชาวส่วยหรือกวย หมู่บ้านช้างสุรินทร์ โดยคน กลุ่มนี้จะมอชีพในการเลี้ยงช้างเป็นหลักมาก่อน แม้ในปัจจุบันจะลดลงไปบ้างแต่ก็มี

เหลืออยู่ไม่น้อยกว่า 150 เชือก ทุกครัวเรือนที่เลี้ยงช้างจะมีศาลปะกำ ซึ่งเป็นที่สถิตของผีปะกำอันเป็นผีสูงสุดที่คอยปกป้องดูแลช้างและครอบครัวของเจ้าของช้างให้อยู่ดีมีสุขปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง ในทำนองเดียวกันที่หมู่บ้านช้างบ้านพะโพนบ้านเกียดโง้ง เมืองปทุมพร ในประเทศลาว ก็จะมีการนับถือผีปะกำและมีศาลปะกำอยู่เช่นเดียวกับในประเทศไทย

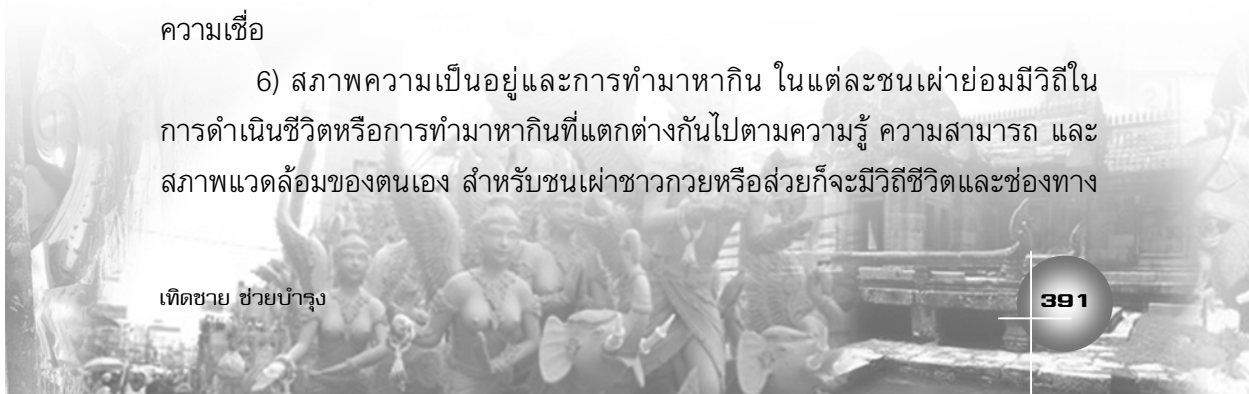
2) การเลี้ยงช้างและนำช้างมาใช้เพื่อการท่องเที่ยว ทั้งในอีสานใต้และลาวได้ต่างมีการนำช้างมาฝึกและใช้เพื่อการท่องเที่ยวเช่นกัน โดยหมู่บ้านช้าง จังหวัดสุรินทร์ของประเทศไทยได้มีการนำช้างมาแสดงกิจกรรมต่างๆ เช่น เตะฟุตบอล ชักกะเยอกับคน เกือบของ เป็นต้น ศูนย์คชศึกษา เป็นศูนย์บริการการท่องเที่ยวประจำของหมู่บ้านซึ่งดูแลโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในทำนองเดียวกันที่บ้านเกียดโง้ง เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก ของประเทศลาว ก็ได้มีการนำช้างมาบริการให้นักท่องเที่ยวมาขี่เพื่อท่องเที่ยวบนภูอาสา ซึ่งเป็นภูเขาสูงในป่าสงวนแห่งชาติเซเปียนและเป็นภูเขาที่มีแหล่งโบราณสถานตั้งอยู่ นอกจากนี้ที่หมู่บ้านพะโพนและบ้านเครือข่ายังมีการเลี้ยงช้างอยู่หลายหมู่บ้าน รวมแล้วมีช้างไม่น้อยกว่า 20 เชือก

3) ความเชื่อเรื่องผีของชาวกวย ไม่ว่าจะเป็นผีพ่อผีแม่ ผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีป่าและประเพณีพิธีกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการเซ่นไหว้ผี เช่น การรำผีฟ้าเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยของคนหรือสัตว์เลี้ยง การกำหนดข้อห้ามหรือขล้าต่างๆ ในชีวิตเพื่อไม่ให้ผิดต่อผี และการลงโทษด้วยการประกอบพิธีกรรมต่างๆ สำหรับผู้ที่กระทำความผิดจารีตหรือฮึดบ้านคองเมืองของเผ่า เป็นต้น

4) รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ ความน่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือการทำ ความเข้าใจในเชิงลึกที่เป็นตัวตนของชนเผ่าที่แท้จริง ซึ่งอาจแตกต่างกับนักท่องเที่ยว

5) สภาพบ้านเรือน ลักษณะรูปทรงของบ้านเรือน ตลอดจนเครื่องใช้ ในชีวิตประจำวันของชนเผ่า เช่น ตะกร้าหวาย เต้าไฟ บันไดบ้าน เครื่องจับสัตว์ต่างๆ ล้วนแตกต่างจากคนทั่วไป เพราะมีรูปทรงและลวดลายต่างๆ ที่แฝงไว้ด้วยศิลปะและความเชื่อ

6) สภาพความเป็นอยู่และการทำมาหากิน ในแต่ละชนเผ่าย่อมมีวิถีในการดำเนินชีวิตหรือการทำมาหากินที่แตกต่างกันไปตามความรู้ ความสามารถ และสภาพแวดล้อมของตนเอง สำหรับชนเผ่าชาวกวยหรือส่วยก็จะมีวิถีชีวิตและช่องทาง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การทำมาหากินเป็นของตนเองตามความถนัด เช่น การเก็บของป่า ล่าสัตว์ ทอผ้า เลี้ยงช้างและการหลอมเหล็ก เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้

7) เครื่องประดับตกแต่ง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย หลายคนอาจมองแบบผิวเผินว่าชนทุกกลุ่มมีเครื่องประดับตกแต่งและเครื่องแต่งกายที่เหมือนกัน แต่หากวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้วจะเห็นเนื้อผ้า ลวดลายและสีสันทของผ้า และเครื่องประดับ ตลอดจนกรรมวิธีในการผลิตเครื่องใช้เหล่านี้จะแตกต่างกัน เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าและเครื่องประดับสีดำไปในงานมงคลหรืองานบุญต่างๆ ในขณะที่คนไทยทั่วไปถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม

8) แนวคิด ความเชื่อหรือทัศนคติต่อตนเองและผู้อื่นและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เมื่อพูดถึงชาวกายหรือชาวส่วย คนทั่วไปมักมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่ด้อยกว่า ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทรัพย์สิน อำนาจและสภาพความเป็นอยู่ แต่ในความเป็นจริงแล้วชาวกายหรือชาวส่วยก็ได้มีความต่ำต้อยแต่อย่างใด

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกายในอีสานใต้และลาวใต้ ควรจัดทำบัญชีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล รวมทั้งประสานความร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายใต้นโยบายและการสนับสนุนของภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

เส้นทางท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชาและลาว

กลุ่มจังหวัดอีสานใต้มีแหล่งท่องเที่ยวและงานเทศกาลท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่น่าสนใจมากมาย เช่น การแห่เทียนพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี งานช้างที่จังหวัดสุรินทร์ การขึ้นเขาพนมรุ้งที่จังหวัดบุรีรัมย์ ดอกลำดวนบานที่จังหวัดศรีสะเกษ เทศกาลชมทุ่งดอกกระเจียวบานที่จังหวัดชัยภูมิ รวมถึงเทศกาลงานบุญประเพณีอื่นๆ เช่น บุญบั้งไฟและประเพณีแข่งเรือ เป็นต้น โดยในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยวในเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปีและแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ เมื่อมี

การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปีในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ จะทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวในอีสานใต้เพิ่มขึ้น เพราะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานใต้ มีสถาปัตยกรรมที่งดงามและมีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขอมในประเทศกัมพูชา โดยสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ล้วนตั้งอยู่บนเส้นทางเชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด ซึ่งหากมีการเชื่อมโยงเครือข่ายประชาสัมพันธ์กับเทศกาลการท่องเที่ยวจะสามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้มากขึ้นและยังเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอีสานใต้ อันจะก่อให้เกิดรายได้มากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาของดำเกิง โถทอง และคณะ (2550) พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมที่สามารถเชื่อมโยงต่อกันได้และมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวมากที่สุด แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มภายในจังหวัดอีสานใต้ และกลุ่มที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เส้นทางในจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย 5 เส้นทาง ดังนี้

เส้นทางที่ 1 จังหวัดนครราชสีมา-บุรีรัมย์ เริ่มต้นจากปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ เน้นเฉพาะความอลังการและความงดงามของปราสาททั้ง 3 แห่งที่บูรณาการซ่อมแซมไว้อย่างดีแล้ว เส้นทางนี้เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีเวลาน้อย เดินทางเป็นครอบครัว และใช้รถยนต์ส่วนตัว

เส้นทางที่ 2 จังหวัดนครราชสีมา-บุรีรัมย์-สุรินทร์ เริ่มต้นจากชมปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ และกลุ่มปราสาทตาเมือน จังหวัดสุรินทร์ เส้นทางนี้เหมาะกับการจัดทัศนศึกษาให้กับกลุ่มเยาวชนที่ต้องการเห็นการเชื่อมโยงเส้นทางขอมโบราณ

เส้นทางที่ 3 จังหวัดสุรินทร์-ศรีสะเกษ เริ่มต้นจากปราสาทศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ปราสาทสระกำแพงน้อย จังหวัดศรีสะเกษ แวะเข้าปราสาทหินเขาพระวิหาร และกลับมายังปราสาทหินภูมิโปน และกลุ่มปราสาทหินตาเมือน อำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ เส้นทางนี้จะวนกลับมาที่เดิมเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับงานเทศกาลประจำปีจังหวัด เช่น งานแสดงช้างสุรินทร์ หรืองานเทศกาลดอกคำวนวน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

เส้นทางที่ 4 เส้นทางเทือกเขาพนมดงรัก (เลียบชายแดนไทย-กัมพูชา) เริ่มต้นจากปราสาทสต็อกกือกรม จังหวัดสระแก้ว ปราสาทหนองหงส์ ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มปราสาทตาเมือน ปราสาทปุมโปน จังหวัดสุรินทร์ ไปสิ้นสุดที่ปราสาทเขาพระวิหาร ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ เส้นทางนี้เหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติและปราสาทหินโบราณแถบเทือกเขาพนมดงรัก ไม่เพียงแต่จะได้ชมความงดงามของปราสาทเท่านั้น แต่ยังสามารถแวะชมน้ำตกได้อีกด้วย เช่น น้ำตกห้วยจันทร์ น้ำตกสำโรงเกียรติ อำเภอขุนหาญ น้ำตกนาตราว อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ น้ำตกไตรศิริ น้ำตกถ้ำเสือ จังหวัดสุรินทร์ หรือจะแวะชมตลาดการค้าชายแดน เช่น ตลาดช่องจอม จังหวัดสุรินทร์และตลาดช่องสะง่า จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น

เส้นทางที่ 5 นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ เป็นเส้นทางบูรณาการ 4 จังหวัด ที่มีปราสาทหินมากที่สุดในแถบอีสานใต้ คือ เริ่มต้นจากปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ปราสาทหินสระกำแพงน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ปราสาทหนองหงส์ แหล่งหินตัดบ้านกรวด ปราสาทหินเมืองต่ำ และปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เส้นทางนี้เหมาะกับการผนวกการท่องเที่ยวในงานเทศกาลท้องถิ่นหรือช่วงวันหยุด นักชัตลักษ์ตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป โดยเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว และออกเดินทางจากกรุงเทพมหานครหรือภาคกลาง ภาคใต้ มาเที่ยวภาคอีสาน เป็นเส้นทางแบบวงกลม เช่น เที่ยวงานย่าโม พักที่สุรินทร์ เดินทางเข้าสู่บุรีรัมย์ ชมปราสาทตามเส้นทางและกลับกรุงเทพมหานครต่อไป

2. เส้นทางเชื่อมกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วย 4 เส้นทาง โดยอาศัยช่องผ่านแดนถาวรระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์พิจารณาซึ่งมี 4 ด่าน หรือ 4 เส้นทาง ดังต่อไปนี้

เส้นทางที่ 1 เส้นทางด่านอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เริ่มต้นเดินทางโดยเยี่ยมชมปราสาทสต็อกกือกรม ปราสาทเขาน้อย จังหวัดสระแก้ว ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ เข้าประเทศกัมพูชาที่ด่านปอยเปต ผ่านเมืองศรีโสภณ จังหวัดบันเตียเมือนเจย ไปเสียมราฐ เยี่ยมชมและเดินทางกลับผ่าน

ด้านเดิม เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่แถบภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้ หรือนักท่องเที่ยวที่ใช้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลาง

เส้นทางที่ 2 เส้นทางด้านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

เริ่มต้นจากการชมปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ และกลุ่มปราสาทตาเมือน เข้าจังหวัด สุรินทร์ ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองช่องจอมเข้าสู่ประเทศกัมพูชา อำเภอลำโรง จังหวัดอุดรธานี ไปยังเสียมราฐ เยี่ยมชมเมืองพระนคร ปราสาทนครวัด นครธม บันทายศรี ปราสาทตาพรหม และเดินทางกลับทางด้านเดิม เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวใน ภาคอีสานและภาคเหนือที่ต้องการเยี่ยมชมความอลังการของดินแดนแห่ง ลี้มหัตศวรรษของโลก

เส้นทางที่ 3 เส้นทางด้านช่องสะง่า อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ

เริ่มต้นจากการขึ้นชมปราสาทเขาพระวิหาร หลังจากนั้นจึงเดินทางผ่านด่านตรวจ คนเข้าเมืองช่องสะง่า อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ผ่านอำเภอลือหลวงเวียง ชมยอต เขาพนมกุเลน หรือกะบาสสะเปียล แหล่งแกะสลักศิลาโบราณโยนินับพันๆ อัน และเข้าชมปราสาทนครวัด นครธม ในเสียมราฐ กลับเส้นทางเดิมเหมาะสำหรับ นักท่องเที่ยวในภาคอีสานและภาคเหนือ ที่ต้องการเยี่ยมชมความอลังการของดินแดน แห่งลี้มหัตศวรรษของโลก

เส้นทางที่ 4 เส้นทางด้านช่องเม็ก อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอุบลราชธานี

ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง สู้บ้านวังเต่า เมืองปากเซ เมืองปทุมพร แหว่งจำปาลัก เข้าชมปราสาทหินวัดพู และเดินทางกลับผ่านด่านช่องเม็ก เข้าจังหวัดศรีสะเกษ แวะ เยี่ยมชมปราสาทเขาพระวิหารและปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ และปราสาท หินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงอารยธรรมขอมที่สอดคล้องกับ ความต้องการของนักท่องเที่ยว

1. โปรแกรมการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมสามเหลี่ยมมรดกโลก

เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ที่เป็นแหล่งมรดกโลก 3 แห่ง ประกอบด้วย นครวัดนครธม ประเทศกัมพูชา ปราสาทหินวัดพู ประเทศลาว และ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ปราสาทหินพิมาย ประเทศไทย ถึงแม้ว่าปราสาทหินพิมายยังไม่ได้เป็นมรดกโลก แต่จังหวัดนครราชสีมาก็มีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่-ดงพญาเย็น เป็นแหล่งมรดกโลก ซึ่งสามารถจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ 3 โปรแกรมดังนี้

โปรแกรมที่ 1 เส้นทางสามเหลี่ยมมรดกโลก ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานครสู่ด่านอรัญประเทศ ตลาดการค้าชายแดน (ตลาดโรงเกลือ) ตามทางหลวงหมายเลข 33 ระยะทาง 300 กิโลเมตร ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ ผ่านด่านปอยเปต จังหวัดบันเตียเมียนเจย ตามทางหลวงหมายเลข 5 ของกัมพูชา ถึงเมืองศรีโสภณ ระยะทาง 55 กิโลเมตร จากศรีโสภณถึงเสียมราฐ ระยะทาง 105 กิโลเมตร รวมระยะทางจากอรัญประเทศถึงเสียมราฐ 160 กิโลเมตร ชมแหล่งมรดกโลก

ออกจากเมืองเสียมราฐเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 67 เข้าสู่ชายแดนประเทศไทยผ่าน อำเภอแสลงน้อย อำเภออัลลองเวง จังหวัดอุดรธานีชัย เข้าสู่ประเทศไทยที่ด่านช่องสะงำ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ระยะทาง 135 กิโลเมตร

เข้าทางหลวงหมายเลข 24 ถนนสายโชคชัย-เดชอุดม ผ่านอำเภอขุนหาญ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอเดชอุดม อำเภอวารินชำราบ เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 217 ผ่านกิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ อำเภอพิบูลย์รักษ์ อำเภอลิขิตร์ จังหวัดอุบลราชธานี ถึงด่านตรวจคนเข้าเมืองช่องเม็ก อำเภอลิขิตร์ ระยะทาง 300 กิโลเมตร จากช่องเม็กเดินทางสู่แขวงจำปาสัก ประเทศลาว ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองวังเต่า เข้าสู่ปากเซ ตามทางหลวงหมายเลข 14 B ระยะทาง 43 กิโลเมตร

จากเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศลาว เดินทางไปทิศตะวันออกตามทางหลวงหมายเลข 13 ถึงหลักกิโลเมตรที่ 8 มีสามแยกตลาดใหญ่ คนท้องถิ่นเรียกตลาดแห่งนี้ว่าตลาดหลักแปด หากตรงไปทางทิศเหนือจะเป็นทางหลวงหมายเลข 20 ซึ่งจะไปเมืองปากซอ แขวงสาละวัน แต่ต้องเลี้ยวขวาไปทางทิศใต้ตามทางหลวงหมายเลข 13 เพื่อไปยังปราสาทหินวัดพู จะมองเห็นยอดภูเก้า ซึ่งเป็นที่สิงสถิตของสิ่งบรรพต ทางหลวงหมายเลข 13 นี้เป็นเส้นทางที่ยาวที่สุดของประเทศลาว ยาวตั้งแต่เหนือสุดที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองบ่อเต็น แขวงอุดมไซ ติดกับด่านตรวจ

คนเข้าเมืองบ่อหาน เมืองหล้า เขตปกครองพิเศษสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน ลงมาทางใต้สุดที่บ้านเวินคาม แขวงจำปาสัก ติดกับดงกะลอ จังหวัดสตริงตรง ประเทศกัมพูชา เป็นเส้นทางลาดยางตลอด เดินทางไปถึงหลักกิโลเมตรที่ 25 จะมีด่านเก็บค่าผ่านทาง คันละ 2,000 กีบ ต่อไปถึงบ้านหลักกิโลเมตรที่ 30 แล้วเลี้ยวขวาจะพบป้ายบอกทางไปปราสาทวัดพู ระยะทาง 17 กิโลเมตร แต่จะต้องเดินทางเข้าไปอีก 4 กิโลเมตรถึงบ้านม่วง เมืองปทุมพร ข้ามแม่น้ำโขงที่ทำเรือบัคหรือทำเรือเฟอร์รี่ (แพขนานยนต์) อัตราค่าบริการ รถบรรทุก คันละ 25,000 กีบ รถ 4 ล้อ รถบัส 35 ที่นั่ง คันละ 35,000 กีบ รถบัสเกิน 35 ที่นั่ง คันละ 80,000 กีบ และ 8,000 กีบ สำหรับรถจักรยานยนต์ ซึ่งมีบริการตลอดคืน ส่วนรถบัสขนาดใหญ่มากไม่สามารถข้ามได้ จะต้องจอดรอที่บ้านม่วง เพื่อเปลี่ยนเป็นรถสองแถวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะใหญ่ๆ

เมื่อข้ามแม่น้ำโขงด้วยเรือบัค (แพขนานยนต์) ไปขึ้นที่ท่าบ้านพะพัน เดินทางต่อไปอีก 10 กิโลเมตร ผ่านตัวเมืองจำปาสักเก่า ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของแขวงจำปาสัก ผ่านห้วยสระหัว เข้าสู่ตัวเมืองเสดถาปุระซึ่งเป็นเมืองโบราณ ถึงสามแยกบ้านโนนสาวเอ้ เข้าสู่ปราสาทหินวัดพู แหล่งมรดกโลกแห่งที่ 2 ในอุทยานแห่งชาติ ระยะทางอีก 3 กิโลเมตร ด้านหน้าทางเข้าปราสาทหินวัดพู จะมีพิพิธภัณฑ์โบราณสถานวัดพู ซึ่งเปิดให้บริการนักท่องเที่ยว ตั้งแต่เวลา 8.00-16.30 น. ทุกวัน ข้างในเป็นห้องแสดงโบราณวัตถุที่เก็บสะสมไว้จากบริเวณใกล้เคียงปราสาทหินวัดพู ซึ่งมีโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หลายชิ้น อัตราค่าเข้าชมคนละ 30,000 กีบ รวมค่าขึ้นชมปราสาทวัดพูด้วย

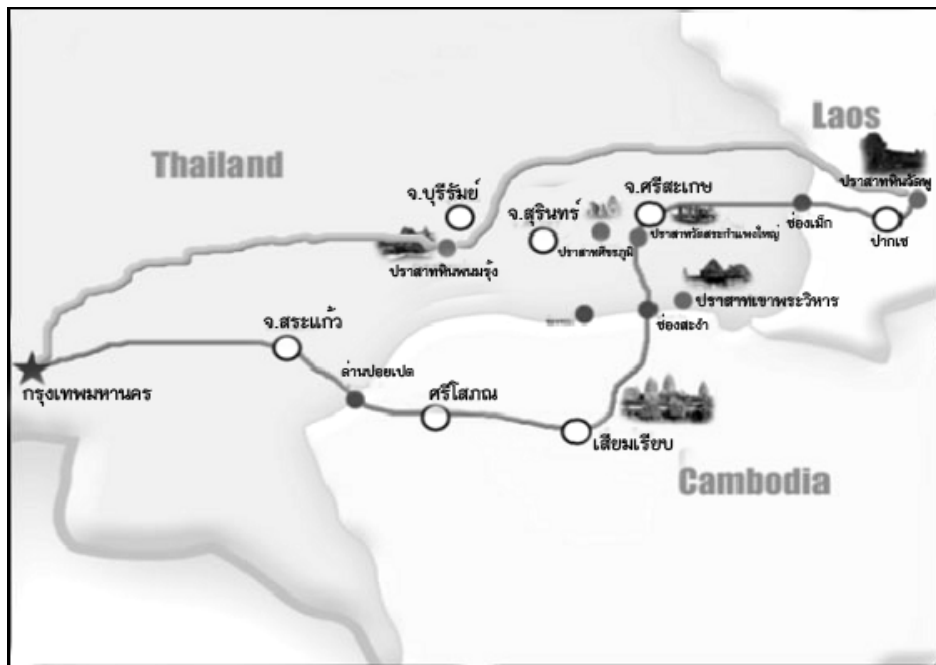
เดินทางกลับโดยผ่านจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ตามทางหลวงหมายเลข 226 ถึงแยกไปอำเภอพิมายที่หินดาต เลี้ยวขวาตามทางหลวงหมายเลข 2163 ระยะทาง 22 กิโลเมตร เข้าชมปราสาทหินพิมายต่อไป

เทศกาล ชัยชนะ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

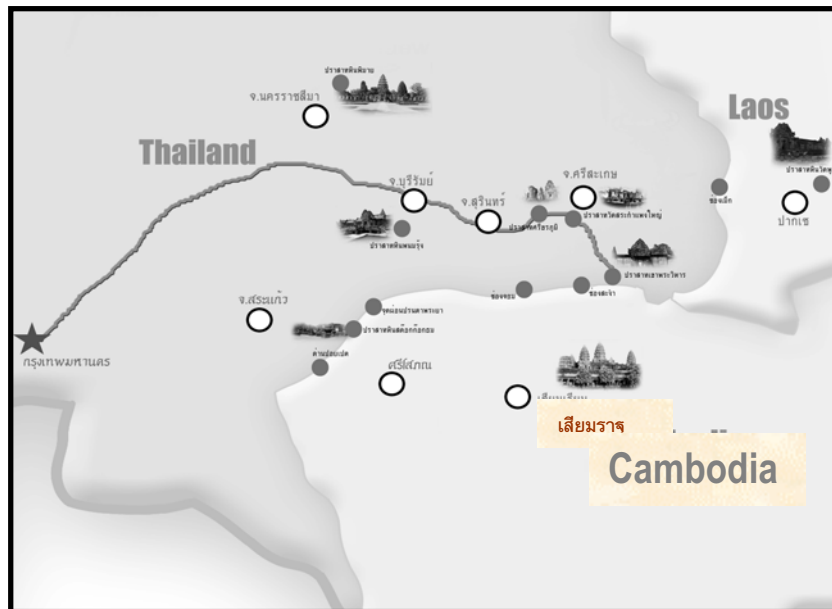
ที่มา : ดำเกิง โถทอง และคณะ, 2550

ภาพ 94 เส้นทางการท่องเที่ยวสายสามเหลี่ยมมรกตโลก เส้นทางที่ 1

โปรแกรมที่ 2 เส้นทางเขาพระวิหาร จากกรุงเทพมหานครถึงช่องสะง่า
 เดินทางผ่านบ้านแซร์ไพร่ ตำบลบ้านไพรพัฒนา บ้านละลม ถึงสี่แยกบ้านนาเจริญ
 เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 24 เส้นทางโซคชัย-เดชอุดม เลี้ยวขวาเข้าอำเภอกันทรลักษณ์
 ตามทางหลวงหมายเลข 221 ผ่านบ้านภูมิซรอล เข้าเขตอุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร
 แวะชมผามออีแดง ก่อนเดินทางขึ้นชมปราสาทเขาพระวิหาร จะพบทิวบรรพต ศิขเรศวร สถานที่จารึกแสงบุญของผู้คนในสมัยอาณาจักรเขมร
 เจริญรุ่งเรืองตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11-18 ซึ่งงดงามอย่างยิ่งในปัจจุบัน

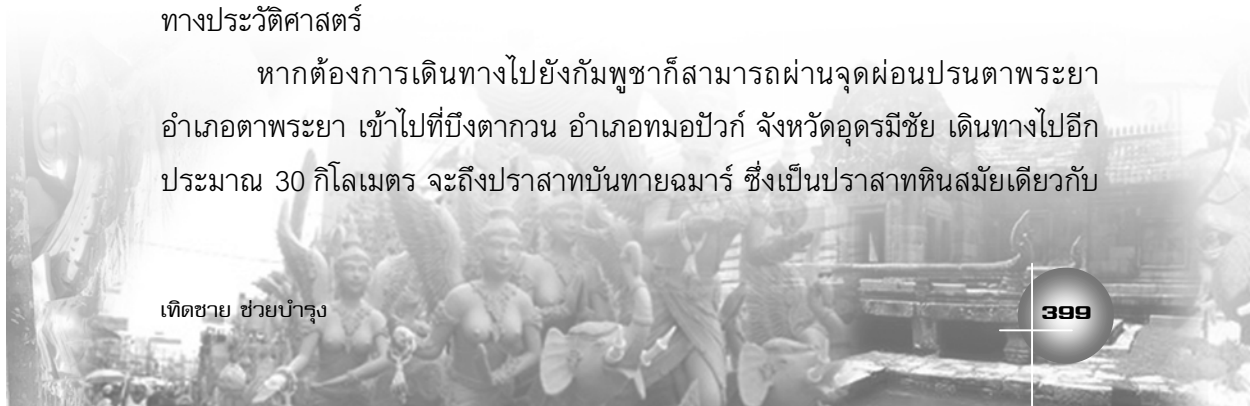

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ภาพ 95 เส้นทางการท่องเที่ยวสายสามเหลี่ยมมรกตโลก เส้นทางที่ 2

หากต้องการเดินทางไปยังกัมพูชาก็สามารถผ่านจุดผ่อนปรนตาพระยา อำเภوتاพระยา เข้าไปที่บึงตากวน อำเภอทอπωก จังหวัดอุดรธานี เดินทางไปอีก ประมาณ 30 กิโลเมตร จะถึงปราสาทบันทายฉมาร์ ซึ่งเป็นปราสาทหินสมัยเดียวกับ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ปราสาทสื่อดอกก๊อกรวมที่มีความงดงามมาก ซึ่งในอนาคตหากมีการเปิดด่านตรวจคนเข้าเมืองและมีการพัฒนาถนนให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ก็จะสามารถเดินทางท่องเที่ยวระหว่างปราสาทสื่อดอกก๊อกรวมและปราสาทบันทายฉมาร์ (เมืองอมเรนทรปุระ) ได้

จากปราสาทสื่อดอกก๊อกรวมเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 348 เข้าอำเภอนโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ถึงอำเภอละหานทราย เลี้ยวซ้ายไปปราสาทหินเมืองต่ำ ขึ้นเขาพนมรุ้ง และต่อไปยังปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ความสำคัญของเส้นทางนี้ได้กล่าวไว้ในจารึกสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ.1724-1762) ว่าเส้นทางหลัก 3 เส้นทาง ในราชอาณาจักรเมืองพระนครหลวงหนึ่งในเส้นทางนั้นอยู่ในประเทศไทย คือเส้นทางระหว่างเมืองพระนครหลวงกับเมืองพิมาย เส้นทางนี้จะเชื่อมต่อกันระหว่างดินแดนเขมรสูงกับเขมรต่ำ เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญมากและผู้คนใช้ติดต่อสัญจรกันมาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-18 สามารถเชื่อมระหว่างเมืองพระนครหลวง (เมืองยโสธรปุระ) กับเมืองวิมายปุระทางช่องตาเหมือน บ้านหนองคันนา กิ่งอำเภพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ และช่องโอบก อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ในพุทธศตวรรษที่ 18 เส้นทางที่ผ่านช่องกลุ่มปราสาทตาเมือน จะเป็นเส้นทางหลักสำหรับผู้สัญจรทั่วไปให้เดินทางจาริกแสวงบุญ เพราะพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงนับถือพุทธศาสนาหายาน นอกจากจะพบอโรคยาศาลา (โรงพยาบาล) เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยของประชาชนทั่วไปแล้วยังพบการก่อสร้าง “ธรรมศาลา” 121 แห่ง สำหรับให้ผู้เดินทางแวะพักบนเส้นทางสายสำคัญทั้ง 3 เส้นทาง ซึ่งมีข้อความในจารึกระบุว่าเส้นทางจากเมืองพระนครถึงเมืองพิมาย มีธรรมศาลาอยู่ 17 แห่ง ในปัจจุบันยังปรากฏหลักฐานอยู่ที่ปราสาทตาเมือน ปราสาทบ้านบุ ไกลๆ กับปราสาทหินเมืองต่ำและปราสาทหินพนมรุ้ง

สันนิษฐานว่าเส้นทางสายนี้มีมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 14 เป็นเส้นทางระหว่างเมืองอมเรนทรปุระ (เมืองบันทายฉมาร์) ซึ่งเป็นเมืองหลวงอยู่ช่วงเวลาหนึ่งก่อนจะย้ายมาที่เมืองพระนคร (เมืองยโสธรปุระ) และเมืองโฉกกระคยะ (เมืองเกาะแกร์)

เทิดชาย ช่วยบำรุง

ในพุทธศตวรรษที่ 15 แล้วจึงกลับไปเมืองพระนครหลวง (เมืองยโสธรปุระ) ในพุทธศตวรรษที่ 16-20

ผู้ที่เดินทางจากเมืองพิมายไปยังเมืองพระนครหลวง จะใช้เส้นทางนี้มาถึงเมืองต่ำและผ่านเทือกเขาพนมดงรัก ออกไปทางช่องปราสาทตาเมือน ไปยังเมืองอมเรนทรปุระ ซึ่งอยู่ห่างไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้จากช่องปราสาทตาเมือนประมาณ 40 กิโลเมตร หรือไปทางทิศใต้ประมาณ 130 กิโลเมตร ถึงเมืองโฉกกระคยะ หรือไปทางทิศใต้ประมาณ 120 กิโลเมตร จะถึงเมืองพระนคร

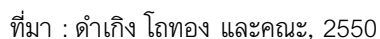
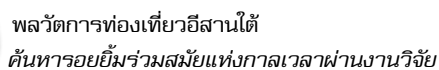
สำหรับเส้นทางที่ผ่านช่องโอบก อยู่ห่างจากเมืองอมเรนทรปุระไปทางทิศเหนือเพียง 25 กิโลเมตร เป็นเส้นทางขนส่งผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสินค้าส่งออกที่สำคัญ เนื่องจากอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ทางทิศเหนือห่างจากช่องโอบกประมาณ 8 กิโลเมตร นอกจากจะพบชุมชนที่ปรากฏร่องรอยปราสาทเขมรโบราณแล้วยังพบชุมชนทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอุตสาหกรรมส่งออกไปยังเมืองต่างๆ มากมาย นับเป็นเส้นทางลำเลียงผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระหว่างเขมรสูงกับเขมรต่ำ

จากช่องโอบกนี้เมื่อเดินทางไปทิศตะวันออกประมาณ 25 กิโลเมตร ก็จะถึงเมืองต่ำหรือช่องตาเมือน เดินทางไปทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 34 กิโลเมตรก็จะถึงปราสาทหินเมืองต่ำ

นับตั้งแต่การสถาปนาเมืองพระนครหลวง ที่เมืองยโสธรปุระ (แหล่งมรดกโลก นครวัด นครธม) ในพุทธศตวรรษที่ 16 การเดินทางบนเส้นทางผ่านช่องปราสาทตาเมือน เป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองพิมายกับเมืองพระนคร โดยเริ่มจากเมืองพิมาย อำเภอยะผา จังหวัดนครราชสีมา ถึงชุมชนในเมืองฝ้าย อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ถึงช่องปราสาทตาเมือน กิ่งอำเภอยะผา จังหวัดบุรีรัมย์ ไปยังเมืองพระนครหลวง เสียมราฐ ประเทศกัมพูชา ระยะทางประมาณ 300 กิโลเมตร

เทิดชาย ช่วยบำรุง

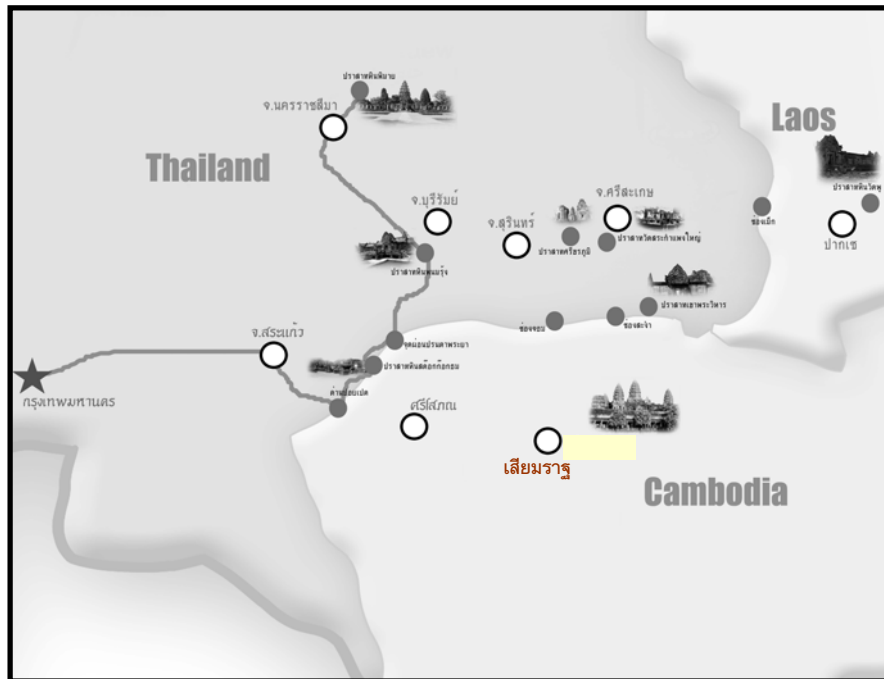
ภาพ 96 เส้นทางการท่องเที่ยวสายสามเหลี่ยมมรกตโลก เส้นทางที่ 3

2. โปรแกรมท่องเที่ยวสายปราสาทขอมตามยุคสมัยการก่อสร้าง

การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวปราสาทขอมตามยุคสมัยการก่อสร้าง โดยเริ่มจากยุคแรกสร้างถึงยุคหลังในอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้าน ตามเส้นทางโบราณสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ประกอบด้วยปราสาทหินที่สำคัญและเหมาะในการจัดการการท่องเที่ยว คือ ปราสาทนครวัด นครธม ประเทศกัมพูชา ปราสาทสธдіอกก้อกรม อำเภอโคกลง จังหวัดสระแก้ว ปราสาทหินเมืองต่ำ ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย ปราสาทหินพนมรุ้ง ตำบลตาเป็ก อำเภอนเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินพิมาย ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทภูมิโพน ตำบลดม อำเภอสังขะ ปราสาทศิขรภูมิ อำเภอศรีขรภูมิ ปราสาทตาเมือนธม ปราสาทตาเมือนไต้ด ปราสาทตาเมือน (ปราสาทบายกริม) ตำบลตาเมียง กิ่งอำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทกู ตำบลกู อำเภอปรางกู ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ปราสาทหินสระกำแพงน้อย อำเภออุทุมพรพิสัย ปราสาทหินเขาพระวิหาร อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

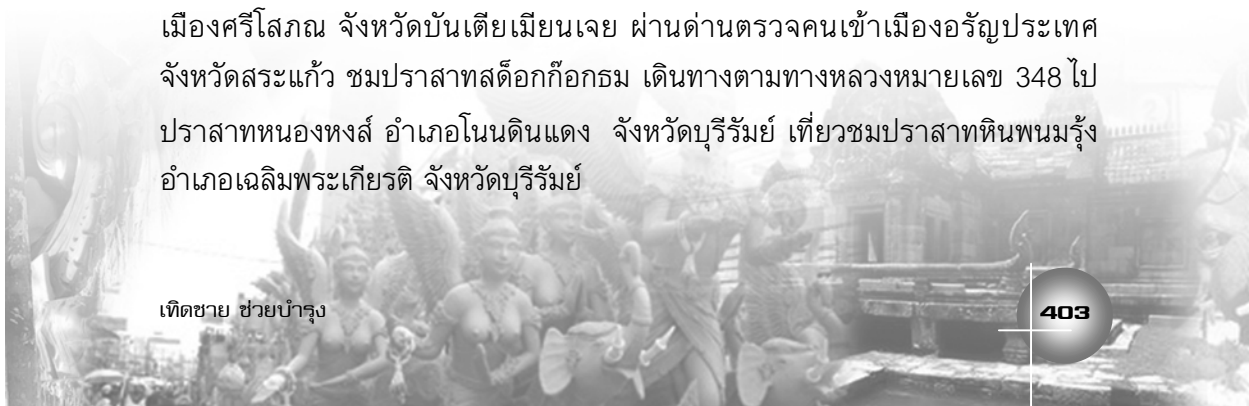

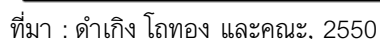
ที่มา : ดำเกิง โสทอง และคณะ, 2550

ภาพ 97 เส้นทางท่องเที่ยวสายปราสาทขอมตามยุคสมัยการก่อสร้าง

3. โปรแกรมการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมแบบครอบครัว (Family Tourism) เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของครอบครัว โดยใช้กิจกรรมการแข่งขันแรลลี่ (Rally) ตามเส้นทางท่องเที่ยวดังนี้

เริ่มต้นจากปราสาทหินพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทตาเมือน กิ่งอำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ถึงด่านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองกาบเชิง (ช่องจอม) ไปอำเภอสำโรง จังหวัดอุดรธานี เพื่อเที่ยวชมแหล่งมรดกโลกเมืองพระนครหลวง นครวัด นครธม เสียมราฐ ประเทศกัมพูชา เดินทางกลับตามเส้นทางหมายเลข 5 เสียมราฐ ไปเมืองศรีโสภณ จังหวัดบันเตียเมียนเจย ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ชมปราสาทสด๊กก๊อกธม เดินทางตามทางหลวงหมายเลข 348 ไปปราสาทหนองหงส์ อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ เที่ยวชมปราสาทหินพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพ 98 เส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมแบบครอบครัวแรลลี่ (Family Rally)

เป็นการท่องเที่ยวแบบผสมผสานระหว่างการเยี่ยมชมแหล่งโบราณสถานและชุมชนบริเวณรอบๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรมและพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะที่สนใจอารยธรรม วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชนที่พูดภาษาเขมร ภาษากวยหรือกวย ภาษาลาว เป็นภาษาสื่อสาร ซึ่งจะมีอยู่ตามชายแดนไทย กัมพูชา ลาว และยังรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเน้นไปที่เกษตรกรรมเป็นสำคัญ โดยมีเส้นทางท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

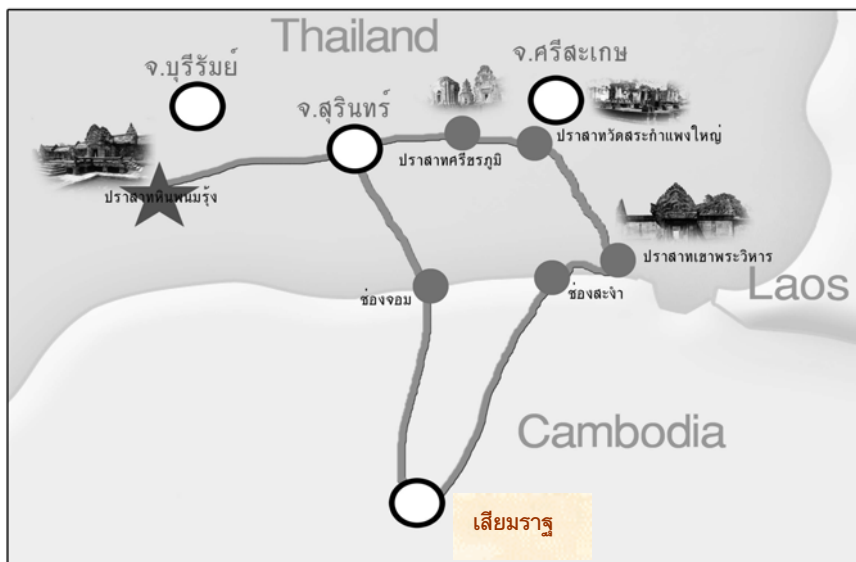
ปราสาทหินพนมรุ้ง ชมวิถีชีวิตชุมชนบ้านโคกเมืองที่มีอาชีพทำนา หาปลา และปลูกพืช ปราสาทศิขรภูมิ อำเภอกีษรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ชมปราสาทหิน สระกำแพงใหญ่ อำเภอบัวชุมพรมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เที่ยวชมตลาดเย็นจังหวัด ศรีสะเกษ เพื่อวิถีชีวิตและพักผ่อนตามอัธยาศัย

ตอนเช้าชมปราสาทเขาพระวิหาร แวะดูการปลูกไม้ผล เช่น เงาะ ทุเรียน ใน
อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผ่านช่องสง่า เพื่อเดินทางเข้าเสียมราฐ

ชมปราสาทหินนครวัดและนครธม เดินทางกลับแวะชมชุมชนปาดตาลเพื่อทำ
น้ำตาลปึกที่เสียมราฐ ย้อนกลับมาตามเส้นทางโบราณเข้าประเทศไทยที่ด่านช่องจอม
ถึงสุรินทร์ คุวิถีชีวิตชุมชนเมือง คุเมือง ชมการแสดงและรับประทานอาหารพื้นเมือง
สุรินทร์

การท่องเที่ยวในเส้นทางนี้เหมาะกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกลุ่มเฉพาะ ซึ่งนอกจากจะได้ดูปราสาทแล้ว ยังได้เรียนรู้ภาษาเขมรและเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชนบท 4 ลักษณะ คือ วิถีชีวิตการทำนา วิถีชีวิตชาวตลาด วิถีชีวิตชาวทะเลสาบที่ลอยเรือหาปลาอยู่ในน้ำ และวิถีชีวิตชุมชนที่ทำน้ำตาลโตนด จะทำให้เกิดจินตนาการมองเห็นความศิวิไลซ์แห่งอารยธรรมขอมโบราณและความยิ่งใหญ่ได้อย่างชัดเจน และอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน กระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้อีกด้วย

ภาพ 99 เส้นทางการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมเชิงเกษตรและธรรมชาติ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

5. โปรแกรมเชื่อมการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชาและลาว

การจัดทำโปรแกรมเชื่อมการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมในประเทศไทย
 กัมพูชาและลาว บนฐานด้านตรวจคนเข้าเมืองถาวร 4 ด่าน ดังนี้

1. เส้นทางด่านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ไปยังอำเภอสำโรง
 จังหวัดอุดรธานี ต่อไป จังหวัดบึงเตี้ยเมียนเจย ถึงปราสาทนครวัด นครธม เสียมราฐ
 เส้นทางไม่สะดวกเป็นหลุมเป็นบ่อตลอด โดยเฉพาะจากอำเภอสำโรงไปยังอำเภอ
 กะลัน เสียมราฐ แม้จะเป็นเส้นทางจากจังหวัดสุรินทร์ไปยังปราสาทนครวัด นครธมที่
 สั้นที่สุด แต่ก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้สามารถใช้ได้ในทุกฤดูกาล เรียกได้ว่าถนนจาก
 ชายแดนไทยไปยังเมืองเสียมราฐแหล่งมรดกโลกในประเทศกัมพูชาปัจจุบันจะใช้งาน
 ได้ดีในฤดูร้อนเท่านั้น ส่วนในฤดูฝนสภาพถนนใช้การได้ไม่ดี

2. เส้นทางด่านช่องสะงำ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ตามทางหลวง
 หมายเลข 67 ไปยังเมืองเสียมราฐ เป็นถนนลาดยางเฉพาะจากชายแดนช่องสะงำถึง
 อำเภออัลลองเวง ระยะทาง 18 กิโลเมตร เท่านั้น นอกจากนั้นอยู่ระหว่างการก่อสร้าง
 และในฤดูฝนไม่สามารถสัญจรได้

3. เส้นทางด่านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ไปยัง
 เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศลาว ถนนมีสภาพดีลาดยางตลอดสายแต่แคบไม่มี
 ไหล่ทาง จะมีเพียงเส้นทางจากบ้านม่วง เมืองปทุมพร ต้องข้ามแพขนานยนต์ไป
 บ้านพะพัน เมืองจำปาสัก และจากบ้านพะพันถึงปราสาทหินวัดพูสภาพถนนลาดยาง
 ชำรุดบางส่วน แต่สามารถเดินทางได้ทุกฤดูกาล

4. เส้นทางด่านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ บ้านคลองลึก อำเภอ
 อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผ่านบอยเบต ไปตามทางหลวงหมายเลข 5 ผ่านเมือง
 ศรีโสภณ อำเภอทะลัน ถึงแหล่งมรดกโลก นครวัด นครธม เมืองเสียมราฐ ถนน อยู่
 ระหว่างการก่อสร้างเป็นระยะๆ การเดินทางในฤดูร้อนจะใช้งานได้ดี มีรถแท็กซี่
 รับจ้าง และรถโดยสารประจำทางระหว่างเสียมราฐกับอำเภออรัญประเทศหลายเวลา

ตาราง 52 โปรแกรมการท่องเที่ยวกลุ่มอีสานใต้และเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน

เส้นทาง	โปรแกรมการท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย
1. กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน		
1.1 เส้นทางช่องจอม สุรินทร์	โปรแกรมที่ 1 3 วัน 2 คืน	เหมาะสำหรับครอบครัว
1.2 เส้นทางภูสิงห์ ศรีสะเกษ	โปรแกรมที่ 2 3 วัน 2 คืน	เหมาะสำหรับการท่องเที่ยว เชิงเกษตรและธรรมชาติ
1.3 เส้นทางช่องเม็ก สิริธร	โปรแกรมที่ 3 4 วัน 3 คืน	เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป
1.4 เส้นทางบ้านคลองลึก อำเภอธวัชบุรี	โปรแกรมที่ 4 3 วัน 2 คืน	เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป
	โปรแกรมที่ 5 3 วัน 2 คืน	เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ
	โปรแกรมที่ 6 3 วัน 2 คืน	เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวมี รายได้สูงและสูงอายุ
2. กลุ่มจังหวัดอีสานใต้		
2.1 กรุงเทพฯ – สระแก้ว	โปรแกรมที่ 1 2 วัน 1 คืน	เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มี เวลาน้อยและการจัดทัศนศึกษา ให้กับนักเรียนนักศึกษาและ ผู้สนใจทั่วไปในวันหยุด
2.2 กรุงเทพฯ – บุรีรัมย์	โปรแกรมที่ 2 2 วัน 1 คืน	
2.3 กรุงเทพฯ – สุรินทร์	โปรแกรมที่ 3 2 วัน 1 คืน	
2.4 กรุงเทพฯ – อุบลราชธานี	โปรแกรมที่ 4 3 วัน 2 คืน	เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป
2.5 กรุงเทพฯ – บุรีรัมย์	โปรแกรมที่ 5 4 วัน 3 คืน	เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มี เวลามาก
2.6 กรุงเทพฯ – สุรินทร์	โปรแกรมที่ 6 4 วัน 3 คืน	เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ มีความสนใจในการศึกษาด้าน อารยธรรมและวัฒนธรรมใน เขตอีสานใต้
2.7 กรุงเทพฯ – บุรีรัมย์	โปรแกรมที่ 7 4 วัน 3 คืน	
2.8 กรุงเทพฯ – อุบลราชธานี	โปรแกรมที่ 8 4 วัน 3 คืน	

ที่มา : ดำเกิง โถทอง และคณะ, 2550

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

โปรแกรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วย 6
โปรแกรม ดังนี้

1) โปรแกรมผ่านด่านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์
เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเส้นทางสายอารยธรรมขอมแบบครบครัน ใช้เวลา 3 วัน
2 คืน มีรายการท่องเที่ยวดังนี้

วันแรก

- 07.00 น. ปราสาทหินพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
- 09.00 น. ถึงปราสาทตาเมือน กิ่งอำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ คันทา RC ที่ 1
- 12.00 น. ถึงด่านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ รับประทานอาหารกลางวัน
- 14.00 น. ถึงอำเภอลำโรง จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยกัมพูชา
- 17.00 น. ถึงเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา (รับประทานอาหารเย็นและพักผ่อน)

วันที่สอง

- 06.00 น. ถึงปราสาทนครวัด และนครธม คันทา RC ที่ 2
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่เสียมราฐ
- 15.00 น. ถึงเมืองศรีโสภณ จังหวัดบันเตียเมียนเจย
- 17.00 น. ตลาดโรงเกลือ คันทา RC ที่ 3 (รับประทานอาหารเย็นและพักผ่อน)

วันที่สาม

- 07.00 น. ออกเดินทาง
- 09.00 น. ถึงปราสาทสดีด็อกก่อกรม คันทา RC ที่ 4
- 12.00 น. ถึงช่องตะโก
- 12.30 น. ถึงปราสาทหนองหงส์ อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ และ
คันทา RC ที่ 5
- 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่เขื่อนลำนางรอง

15.30 น. ถึงปราสาทหินพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
ค้นหา RC ที่ 6

17.00 น. เช็กเวลาสุดท้ายที่ทำการอุทยาน

20.00 น. กิจกรรมกลุ่ม งานเลี้ยง งานแสดง และมอบรางวัล

2) โปรแกรมผ่านด่านช่องสะงำ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็น
โปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางสายอารยธรรมขอมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรและธรรมชาติ ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน รายการท่องเที่ยวมีดังนี้

วันแรก

07.00 น. ชมปราสาทหินพนมรุ้ง

09.00 น. ชมวิถีชีวิตชุมชนบ้านโคกเมืองที่มีอาชีพทำนา หาดปลา ปลุกพืช

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์และ
ชมปราสาทศีขรภูมิ

14.00 น. ชมปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัด
ศรีสะเกษ

16.00 น. ชมตลาดเย็นจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อดูวิถีชีวิตและพักผ่อน

วันที่สอง

07.00 น. ชมปราสาทเขาพระวิหาร

11.00 น. ชมการปลูกไม้ผล เช่น เงาะ ทุเรียน ในอำเภอกันทรลักษณ์
จังหวัดศรีสะเกษ

13.00 น. ผ่านช่องสะงำ เพื่อเดินทางเข้าเลียมราช กัมพูชา

15.00 น. ถึงเลียมราช ชมการทำนาในเขตทะเลสาบและหมู่บ้านชาวประมง
ในทะเลสาบ

18.00 น. พักผ่อน

วันที่สาม

06.00 น. เข้าชมนครวัดและนครธม

12.00 น. เดินทางกลับแวะดูชุมชนปาดตาลเพื่อทำน้ำตาลปึก ในเลียมราช

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

17.00 น. ผ่านช่องจอม จังหวัดสุรินทร์

18.00 น. ถึงสุรินทร์ ดุริยชัยวิชิตชุมชนเมือง คูเมือง

19.00 น. ชมการแสดงและรับประทานอาหารพื้นเมืองสุรินทร์

3) โปรแกรมผ่านด่านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

รายการนี้เหมาะกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและธรรมชาติ นอกจากจะได้ชมความงามของโบราณสถานแล้ว ยังจะได้สัมผัสกับความงามของทรัพยากรธรรมชาติ ใช้เวลา 4 วัน 3 คืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วันที่แรก

07.00 น. เดินทางจากอุบลราชธานี

09.00 น. ถึงด่านช่องเม็ก

12.00 น. ชมโนแองการาแห่งเอเชีย น้ำตกคอนพะเพ็ง รับประทานอาหาร
 กลางวัน

17.00 น. พักที่เมืองปากเซ

วันที่สอง

07.00 น. ออกจากปากเซ

09.00 น. ถึงปราสาทหินวัดภูและกลุ่มปราสาท โรงทำเตา

15.00 น. ผ่านด่านช่องเม็ก

19.00 น. พักที่จังหวัดศรีสะเกษ

วันที่สาม

07.00 น. ออกจากจังหวัดศรีสะเกษ ชมปราสาทเขาพระวิหาร

12.00 น. ชมปราสาทหินภูมิโปน ปราสาทยายเหงา จังหวัดสุรินทร์

16.00 น. พักที่จังหวัดสุรินทร์

วันที่สี่

07.00 น. ออกจากสุรินทร์ แวะชมปราสาทบ้านพลวง

11.00 น. ชมด่านตรวจคนเข้าเมืองช่องจอมและกลุ่มปราสาทตาเมือน

14.00 น. ชมปราสาทหินเมืองต่ำ

16.00 น. ชมปราสาทหินพนมรุ้ง

4) โปรแกรมด้านอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เหมาะสำหรับการจัด
ท่องเที่ยวแบบแรลลี่ ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน ดังรายการต่อไปนี้

วันแรก

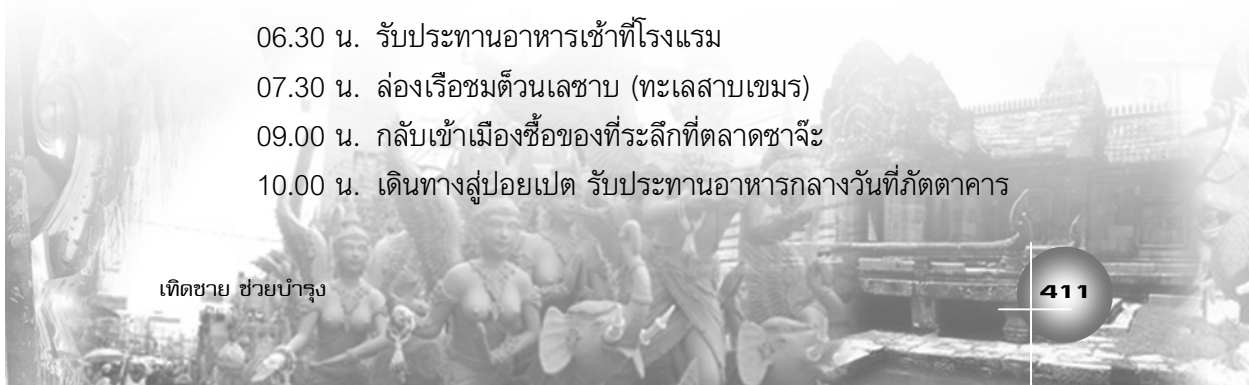
- 05.00 น. ออกจากกรุงเทพมหานคร เดินทางสู่อรัญประเทศ
- 07.30 น. ถึงอรัญประเทศ รอด่านเปิด
- 09.00 น. ข้ามแดนปอยเปต ผ่านการตรวจคนเข้าเมือง พบกับมัคคุเทศก์
ชาวกัมพูชา (พูดไทย) เดินทางด้วยรถปรับอากาศ
- 15.30 น. เดินทางถึงเสียมราฐ เข้าพักที่โรงแรม
- 16.30 น. ชมพระอาทิตย์อัสดงจากยอดเขาพนมบาเค็ง
- 19.00 น. รับประทานอาหารค่ำที่ภัตตาคารเจ้าพระยาพร้อมชมนาฏศิลป์
เขมร เช่น รำอัปสร

วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้าที่โรงแรม
- 08.00 น. เดินทางเข้าเมืองพระนคร ชมประตูเมืองนครมณฑลใต้ ปราสาท
บายอน ลานช้างและลานพระเจ้าขี้อ้วน
- 10.00 น. เดินทางชมปราสาทสีชมพูบันทายศรีรัตนชาติแห่งราชอาณาจักร
เขมรโบราณ
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันภัตตาคารดิวน์เลซาบ
- 14.00 น. ชมปราสาทนครวัด หนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์ของโลก
- 19.00 น. รับประทานอาหารค่ำที่ภัตตาคาร

วันที่สาม

- 06.30 น. รับประทานอาหารเช้าที่โรงแรม
- 07.30 น. ล่องเรือชมดิวน์เลซาบ (ทะเลสาบเขมร)
- 09.00 น. กลับเข้าเมืองซื้อของที่ระลึกที่ตลาดชาจ๊ะ
- 10.00 น. เดินทางสู่ปอยเปต รับประทานอาหารกลางวันภัตตาคาร

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธาระยัสม์ร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

15.00 น. ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง ตรวจหนังสือเดินทาง เดินทาง
 ออกจาก กัมพูชากลับสู่กรุงเทพมหานคร

5) โปรแกรมเส้นทางผสมเดินทางด้วยรถและเครื่องบิน ใช้เวลา 3 วัน

2 คืน เริ่มจากกรุงเทพมหานคร ถึงสนามบินเสียมราฐ (ไปรถ-กลับเครื่องบิน)

วันแรก

05.00 น. ออกจากกรุงเทพมหานคร เดินทางสู่รัฐประเทศ

07.30 น. ถึงรัฐประเทศ รอด่านเปิด

09.00 น. ข้ามแดนปอยเปต ผ่านการตรวจคนเข้าเมือง

15.30 น. เดินทางถึงเสียมราฐ เข้าพักที่โรงแรม

16.30 น. ชมพระอาทิตย์อัสดงจากยอดเขาพนมบาเค็ง

19.00 น. รับประทานอาหารค่ำที่ภัตตาคารเจ้าพระยาพร้อมชมนาฏศิลป์
 เขมร เช่น รำอัปสร

วันที่สอง

07.00 น. รับประทานอาหารเช้าที่โรงแรม

08.00 น. เดินทางเข้าเมืองพระนคร ชมประตูเมืองนครมณฑลใต้ ปราสาท
 บายอน ลานช้างและลานพระเจ้าขี้อ้วน

10.00 น. เดินทางชมปราสาทสีชมพูบันทายศรีรัตนชาติแห่งราชอาณาจักร
 เขมรโบราณ

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันภัตตาคารตวันเลขาบ

14.00 น. ชมปราสาทตาพรหมหรือราชวิหาร ท่ามกลางบรรยายกาศอันลึกกลับ
 ด้วยรากไม้ที่พันรอบปราสาททั้งหลัง

15.00 น. ชมปราสาทบันทายคีติและสระสรอง

18.00 น. รับประทานอาหารค่ำในภัตตาคาร

วันที่สาม

07.00 น. รับประทานอาหารเช้าที่โรงแรม

- 08.30 น. เดินทางไปตำบลเรอหลวงหรือเมืองทริราลัย อดีตราชธานีก่อนเมืองพระนคร ชมปราสาทพระโค โลเลี้ยวและพนมบากอง
- 11.30 น. กลับเข้าเมืองซื้อของที่ระลึกที่ตลาดซาจ๊ะ
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันภัตตาคารตวันเลขาบ
- 13.30 น. ชมปราสาทนครวัด หนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์ของโลก
- 17.00 น. เดินทางสู่สนามบินเสียมราฐ เดินทางกลับกรุงเทพมหานครโดยเครื่องบิน

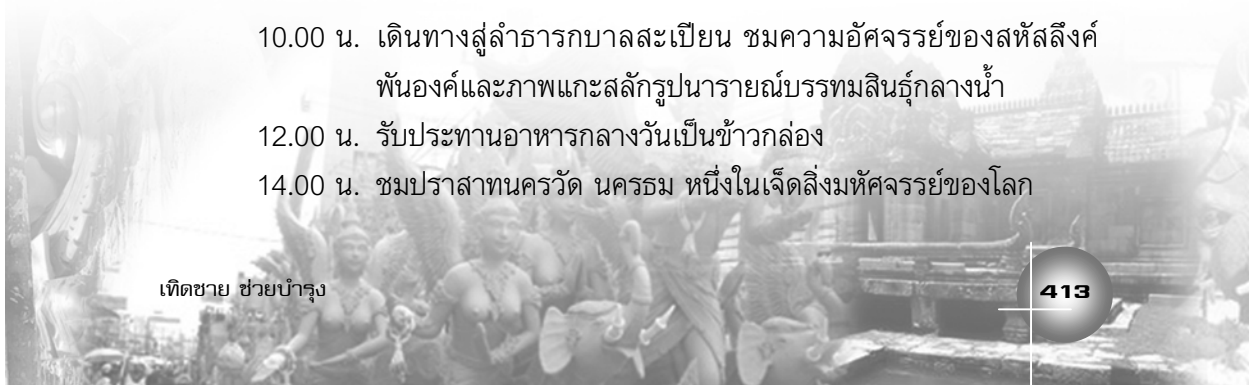
6) โปรแกรมการท่องเที่ยวทางอากาศ ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน

วันแรก

- 06.00 น. พร้อมกันที่สนามบินสุวรรณภูมิ ขาออก อาคารระหว่างประเทศ ออกเดินทางสู่เสียมราฐ
- 09.00 น. ถึงสนามบินเสียมราฐ
- 09.45 น. เดินทางเข้าเมืองพระนคร ชมประตูเมืองนครธมทางทิศใต้ ปราสาทบายอน ลานช้าง และลานพระเจ้าขี้อ้อน
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันภัตตาคารตวันเลขาบ
- 14.00 น. ชมปราสาทแม่บุญตะวันตก ปราสาทแปรรูปและปราสาทตาพรหม
- 18.00 น. ชมพระอาทิตย์อัสดงจากยอดเขาพนมบาเค็ง
- 19.30 น. รับประทานอาหารค่ำที่ภัตตาคารเจ้าพระยาพร้อมชมนาฏศิลป์เขมร เช่น รำอัปสร

วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้าที่โรงแรม
- 08.00 น. เดินทางไปชมปราสาทสีชมพูบันทายศรีรัตนชาติแห่งราชอาณาจักรเขมรโบราณ
- 10.00 น. เดินทางสู่ลำนารายณ์สะเปียน ชมความอัศจรรย์ของสหัสสิ่งมีชีวิต และภาพแกะสลักรูปนารายณ์บรรทมสินธุ์กลางน้ำ
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันเป็นข้าวกล้อง
- 14.00 น. ชมปราสาทนครวัด นครธม หนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์ของโลก

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

18.00 น. รับประทานอาหารค่ำที่ภัตตาคาร

วันที่สาม

08.00 น. รับประทานอาหารเช้าที่โรงแรม

09.00 น. ชมปราสาทนาคพินและปราสาทพระขรรค์

11.30 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ภัตตาคารดิวนเลซาบ

14.30 น. ล่องเรือชมดิวนเลซาบ (ทะเลสาบเขมร)

15.00 น. ชมปราสาทบันทายศรีและสระสง

16.00 น. กลับเข้าเมืองซื้อของที่ระลึกที่ตลาดซาจี

17.00 น. เดินทางสู่สนามบินเสียมราฐ เดินทางกลับกรุงเทพมหานครโดยเครื่องบิน

โปรแกรมการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้

เป็นการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบผสมผสานทั้งอารยธรรมขอมและแหล่งท่องเที่ยวข้างเคียงตามเส้นทาง โดยทุกโปรแกรมจะเริ่มจากกรุงเทพมหานคร เพราะเป็นจุดศูนย์กลางของประเทศ ประกอบด้วย 8 โปรแกรม ดังต่อไปนี้

1) **โปรแกรมนครบุรีศรีแก้ว** เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร-ปราจีนบุรี-สระแก้ว-นครนายก ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน

วันแรก

07.00 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงหมายเลข 304

08.00 น. ถึงจังหวัดฉะเชิงเทรา นมัสการหลวงพ่อโสธร
 ณ วัดโสธรวราราม วรวิหาร

08.30 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 319 ผ่านอำเภอบางคล้า
 อำเภอนมสาคู

09.30 น. ถึงอำเภโคกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี ชมโบราณสถานสระมรกต
 ชมอาคารนิทรรศการ “ศรีมโหสถ” ชมเมืองโบราณศรีมโหสถ
 (สระแก้ว ภูเขาทอง คูเมือง เป็นต้น)

11.20 น. ถึงจังหวัดปราจีนบุรี ชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติปราจีนบุรี

เทิดชาย ชัยบำรุง

- 12.30 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 33
- 15.30 น. ถึงอำเภอรัฐประเทศ ชมปราสาทเขาน้อยสีชมพู
- 16.30 น. ชมปราสาทสดีอกก็อกรม อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว
- 16.30 น. เข้าที่พักอำเภอรัฐประเทศ

วันที่สอง

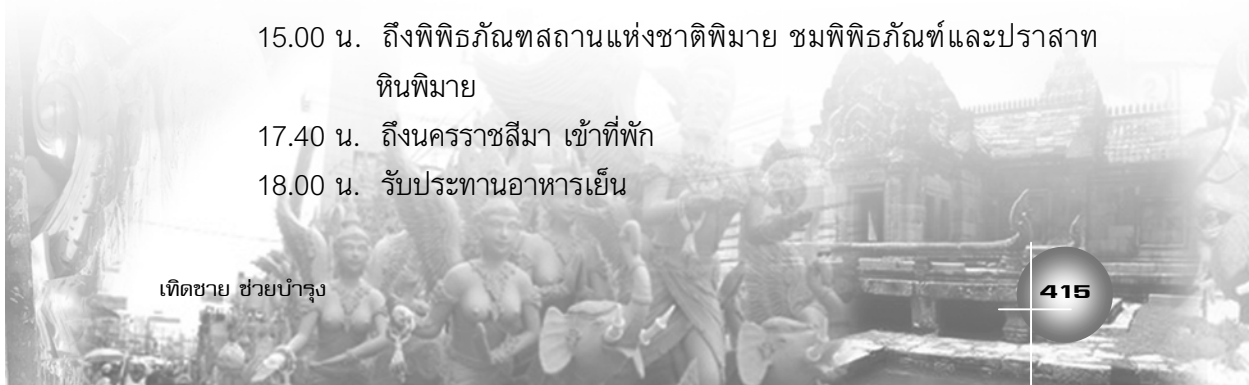
- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางแวะชมสินค้าที่ตลาดโรงเกลือ
- 09.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 33
- 12.00 น. ถึงจังหวัดนครนายก รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. แวะพักผ่อนที่วังตะไคร้
- 15.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 305
- 18.00 น. ถึงกรุงเทพมหานคร

2) โปรแกรมนครบุรี เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร-นครราชสีมา-บุรีรัมย์ ใช้

เวลา 2 วัน 1 คืน ดังนี้

วันแรก

- 07.00 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร รับประทานอาหารเช้านรถ
- 09.30 น. ถึงอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี แวะซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้า
ฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก
- 10.00 น. ออกเดินทาง
- 12.00 น. ถึงจังหวัดนครราชสีมา รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทาง
- 13.15 น. ถึงปราสาทหินพนมวัน
- 15.00 น. ถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ชมพิพิธภัณฑสถานและปราสาท
หินพิมาย
- 17.40 น. ถึงนครราชสีมา เข้าที่พัก
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทาง
- 08.15 น. ถึงวัดศาลาลอย ชมพระอุโบสถ
- 08.45 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 224 สู่บ้านด่านเกวียน
อำเภอโชคชัย
- 09.00 น. ถึงบ้านด่านเกวียน ชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ดินเผา
- 10.00 น. ออกเดินทาง
- 10.20 น. ถึงโบราณสถานปราสาทพะโค
- 11.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 24
- 12.30 น. ถึงอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.30 น. ออกเดินทางไปยังปราสาทหินพนมรุ้ง
- 15.00 น. ออกเดินทางไปยังปราสาทหินเมืองต่ำ ชมปราสาทหินเมืองต่ำ
และกุฏิฤาษี
- 16.00 น. ออกเดินทาง
- 19.00 น. ถึงมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี รับประทานอาหารเย็น
- 20.00 น. ออกเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร

3) โปรแกรมสุรินทร์ เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร-สุรินทร์-บุรีรัมย์ ใช้เวลา

2 วัน 1 คืน ดังนี้

วันแรก

- 06.00 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร พร้อมรับประทานอาหารเช้า
บนรถ เดินทางตามทางหลวงหมายเลข 1 2 และ 226 ผ่าน
อำเภอจักราช อำเภอห้วยแถลง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัด
นครราชสีมา อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
- 12.00 น. ถึงจังหวัดสุรินทร์ รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 226
- 13.30 น. ถึงปราสาทศีขรภูมิ อำเภอศีขรภูมิ
- 14.15 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 214

- 15.00 น. ถึงบ้านท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ ชมและเลือกซื้อเครื่องเงิน
และผ้าไหมเป็นของที่ระลึก
- 16.00 น. ออกเดินทาง
- 16.30 น. ถึงจังหวัดสุรินทร์ เข้าที่พัก
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็นพร้อมชมการแสดงพื้นเมืองจากกลุ่ม
วัฒนธรรมบ้านดงมัน

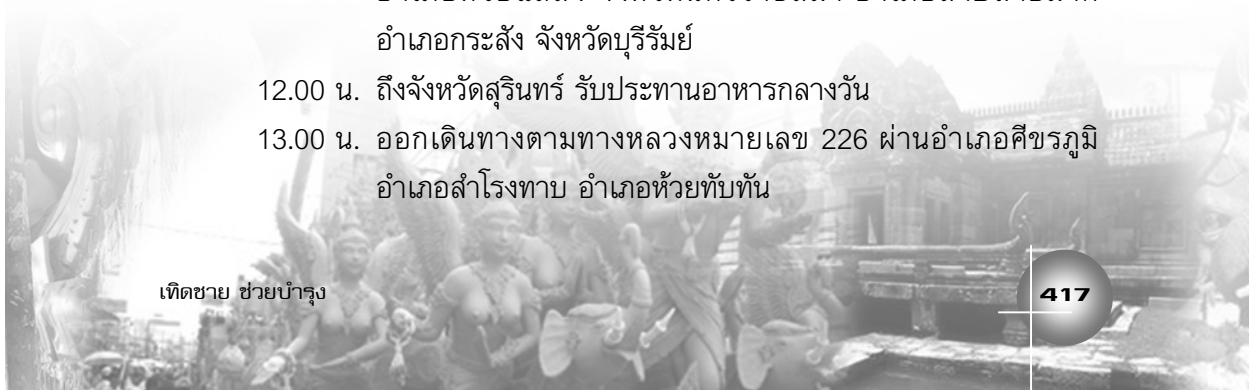
วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 07.45 น. ออกเดินทางตามทางหลวง หมายเลข 24
- 08.30 น. ถึงปราสาทบ้านพลวง อำเภอปราสาท
- 09.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวง หมายเลข 24
- 09.45 น. ถึงปราสาทหินเมืองต่ำ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
ชมปราสาทหินเมืองต่ำและกุฏิฤาษีบ้านโคกเมือง
- 11.00 น. ออกเดินทางไปชมอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
- 12.30 น. ออกเดินทาง
- 12.45 น. ถึงบ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ชมและ
เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ดินเผา
- 16.00 น. ออกเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร

4) **โปรแกรมศรีอุบล** เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร-ศรีสะเกษ-อุบลราชธานี
ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน ดังนี้

วันแรก

- 06.00 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร รับประทานอาหารเช้าบนรถ
ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 2 และ 226 ผ่าน อำเภอจักราช
อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา อำเภอลำปลายมาศ
อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
- 12.00 น. ถึงจังหวัดสุรินทร์ รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 226 ผ่านอำเภอศีขรภูมิ
อำเภอลำโรงทับ อำเภอยักษ์ทับทัน

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

- 14.00 น. ชมปราสาทหินสระกำแพงใหญ่
- 15.00 น. ชมปราสาทหินสระกำแพงน้อย
- 15.40 น. เดินทางเข้าจังหวัดศรีสะเกษ
- 16.00 น. เข้าที่พัก
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น

วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 221 ผ่านอำเภอกันทรลักษ์
- 09.30 น. ถึงปราสาทเขาพระวิหาร
- 11.30 น. ชมทัศนียภาพบริเวณมออีแดง พร้อมรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 221 และ 2178 ผ่าน
 อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอวารินชำราบ
- 14.30 น. ถึงจังหวัดอุบลราชธานี ชมวัดสุปฏิญนาราม พิพิธภัณฑ์สถาน
 แห่งชาติอุบลราชธานี และชมพุทธคยาจำลอง วัดหนองบัว
- 17.30 น. เข้าที่พักในจังหวัดอุบลราชธานี
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น

วันที่สาม

- 06.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 07.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 2178 และ 24 ผ่านอำเภอ
 วารินชำราบ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอสังขะ อำเภอปราสาท
 อำเภอประโคนชัย อำเภอนางรอง อำเภอหนองกี่ อำเภอโชคชัย
- 12.00 น. ถึงจังหวัดนครราชสีมา รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทาง
- 14.30 น. ถึงอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี แวะซื้อผลิตภัณฑ์จาก
 ร้านฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก
- 17.00 น. ถึงกรุงเทพมหานคร

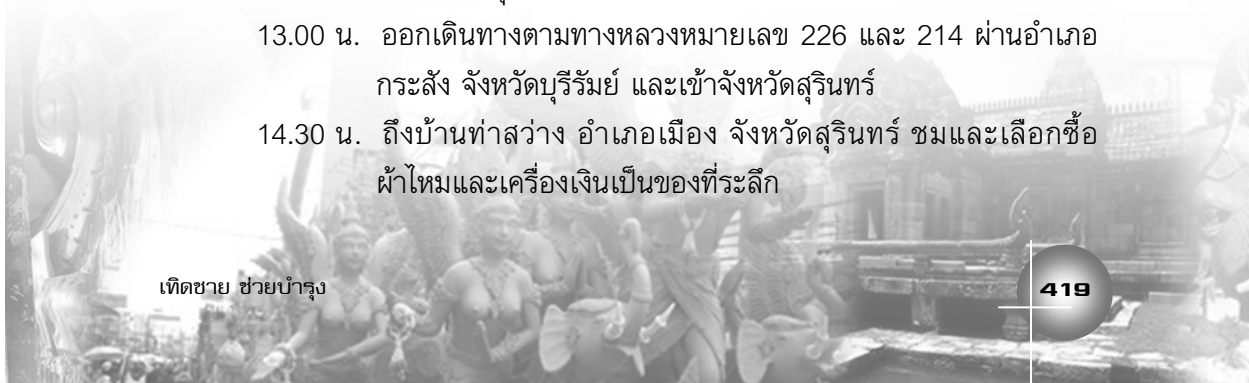
5) โปรแกรมราชสีมาบุรีรินทร์ เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร-นครราชสีมา-บุรีรัมย์-สุรินทร์ ใช้เวลา 4 วัน 3 คืน ดังนี้

วันแรก

- 07.00 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร รับประทานอาหารเช้าบนรถ
- 10.00 น. ถึงลำตะคอง ชมทัศนียภาพ
- 10.30 น. ออกเดินทาง
- 11.30 น. ถึงจังหวัดนครราชสีมา ลักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทาง
- 14.00 น. ถึงพิพิธภัณฑสถานและอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย
- 16.30 น. ออกเดินทาง
- 17.30 น. ถึงปราสาทหินพนมวัน
- 18.30 น. เข้าที่พักในจังหวัดนครราชสีมา
- 19.00 น. รับประทานอาหารเย็น

วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทาง ชมวัดศาลาลอย
- 09.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 224
- 09.20 น. ถึงบ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย ชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ดินเผา
- 10.00 น. ถึงด่านเกวียนทางตามทางหลวงหมายเลข 222 ผ่านอำเภอจักราช อำเภอห้วยแถลง อำเภอลำปลายมาศ
- 12.00 น. ถึงจังหวัดบุรีรัมย์ รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 226 และ 214 ผ่านอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ และเข้าจังหวัดสุรินทร์
- 14.30 น. ถึงบ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ชมและเลือกซื้อผ้าไหมและเครื่องเงินเป็นของที่ระลึก

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

- 15.30 น. ออกเดินทาง
- 16.00 น. เข้าที่พักในจังหวัดสุรินทร์
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น ชมการแสดงพื้นเมืองจากวัฒนธรรม
ดงมัน

วันที่สาม

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 214 และ 24
- 09.30 น. ชมปราสาทหินเมืองต่ำและพิพิธภัณฑ์บ้านโคกเมือง
- 11.00 น. ออกเดินทางไปชมอุทยานประวัติศาสตร์เขพนมรุ่ง
- 12.00 น. เดินทางเข้าอำเภอนางรอง รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 348
- 14.30 น. ถึงเขื่อนลำนางรอง ชมปราสาทหนองหงส์
- 15.00 น. เดินทางไปชมปราสาทโคกจั่ว อำเภอบัวคำ
- 15.30 น. เดินทางออกจากปราสาทโคกจั่วเข้าที่พักในจังหวัดบุรีรัมย์
- 17.00 น. ถึงที่พักจังหวัดบุรีรัมย์
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น

วันที่สี่

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 226 ผ่านอำเภอ
ลำปลายมาศ อำเภอห้วยแถลง อำเภอจักราช
จังหวัดนครราชสีมา
- 11.30 น. ถึงอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี รับประทานอาหารกลางวัน
เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ จากร้านค้าฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก
- 13.00 น. ออกเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร

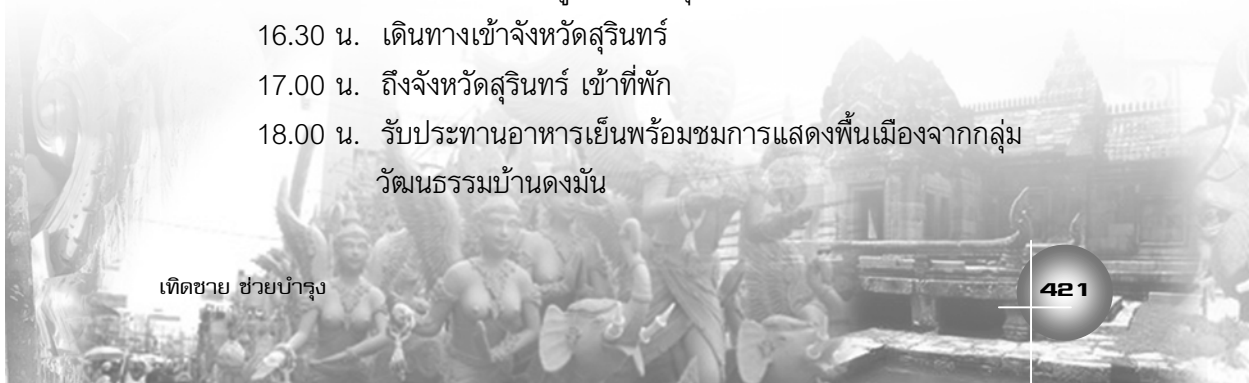
6) **โปรแกรมนครบุรีรินทร์** เริ่มต้นจาก กรุงเทพมหานคร-นครราชสีมา-บุรีรัมย์-สุรินทร์ ใช้เวลา 4 วัน 3 คืน ดังนี้

วันแรก

- 07.00 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร รับประทานอาหารเช้าบนรถ
- 11.00 น. ถึงจังหวัดนครราชสีมา รับประทานอาหารกลางวัน ลักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
- 13.00 น. ชมวัดศาลาลอย
- 14.00 น. ออกเดินทาง
- 14.10 น. ถึงปราสาทพะโค อำเภอโชคชัย
- 15.15 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 24 และ 348
- 16.45 น. ถึงปราสาทโคกจั่ว อำเภอปะคำ
- 17.15 น. เดินทางเข้าจังหวัดบุรีรัมย์
- 18.20 น. ถึงจังหวัดบุรีรัมย์ เข้าที่พัก
- 19.00 น. รับประทานอาหารเย็น

วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 218
- 09.00 น. ถึงอุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง
- 10.30 น. ชมปราสาทหินเมืองต่ำและกุฏิฤาษีบ้านโคกเมือง
- 11.30 น. เดินทางไปอำเภอประโคนชัย รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.30 น. ออกเดินทาง
- 14.00 น. ถึงปราสาทบ้านพลวง จังหวัดสุรินทร์
- 14.45 น. ออกเดินทาง
- 15.30 น. ถึงปราสาทศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
- 16.30 น. เดินทางเข้าจังหวัดสุรินทร์
- 17.00 น. ถึงจังหวัดสุรินทร์ เข้าที่พัก
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็นพร้อมชมการแสดงพื้นเมืองจากกลุ่มวัฒนธรรมบ้านดงมัน

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

วันที่สาม

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทาง
- 08.30 น. ถึงบ้านท่าสว่าง ชมและเลือกซื้อผ้าไหมและลูกประเคียมเงินเป็นของที่ระลึก
- 09.35 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 214 226 2161 และ 206 ผ่านจังหวัดสุรินทร์ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอลำปลายมาศ อำเภอห้วยแถลง อำเภอพิมาย
- 12.00 น. ถึงอำเภอพิมาย รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย
- 15.30 น. ออกเดินทางไปชมอุทยานไทรงาม
- 17.00 น. เดินทางเข้าจังหวัดนครราชสีมา
- 18.00 น. ถึงจังหวัดนครราชสีมา เข้าที่พัก รับประทานอาหารเย็น

วันที่สี่

- 08.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 09.00 น. ออกเดินทาง แวะสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
- 09.30 น. ถึงบ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ดินเผาของที่ระลึก
- 10.00 น. ออกเดินทาง
- 12.00 น. ถึงอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี รับประทานอาหารกลางวัน เลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้าฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก
- 13.30 น. ออกเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร

7) โปรแกรมบุรีลีแกว เริ่มต้นจาก กรุงเทพมหานคร-ปราจีนบุรี-สระแก้ว-บุรีรัมย์-นครราชสีมา ใช้เวลา 4 วัน 3 คืน ดังนี้

วันแรก

- 07.00 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร รับประทานอาหารเช้านรถ
- 08.00 น. ถึงจังหวัดฉะเชิงเทรา แวะนมัสการหลวงพ่อโสธร

ณ วัดโสธรวรารามวรวิหาร

- 08.30 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 319 ผ่านอำเภอบางคล้า
อำเภอนมสารคาม อำเภอดุสิตบุรี
- 09.30 น. ถึงโบราณสถานสระมรกต ชมรอยพระพุทธรูป
อาคารศรีมโหสถเมืองโบราณศรีมโหสถ
- 11.40 น. ออกเดินทาง
- 12.00 น. ถึงจังหวัดปราจีนบุรี รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติปราจีนบุรี
- 14.00 น. ออกเดินทาง แวะชมสวนไม้และสวนผลไม้ของจังหวัดปราจีนบุรี
- 15.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 33
- 15.30 น. ถึงจังหวัดนครนายก เยี่ยมชมกิจกรรมของโรงเรียนนายร้อย จปร.
- 16.30 น. ออกเดินทาง
- 17.00 น. ถึงจังหวัดปราจีนบุรี เข้าที่พัก
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น

วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 33
- 09.00 น. ถึงอำเภอบ้านนาเมือง ชุมหมู่บ้านหัตถกรรมไม้ไผ่
- 09.45 น. ออกเดินทางผ่าน อำเภอบ้านนาเมือง อำเภอมือง อำเภอดอนนาคร จังหวัดสระแก้ว
- 12.00 น. ถึงอำเภอรัญประเทศ รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินทางเข้าชมปราสาทเขาน้อย ปราสาทสัจธรรมก๊กอ้อม
- 14.00 น. ออกเดินทางชมและเลือกซื้อสินค้าที่จุดการค้าชายแดนคลองลึก
ปอยเปต
- 16.00 น. เข้าที่พักอำเภอรัญประเทศ
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

วันที่สาม

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 348 ผ่านอำเภอตาพระยา
- 09.00 น. ถึงเขื่อนลำนางรอง ชมปราสาทหนองหงส์และทัศนียภาพของเขื่อนลำนางรอง
- 11.30 น. ออกเดินทาง
- 12.00 น. ถึงอำเภอนางรอง รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทาง ชมอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
- 14.30 น. ออกเดินทางชมปราสาทหินเมืองต่ำและอุทยานชีบ้านโคกเมือง
- 16.00 น. ออกเดินทางเข้าจังหวัดบุรีรัมย์
- 17.00 น. ถึงจังหวัดบุรีรัมย์ เข้าที่พัก
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น

วันที่สี่

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 226 ผ่านอำเภอลำปลายมาศ อำเภอห้วยแถลง อำเภอจักราช
- 10.15 น. ถึงบ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ดินเผาของที่ระลึก
- 11.00 น. ออกเดินทาง
- 11.15 น. ถึงวัดศาลาลอย
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่จังหวัดนครราชสีมา
- 13.00 น. ออกเดินทาง
- 15.00 น. ถึงอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี เลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้าฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก
- 16.00 น. ออกเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร

8) โปรแกรมอีสานใต้ เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร-นครราชสีมา-บุรีรัมย์-สุรินทร์-ศรีสะเกษ-อุบลราชธานี ใช้เวลา 4 วัน 3 คืน ดังนี้

วันแรก

- 07.00 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพมหานคร รับประทานอาหารเช้าบนรถ
- 10.00 น. ถึงเขื่อนลำตะคอง ชมทัศนียภาพ
- 10.30 น. ออกเดินทาง
- 11.30 น. ถึงจังหวัดนครราชสีมา ลักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทาง
- 14.00 น. ถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ชมพิพิธภัณฑสถานและอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย
- 16.30 น. เดินทางเข้าจังหวัดนครราชสีมา
- 17.30 น. เข้าที่พัก
- 18.30 น. รับประทานอาหารเย็น

วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 224
- 08.20 น. ถึงบ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย ชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ดินเผา
- 09.00 น. เดินทางไปชมปราสาทพะโค
- 09.45 น. ออกเดินทาง
- 11.30 น. ถึงอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินทางไปชมอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
- 14.30 น. เดินทางไปชมปราสาทหินเมืองต่ำและกุฏิฤาษีบ้านโคกเมือง
- 16.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 24 และ 214
- 17.30 น. ถึงจังหวัดสุรินทร์ เข้าที่พัก
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็นพร้อมชมการแสดงพื้นเมืองจากกลุ่มวัฒนธรรมบ้านดงมัน

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

วันที่สาม

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.00 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 214
- 08.20 น. ถึงบ้านเขวาสินรินทร์ ชมและเลือกซื้อผ้าไหมและเครื่องเงินเป็นของที่ระลึก
- 09.30 น. ออกเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 214 และ 226 ผ่านอำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ อำเภอกีษรภูมิ
- 10.15 น. ถึงปราสาทกีษรภูมิ
- 11.00 น. ออกเดินทาง
- 12.00 น. ถึงจังหวัดศรีสะเกษ รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินทางไปชมปราสาทหินสระกำแพงใหญ่
- 14.30 น. เดินทางไปชมศูนย์หัตถกรรมผ้าไหม กิ่งอำเภอบึงบูรพ์
- 15.30 น. ออกเดินทาง
- 16.30 น. ถึงจังหวัดอุบลราชธานี เข้าที่พัก
- 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น

วันที่สี่

- 06.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 07.00 น. ออกเดินทาง
- 12.00 น. ถึงจังหวัดนครราชสีมา รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. ออกเดินทาง
- 14.30 น. ถึงอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี เลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากร้านค้าฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก
- 15.30 น. ออกเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร

จากโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ทั้ง 6 โปรแกรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดในอีสานใต้ทั้ง 8 โปรแกรมนั้น ในแต่ละโปรแกรมจะมีศักยภาพการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน กล่าวคือ จะต้องพิจารณาเงื่อนไขเวลาการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว พาหนะใน

การท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และที่สำคัญคือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

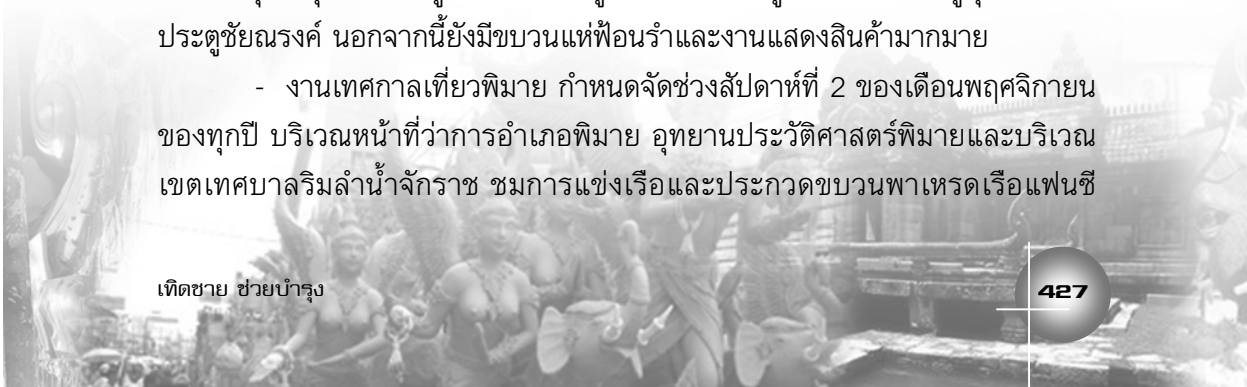
การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวของอีสานใต้

แนวโน้มการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ของไทย มีอาจแยกออกจากแหล่งท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านได้ เพราะสถานการณ์การท่องเที่ยวที่ผ่านมาพบว่า การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ ขาดการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ตลอดจนประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยผ่านการพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ และมีการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งใช้ยุทธศาสตร์การพึ่งพาทางการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน (กัมพูชาและลาว) จะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ให้ยั่งยืนได้ และจากการศึกษาของภาคณาอภิศุภกรกุล และคณะ (2550) พบว่า กลุ่มจังหวัดอีสานใต้มีแหล่งท่องเที่ยวและงานเทศกาลประจำปีที่น่าสนใจในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **จังหวัดนครราชสีมา** มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ ฟาร์มโชคชัย ซึ่งเป็นฟาร์มโคนมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชีย อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ชมน้ำตกตองป่า ชมทิวทัศน์ วัดบ้านไร่ นมัสการหลวงพ่อกุณ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ลักการะอนุสาวรีย์สามัญชนคนแรกของประเทศ ด่านเกวียน ชมชุมชนช้างป่าน้ำมูล ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินใหญ่ที่สุดในประเทศ เขาแผงม้า เข้าป่าดูกระตัง นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีที่น่าสนใจดังนี้

- งานฉลองชัยชนะท้าวสุรนารี กำหนดจัดช่วงวันที่ 23 มีนาคม-3 เมษายน ของทุกปี บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดไปจนถึงลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ชมการจุดพลุไฟสี่ประตู ได้แก่ ประตูพลล้าน ประตูพลแสน ประตูชุมพลและประตูชัยณรงค์ นอกจากนี้ยังมีขบวนแห่พ็อนรำและงานแสดงสินค้ามากมาย

- งานเทศกาลเที่ยวพิมาย กำหนดจัดช่วงสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน ของทุกปี บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอพิมาย อุทยานประวัติศาสตร์พิมายและบริเวณเขตเทศบาลลำน้ำจ๊กราช ชมการแข่งขันเรือและประกวดขบวนพาเหรดเรือแฟนซี

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ประเภทสวยงามและความคิดสร้างสรรค์ และการออกร้านจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

- งานผลไม้และของดีเมืองปากช่อง กำหนดจัดช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ของทุกปี บริเวณศูนย์การค้าปากช่องเซ็นเตอร์ ชมการประกวดผลผลิตทางการเกษตร การออกร้านทางการเกษตรมากมาย

2. จังหวัดบุรีรัมย์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง ชมความอลังการของปราสาทหินบนภูเขาไฟ ปราสาทหินเมืองต่ำ ชมเมืองโบราณร่วมสมัยกับปราสาทหินพนมรุ้ง พิพิธภัณฑ์ยุคก่อนประวัติศาสตร์วัดป่าพระสวาย ชมโบราณวัตถุยุคก่อนประวัติศาสตร์ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสกลบดิน ชมนกอย่างใกล้ชิดตลอดปี นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีที่น่าสนใจดังนี้

- งานดอกฝ้ายคำบาน กำหนดจัดช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ของทุกปี บริเวณปราสาทหินพนมรุ้ง

- งานนมัสการพระเจ้าใหญ่วัดศรีชะแรด (วัดหงส์) กำหนดจัดช่วงวันขึ้น 14 ค่ำ ถึง แรม 1 ค่ำ เดือน 3 หรือตรงกับช่วงวันมาฆบูชาของทุกปี บริเวณวัดศรีชะแรด อำเภอพุทไธสง ชมการออกร้านจากกลุ่มแม่บ้าน

- งานนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง กำหนดจัดช่วงวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือตรงกับช่วงวันมาฆบูชาของทุกปี ประมาณเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคมของทุกปี ร่วมทำบุญบริเวณเชิงเขากระโดงก่อนขึ้นไปนมัสการพระสุภัทรบพิตร

- ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง กำหนดจัดช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 หรือช่วงเดือนเมษายนของทุกปี บริเวณปราสาทหินพนมรุ้ง ชมปรากฏการณ์ยามเช้าพระอาทิตย์สาดส่องทะเลดูประตูปราสาททุกบานจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก และชมการแสดง แสง สี เสียง ซึ่งจังหวัดได้จัดขึ้น

- งานเครื่องเคลือบพันปี กำหนดจัดช่วงเดือนเมษายนของทุกปี บริเวณอำเภอบ้านกรวด ชมขบวนแห่ การละเล่นพื้นบ้าน การจัดแสดงโบราณวัตถุ เครื่องปั้น และเครื่องเคลือบดินเผามากมาย

- ประเพณีแข่งเรือยาว กำหนดจัดช่วงวันเสาร์-อาทิตย์แรกของเดือนพฤศจิกายน บริเวณลำน้ำมูลทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอสตึก ชมการประลองฝีพายเรือชิงถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากจังหวัดต่างๆ ที่ร่วมเข้าแข่งขันมากกว่า 50 ลำ

- มหกรรมว่าวอีสาน กำหนดจัดช่วงวันเสาร์-อาทิตย์แรกของเดือนธันวาคม บริเวณสนามกีฬา อำเภอห้วยราช ชมการประกวดว่าว และชบวนแห่ว่าวอีสานทั้งด้านความสวยงามและเสียงแอกซึ่งเป็นเสียงของว่าวขณะลอยอยู่บนอากาศ

3. จังหวัดสุรินทร์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ วนอุทยานพนมสวาย นมัสการพระใหญ่บนยอดเขา ชมทิวทัศน์ท้องทุ่งนาจากที่สูง อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง พักผ่อนชมทิวทัศน์และเล่นน้ำในทะเลสาบใกล้ตัวเมือง กลุ่มปราสาทตาเมือนธม ชมปราสาทหินกลางป่าดิบ ปราสาทตาเมือนโต๊ด ชมสถานพยาบาลเก่าแก่เส้นทางแสวงบุญ ปราสาทตาเมือน (บายกริม) ชมทับหลังที่มีลวดลายพระพุทธรูป ปราสาทหินบ้านพลวง ชมลวดลายประจำหลักในศิลปะขอม ปราสาทศรีขรภูมิ ชมรูปสลักนางอัปสรทั้งดงาม ปราสาทเมืองที ชมปราสาทขอมดัดแปลงเป็นเจดีย์

หมู่บ้านช้าง ชมวิถีชีวิตชุมชนคนเลี้ยงช้างขนาดใหญ่ กลุ่มหัตถกรรมบ้านเขวาสินรินทร์และกลุ่มหัตถกรรมบ้านโซค ชมหมู่บ้านทอผ้าไหมและทำเครื่องเงิน นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีที่น่าสนใจดังนี้

- ประเพณีบวชนาคแห่ช้าง กำหนดจัดช่วง ขึ้น 13-15 ค่ำ เดือน 6 ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมของทุกปี บริเวณวัดแจ้งสว่าง หมู่บ้านช้าง บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม ชมพิธีสู่ขวัญนาคแบบชาวกูยและการแห่นาคช้างกว่า 50 เชือก

- งานช้างและงานกาชาดสุรินทร์ กำหนดจัดช่วงสัปดาห์ที่สามของเดือนพฤศจิกายนของทุกปี บริเวณสนามแสดงช้าง อำเภอเมืองสุรินทร์ ชมการออกร้านและการแสดงช้างแสนรู้มากมาย

4. จังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ชมลวดลายทับหลังบนปราสาทขนาดใหญ่ ปราสาทเขาพระวิหาร ชมเขตศักดิ์สิทธิ์บนยอดเขาสูง และอุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร เทียวชมธรรมชาติชายแดนไทย-กัมพูชา พระธาตุเรืองรอง นมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ปราสาทห้วยทับทัน เทียวชมปราสาทเก่าแก่ที่มีอายุช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 ปราสาทหินสระกำแพงน้อย ปราสาทปรางค์กู๋ เทียวชมปราสาทซึ่งมีอายุเก่าแก่กว่าพันปี ปราสาทตาเล็ง ชมปราสาทศิลปะขอมแบบปาปวน ปราสาทโดนตวล ชมปราสาทที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหลักอยู่หน้าปราสาท ผามออีแดงและช่องสะง่า

นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีที่น่าสนใจดังนี้

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

- เทศกาลดอกลำดวน กำหนดจัดช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ชมขบวนแห่และการแสดงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้
- ประเพณีบุญบั้งไฟ กำหนดจัดช่วงเดือนมิถุนายนหรือกรกฎาคมของทุกปี บริเวณอำเภอบึงบอระเพ็ด อำเภอราษีไศล อำเภอปรางค์กู่ และอำเภอกันทรารมย์ ชมการประกวดบั้งไฟ การประกวดตกแต่งบั้งไฟ การรำเซิ้งและขบวนแห่คล้ายกันทุกอำเภอ
- เทศกาลเงาะ ทูเรียนศรีสะเกษ กำหนดจัดช่วงเดือนกรกฎาคมของทุกปี ชมขบวนแห่รถประดับด้วยผลไม้ การจัดนิทรรศการทางวิชาการมากมาย
- การวิ่งแข่งขันฮาล์ฟและควอเตอร์มาราธอนสู่มหาอ่าวแดง กำหนดจัดช่วงเดือนสิงหาคมของทุกปี ชมการแข่งขันที่ตื่นเต้นระทึกใจและนักท่องเที่ยวสามารถร่วมแข่งขันได้
- ประเพณีแซนโดนตา กำหนดจัดช่วงแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ประมาณเดือนกันยายนหรือตุลาคม บริเวณที่ว่าการอำเภอชุมขันธ์ ชมการทำโดนตากลั่บ้าน โดยเรือจำลองจากกบกลั้วพร้อมเสียบึงอาหาร

5. จังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ วัดทุ่งศรีเมือง ชมหอไตรและโบสถ์อันงดงาม วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ชมธรรมาสและจิตรกรรมศิลปะญวน อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ชมแก่งหินงามกลางลำน้ำมูล ช่องเม็กเที่ยวตลาดการค้าชายแดนลาว ผาแต้ม ชมภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย ชมน้ำตกและธรรมชาติ แหล่งโบราณคดีบ้านก้านเหลือง ชมแหล่งโบราณวัตถุยุคก่อนประวัติศาสตร์ และเขื่อนสิรินธร เที่ยวเขื่อนสิรินธรและยังมีงานประเพณีที่น่าสนใจดังนี้

- เทศกาลไม้ดอกไม้ประดับจังหวัดอุบลราชธานี กำหนดจัดช่วงวันที่ 12-14 กุมภาพันธ์ของทุกปี บริเวณสนามทุ่งคำน้ำแซบ อำเภอวารินชำราบ ชมรถบุปผชาติ ธิดาบุปผชาติและการประกวดคุณภาพไม้ดอกไม้ประดับ
- งานเทศกาลอาหารไทย-อินโดจีน กำหนดจัดช่วงวันที่ 12-15 เมษายนของทุกปี บริเวณทุ่งศรีเมือง อำเภอเมือง ชมการออกร้านสาธิตและจำหน่ายอาหารลือชาติอินโดจีนได้แก่ ไทย ลาว กัมพูชาและเวียดนาม

- ประเพณีมหาสงกรานต์แก่งสะพือ กำหนดจัดช่วงวันที่ 12-15 เมษายน ของทุกปี บริเวณแก่งสะพือ อำเภอพิบูลย์รักษ์ ชมบรรยากาศงานสงกรานต์ อุบลราชธานีและการประกวดต่างๆ มากมาย

- ประเพณีแห่เทียนพรรษา กำหนดจัดช่วง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 และแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี ประมาณเดือนกรกฎาคม บริเวณทุ่งศรีเมือง อำเภอเมือง ชมการประกวดต้นเทียนซึ่งมีสองประเภท ได้แก่ ประเภทแกะสลักและประเภท ติดพิมพ์

- ประเพณีไหลเรือไฟและแข่งขันเรือยาว กำหนดจัดช่วงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ประมาณต้นเดือนตุลาคม บริเวณสะพานข้ามลำน้ำมูล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง ชมการสร้างปราสาทผึ้งและการแข่งขันเรือยาวประเพณี

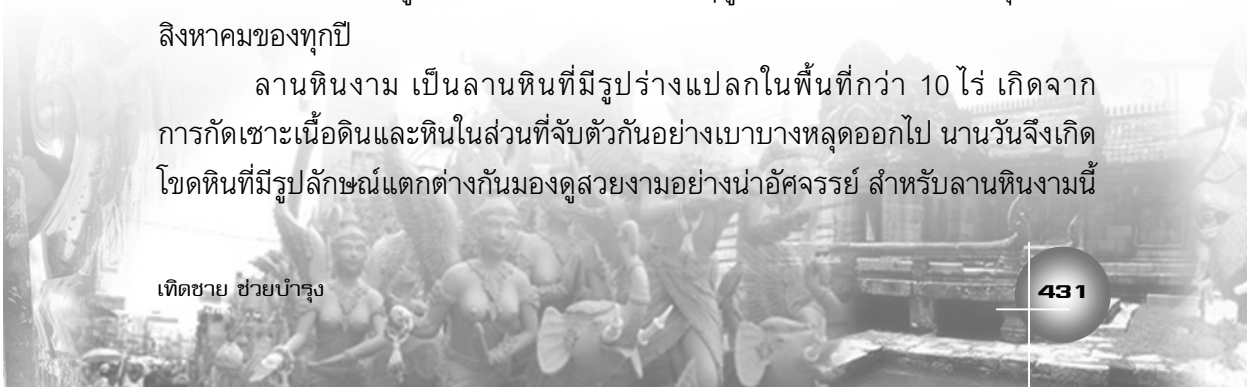
6. จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขา ประกอบด้วยภูเขา ต่างๆ เช่น เขาพังเหย มีความสูงประมาณ 200-800 เมตร และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารลุ่มน้ำชี (แม่น้ำชี) ลำน้ำสนธิซึ่งไหลลงแม่น้ำป่าสัก

อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น ทั้งทางธรรมชาติและโบราณสถานต่างๆ เช่น อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อุทยานแห่งชาติตาบอดิน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูเขียว ปรากฏ์ภู วัดสระหงษ์ วัดศิลาอาสน์ น้ำตกผาเอียง ลานหินแตก อุทยานแห่งชาติไทรทอง อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา

อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่านายางกลัก ในท้องที่ตำบลโพนนก ตำบลนายางกลัก ตำบลบ้านไร่ ตำบลวะตะแบก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพป่าสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของลุ่มน้ำชีและแม่น้ำป่าสัก มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่งโดยเฉพาะทุ่งดอกกระเจียว มีพื้นที่ประมาณ 112 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 70,000 ไร่

ทุ่งดอกกระเจียว กระเจียวเป็นพืชล้มลุกประเภทหัว เป็นพรรณไม้ประจำถิ่น ซึ่งปกติจะขึ้นกระจายทั่วไปตั้งแต่ลานหินงามจนถึงจุดชมวิวด้านบน 1 กิโลเมตร ดอกกระเจียวมีสีชมพูอมม่วงจะบานในช่วงต้นฤดูฝนเท่านั้น คือ เดือนมิถุนายน-สิงหาคมของทุกปี

ลานหินงาม เป็นลานหินที่มีรูปร่างแปลกในพื้นที่กว่า 10 ไร่ เกิดจากการกัดเซาะเนื้อดินและหินในส่วนที่จับตัวกันอย่างเบาบางหลุดออกไป นานวันจึงเกิดโขดหินที่มีรูปลักษณ์แตกต่างกันมองดูสวยงามอย่างน่าอัศจรรย์ สำหรับลานหินงามนี้

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของที่ทำกรอุทยานแห่งชาติซึ่งมีถนนที่รถยนต์สามารถเข้าถึงได้สะดวก

จุดชมวิวสุดแผ่นดิน เป็นหน้าผาสูงชันและเป็นจุดสูงสุดของเทือกเขาพังเหย ซึ่งอยู่ในเขตของอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม เกิดจากการยกตัวของพื้นที่เป็นที่ราบสูงภาคอีสานจึงเป็นรอยต่อระหว่างภาคกลางกับภาคอีสาน ทำให้เรียกบริเวณนี้ว่า “สุดแผ่นดิน” ณ จุดนี้จะมีทิวทัศน์ของสันเขาพังเหยและเขตพื้นที่ป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จุดชมวิวนี้อยู่ทางด้านทิศเหนือของที่ทำกรอุทยานแห่งชาติ ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวแล้วยังมีประเพณีที่น่าสนใจต่างๆ เช่น งานประจำปีฉลองอนุสาวรีย์เจ้าพระยาแล งานประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อพระยาแล ประเพณีรำผีฟ้า งานแห่เทียนพรรษา

- งานประจำปีฉลองอนุสาวรีย์เจ้าพระยาแล จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงคุณงามความดีของเจ้าพ่อพระยาแลผู้สร้างเมืองชัยภูมิคนแรก จัดระหว่างวันที่ 12-20 มกราคมของทุกปี ที่บริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัดและสี่แยกอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพระยาแล ในการจัดงานนี้มีพิธีบวงสรวงดวงวิญญาณของเจ้าพ่อพระยาแล ขบวนแห่สักการะอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพระยาแล ขบวนถวายช้างแด่เจ้าพ่อพระยาแล และขบวนแห่ของอำเภอต่างๆ รวมทั้งการออกร้าน จัดนิทรรศการของหน่วยงานราชการและเอกชน การประกวดผลิตผลทางเกษตร

- งานประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อพระยาแล ที่บริเวณศาลหนองปลาเฒ่า จัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-20 พฤษภาคมของทุกปี ชาวบ้านจะไปเคารพสักการะดวงวิญญาณของเจ้าพ่อพระยาแลและรำถวายที่ศาลหลังเก่ากันเป็นจำนวนมาก

- ประเพณีรำผีฟ้า เป็นการรำบวงสรวงเป็นกลุ่มๆ ที่ภูพระ ซึ่งมีพระองค์ถือเป็นพระพุทธรูปแกะสลักในหินทราย สูงประมาณ 2 เมตร ชาวบ้านถือว่าศักดิ์สิทธิ์มาก การรำบวงสรวงจะมีขึ้นระหว่างวันขึ้น 13-15 ค่ำ เดือน 5 ประมาณเดือนเมษายน และในวันเข้าพรรษา ออกพรรษา ซึ่งจะมีประชาชนร่วมทำบุญกันมาก

- งานแห่เทียนพรรษา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ประมาณเดือนกรกฎาคม เป็นงานที่เทศบาลเมืองชัยภูมิจัดขึ้นทุกปี มีการประกวดเทียนพรรษาที่ประดิษฐ์อย่างสวยงาม เป็นงานที่มีประชาชนให้ความสนใจมากมาย

นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีอื่นๆ ที่จัดเป็นประจำทุกปี เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นในภาคอีสาน เช่น งานบุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหกประมาณเดือนพฤษภาคม งานบุญข้าวจี เป็นการฉลองเมื่อเสร็จสิ้นการทำนาประมาณเดือนกุมภาพันธ์ งานบุญพระเวสหรืองานบุญเดือนสี่ประมาณเดือนมีนาคม มีการเทศน์มหาชาติ

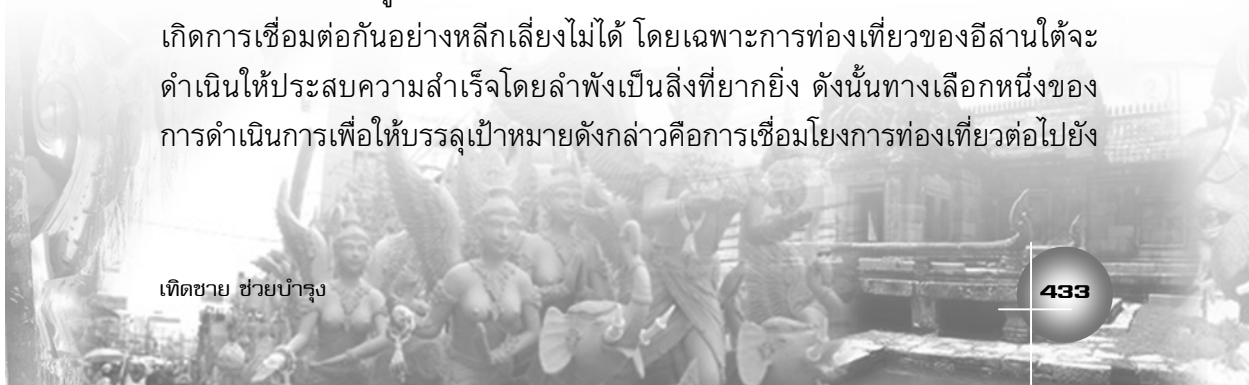
งานประเพณีเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เป็นศูนย์รวมของหลากหลายทางวัฒนธรรม อันมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่น่าเรียนรู้ สามารถจัดทำเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเทศกาลประจำปีกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

การประชาสัมพันธ์เส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเทศกาลการท่องเที่ยวในอีสานใต้

ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมในท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจที่ได้รับการถ่ายทอดมาหลายชั่วอายุคน จึงควรค่าอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป อีกทั้งการถ่ายทอดเรื่องราวดังกล่าวสู่นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจเป็นอีกหนทางหนึ่งในการอนุรักษ์และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ท้องถิ่น การนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งจะต้องประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เช่น ป้ายโฆษณา แผ่นพับ หนังสือแนะนำแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการโฆษณาผ่านวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์และอินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นการเผยแพร่ ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและงานประเพณีที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และศึกษาข้อมูลทั้งก่อนการเดินทางและระหว่างการเดินทางได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความรักความภาคภูมิใจ ห่วงแหน และพร้อมจะช่วยกันสืบสานประเพณีอันดีงามไว้ต่อไป

การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตลาวใต้กับอีสานใต้

ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของลาวใต้กับอีสานใต้ที่มีอาณาเขตติดต่อกันทำให้เกิดการเชื่อมต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวของอีสานใต้จะดำเนินให้ประสบความสำเร็จโดยลำพังเป็นสิ่งที่ยากยิ่ง ดังนั้นทางเลือกหนึ่งของการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวคือการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวต่อไปยัง

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจากผลการศึกษาของสมหมาย ชินนาค และคณะ (2550) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้และลาวใต้ มีดังต่อไปนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้

แหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ มีทั้งสิ้นประมาณ 219 แห่ง ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 91 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา จำนวน 102 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต เทศกาล งานประเพณี จำนวน 26 แห่ง โดยกระจายตัวอยู่ในจังหวัดต่างๆ ดังตาราง 53

ตาราง 53 การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้

จังหวัด	ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว			รวม
	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์	วัฒนธรรม วิถีชีวิต	
ชัยภูมิ	27	11	5	43
นครราชสีมา	13	30	4	47
บุรีรัมย์	10	16	4	30
สุรินทร์	6	16	5	27
ศรีสะเกษ	8	9	2	19
อุบลราชธานี	27	20	6	53
รวม	91	102	26	219

ที่มา : สมหมาย ชินนาค และคณะ, 2550

จากตารางดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอีสานใต้เพียบพร้อมไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา มากที่สุด รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม วิถีชีวิต เทศกาลและงานประเพณี ตามลำดับ ดังนั้น การนิยามว่า “อีสานใต้เป็นดินแดนแห่งปราสาทขอม” ก็มีความเหมาะสมไม่น้อย

2. แหล่งท่องเที่ยวในเขตลาวใต้

แหล่งท่องเที่ยวในลาวใต้มีจำนวนทั้งสิ้น 36 แห่ง แบ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 24 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี จำนวน 12 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิต เทศกาลงานประเพณี ชุมชนสินค้า หัตถกรรม จำนวน 10 แห่ง

เมื่อจำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็นแขวงต่างๆ จะพบว่า แขวงจำปาสักมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด 17 แห่ง รองลงมาคือ อັตตะปือ 12 แห่ง เซกอง 10 แห่ง และสาละวัน 7 แห่ง ดังตาราง 54 และ 55

ตาราง 54 แหล่งท่องเที่ยวของ 4 แขวงในลาวใต้

แขวง	ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว			รวม
	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์ฯ	วิถีชีวิต เทศกาลงานประเพณี ฯ	
อັตตะปือ	- ถ้ำผา - หนองฟ้า - ป่าเขเปียน - น้ำตกตาดพอก - หนองหล่ม	- วัดหลวง - สะพานเซกอง - วัดปางแดง - วัดหลวงเมืองเก่า - อนุสาวรีย์วีรชน - อนุสาวรีย์ท่านโกสอน	- ตลาดใหญ่	12
จำปาสัก	- น้ำตกคอนพะเพ็ง - น้ำตกหลี่ผี - น้ำตกตาดฟาน - น้ำตกตาดเยื้อง - น้ำตกตาดผาล้อม	- ปราสาทวัดพู - แหล่งท่องเที่ยวตัวเมือง - วังเจ้าบุญอุ้ม - วัดถ้ำไฟ	- ไร่ชาและกาแฟ - อุทยานบาเจียง	17

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

แขวง	ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว			รวม
	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์ฯ	วิถีชีวิต เทศกาล งานประเพณี ฯ	
	- ดอนโขง - ดอนคอน - ดอนเค็ด - เวินคาม	- ตลาดเก่า - วัดหลวง		
สระวัน	- อุทยานแห่งชาติ เขียงทอง - น้ำตกเซเซ็ด - น้ำตกตาดเลาะ - บึงจรเข้ - ที่ราบสูงบอละเวน		- หมู่บ้านกะต่า - หมู่บ้านตะโอย	7
เซกอง	- เซกะตาม - น้ำตกหมอกจัน - ภูหลวง - น้ำตกตาดแฝก - น้ำตกตาดหัวคน		- หมู่บ้านชนเผ่าอา ลัก - หมู่บ้านชนเผ่ายา เเห็น - ศูนย์ศิลปาชีพแม่ บ้าน - เมืองละมาม - หมู่บ้านชนเผ่า ตามเมืองต่างๆ	10
รวม	24	12	10	46

ที่มา : สมหมาย ชินนาค และคณะ, 2550

ตาราง 55 จำนวนและประเภทของแหล่งท่องเที่ยวของ 4 แขวงในลาวใต้

แขวง	ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว			รวม
	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี	วิถีชีวิต เทศกาลงานประเพณี ชุมชน สินค้าหัตถกรรม	
อัตตะปือ	5	6	1	12
จำปาสัก	9	6	2	17
สาละวัน	5	0	2	7
เซกอง	5	0	5	10
รวม	24	12	10	46

ที่มา : สมหาย ชินนาค และคณะ, 2550

ตาราง 56 ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงลาวใต้กับอีสานใต้

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
1. มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะ 2. เป็นพื้นที่กว้างขวางสามารถรองรับ นักท่องเที่ยวได้มาก 3. ความยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงของ แหล่งท่องเที่ยว 4. ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว	1. ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและ บริการ 2. ภาพปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ในอดีต 3. ช่วงเวลาการเดินทางท่องเที่ยวสั้น
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1. การขยายตัวของการท่องเที่ยวในภูมิภาค 2. เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวใหม่ 3. ความร่วมมือระหว่างประเทศ 4. การพัฒนาเป็นตลาดเดียว 5. นักท่องเที่ยวภายในประเทศมีกำลังซื้อ เพิ่มขึ้น	1. การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวสูง 2. ระบบการเมืองการปกครองแตกต่างกัน 3. ความขัดแย้งด้านการพัฒนา 4. ความแตกต่างของระบบการให้บริการ และราคา 5. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว โดยรอบ

ที่มา : สมหาย ชินนาค และคณะ, 2550

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ตาราง 57 ผลดีและผลเสียของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้กับลาวใต้

ผลดี	ผลเสีย
1. เป็นการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 2. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 3. การได้ประโยชน์จากตลาดท่องเที่ยวร่วมกัน 4. เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการจัดการ 5. การสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว 6. การลดต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย 7. การประสานงานระหว่างประเทศและระหว่างภาครัฐ/เอกชน	1. ความเสียเปรียบ/ได้เปรียบ 2. นำไปสู่การผูกขาด 3. ผลกระทบต่อเนื่อง 4. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะแข่งขันกัน

ที่มา : สมหมาย ชินนาค และคณะ, 2550

ตาราง 58 ความพร้อมในการพัฒนาความเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอีสานใต้กับลาวใต้

ด้านนโยบาย	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน/บริการ	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
ประเทศไทยและประเทศลาว มีนโยบายที่สอดคล้องกันในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกัน	เส้นทางคมนาคมทางบกระหว่างอีสานใต้กับตัวแขวงทั้ง 4 แขวงของลาวใต้อยู่ในสภาพค่อนข้างดี เพราะถนนหนทางสามารถเชื่อมต่อถึงกันได้ แม้ถนนในลาวใต้จะมี 2 ช่องทางจราจร เพียงเส้นทางเชื่อมระหว่างตัวจังหวัด (แขวง) กับตัวอำเภอ (เมือง) เท่านั้น ส่วนถนนอื่นยังเป็นถนนดิน ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว	- ช่องทางผ่านแดนระหว่างอีสานใต้กับลาวใต้อาจมีอยู่ 2 ช่องด้วยกัน คือ ด่านเขมราฐ อำเภอเขมราฐและด่านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี - อีสานใต้มีความพร้อมด้านร้านอาหารและที่พักมากกว่าในลาวใต้

ที่มา : สมหมาย ชินนาค และคณะ, 2550

ตาราง 59 ความเหมาะสมของการพัฒนาความเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอีสานใต้กับลาวได้

ทรัพยากรการท่องเที่ยว	ตลาดการท่องเที่ยว	โครงข่ายการท่องเที่ยว
- ทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักในเขตลาวใต้ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (อารยธรรมขอมเฉพาะในแขวงจำปาสัก) และแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิต เทศกาลงานประเพณี ชุมชนสินค้าหัตถกรรม - ทรัพยากรท่องเที่ยวหลักในเขตอีสานใต้ จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (อารยธรรมขอมโดยเฉพาะจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต เทศกาลงานประเพณี	- ในอีสานใต้มีลักษณะเป็นตลาดภายในประเทศมากกว่า - นักท่องเที่ยวในลาวได้ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น	- อีสานใต้มีการพัฒนาอยู่ในขั้นเป็นแบบโครงข่าย (Network & Circuit) หรือเป็นวง (Loop) - ลาวได้ส่วนใหญ่ยังเป็นแบบท่องเที่ยววันเดียว (Day Trip) หรือไป-กลับจากจุดศูนย์กลางหรือตัวแขวง (Out and Back) ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยสนับสนุนด้านที่พักและเส้นทางคมนาคม

ที่มา : สมหมาย ชินนาค และคณะ, 2550

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้และลาวได้

1. แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยวในเขตลาวใต้และอีสานใต้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของทรัพยากรและความต้องการของตลาด ซึ่งสามารถจะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นไปได้ 5 รูปแบบ ดังตาราง 59

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ตาราง 60 รูปแบบการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้กับลาวใต้ที่เป็นไปได้

รูปแบบ	เส้นทาง
1. การท่องเที่ยวเส้นทางอารยธรรมขอม	ปราสาทหินพิมาย-ปราสาทหินพนมรุ้ง-ปราสาทหินเมืองต่ำ-กลุ่มปราสาทหินตาเมื่อน-ปราสาทหินศรีขรภูมิ-ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่-ปราสาทเขาพระวิหาร-ปราสาทหินวัดพู
2. การท่องเที่ยวแม่น้ำโขง	โขงเจียม-ผาแต้ม -การล่องเรือชมธรรมชาติและทิวทัศน์ สีพันดอน -การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะแก่ง เวินคาม -การท่องเที่ยวเชิงนิเวศชมโลมาน้ำจืด
3. การท่องเที่ยวชายแดน	จุดผ่านแดนสองจุด คือ ช่องเม็ก-วังเต่า และปากแซง (อำเภอนาตาล)-ตาดสะพาน (แขวงสาละวัน) และจุดผ่อนปรนอีกจำนวน 3 จุด คือ หน้าที่ว่าการอำเภอเขมราฐ บ้านด่านเก่า หมู่ 1 ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม และช่อง ตาอุ บ้านหนองแสง หมู่ 3 ตำบลโพนงาม อำเภอบุญทริก จังหวัดอุบลราชธานี
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	โขงเจียม-จำปาสัก-ที่ราบสูงโบโลเวน-อัตตะปือ
5. การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์	- ชาวบน (ขัณฑ์) - ส่วยหรือกวย (หมู่บ้านตากกลางหรือหมู่บ้านช้าง) จังหวัดสุรินทร์ - บรู (บ้านเวินบึก-อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี) - ลาวเทิง (แขวงสาละวัน-แขวงเซกอง-แขวงอัตตะปือ)

ที่มา : สมหมาย ชินนาค และคณะ, 2550

2. แนวทางการจัดโครงข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยง

แนวคิดในการจัดโครงข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้กับลาวใต้พิจารณาจากปัจจัย 4 ด้าน คือ 1) ความต่อเนื่องของแหล่งท่องเที่ยวประเภทเดียวกันให้สามารถใช้ร่วมกัน 2) ความสามารถในการผสมผสานการใช้แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นกลุ่มและมีความหลากหลาย 3) ความเอื้ออำนวยของโครงข่ายเส้นทาง

คมนาคมที่มีอยู่และเส้นทางในอนาคตที่จะทำให้การเชื่อมโยงในทางภูมิศาสตร์เป็นไปได้จริง และ 4) ความต้องการของตลาด จึงแบ่งโครงข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้กับลาวใต้ ได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1) **โครงข่ายความเชื่อมโยงระยะสั้น** ซึ่งมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและข้อกำหนดการเดินทาง ดังนั้น ในระยะสั้นจึงควรเน้นความเชื่อมโยงโดยพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงบริเวณชายแดน และความเชื่อมโยงพื้นที่ระหว่างประเทศในเส้นทางสั้นๆ มาใช้ เพื่อให้ทั้งสองประเทศมีประสบการณ์พัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน ดังนี้

- **จุดท่องเที่ยวชายแดน** เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถจะเดินทางไปเช้ากลับเย็น ได้แก่ จุดผ่านแดนสองจุดคือ ช่องเม็ก-วังเต่า และปากแซง (อำเภอนาตาล)-ตาดสะพาน (แขวงสาละวัน) และจุดผ่อนปรนอีกจำนวน 3 จุด คือ หน้าว่าการอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี บ้านด่านเก่า หมู่ที่ 1 ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และช่องตาอุ บ้านหนองแสง หมู่ที่ 3 ตำบลโพนงาม อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี

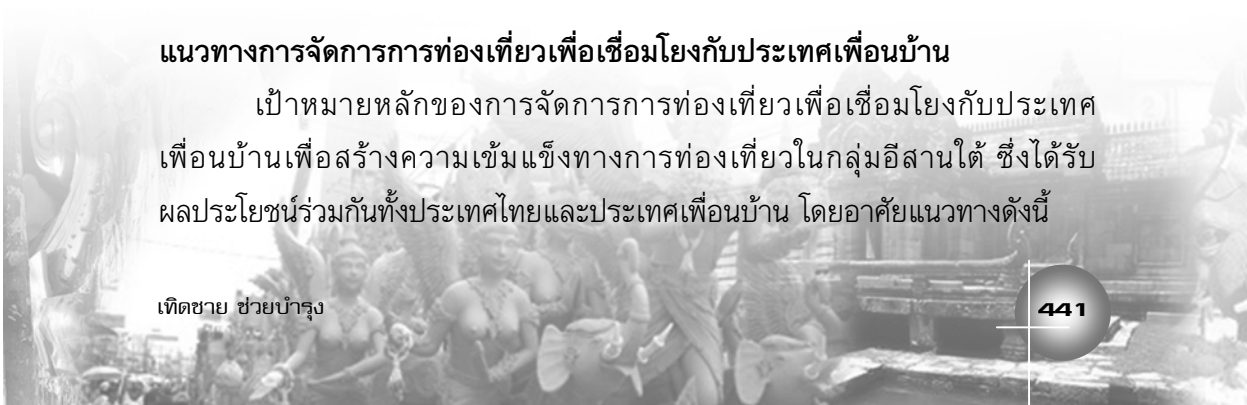
- **เส้นทางเชื่อมโยงสั้นๆ** ได้แก่ เส้นทางอุบลราชธานี-ปากเซ

2) **โครงข่ายเชื่อมโยงระยะกลาง** จะเป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมที่อยู่ใต้อีสานใต้และลาวใต้ (เฉพาะแขวงจำปาสัก) ได้แก่ เส้นทางปราสาทหินพิมาย-ปราสาทหินพนมรุ้ง-กลุ่มปราสาทหินตาเมือน-ปราสาทหินเขาพระวิหาร-ปราสาทหินวัดพู นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกด้วย

3) **โครงข่ายความเชื่อมโยงระยะยาว** เป็นโครงข่ายความเชื่อมโยงที่สมบูรณ์ โดยการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลักในอีสานใต้ทุกจังหวัดกับลาวใต้ทุกแขวง

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

เป้าหมายหลักของการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้ ซึ่งได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยอาศัยแนวทางดังนี้

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

1. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สร้างเรื่องราวและสร้างกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแบบครบวงจร เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนานขึ้น ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายมากขึ้น จึงเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง

2. การพัฒนาการคมนาคมขนส่งให้สะดวก ทั้งการสร้างสนามบินเพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้ง่ายยิ่งขึ้นซึ่งเป็นการลดระยะเวลาในการเดินทางให้กับนักท่องเที่ยว การปรับปรุงถนนหนทางที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้สะดวกมากขึ้นและใช้ได้ในทุกฤดูกาล

3. การพัฒนาที่พักให้มีความหลากหลายและมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่ม โดยให้มีระบบสารสนเทศที่พร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวตั้งแต่ระบบการจอง การเข้าพัก การได้รับบริการ การเดินทางและข้อมูลอื่นๆ อย่างครบครัน

4. บริษัทนำเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ต้องมีความรู้ความสามารถ และดำเนินงานอย่างมีคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรม พร้อมให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพ และมีพันธมิตรทางธุรกิจในด้านต่างๆ อย่างครบวงจรทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

5. หน่วยงานในระดับนโยบายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ต้องให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวและพร้อมส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

6. ภาคีในพื้นที่ ทั้งสถาบันการศึกษา ภาคธุรกิจ ภาครัฐ ประชาชนและประชาชนในพื้นที่ต้องมีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว พร้อมให้ความร่วมมือต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มอีสานใต้ให้เกิดความเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน

7. การบริการข้อมูลการท่องเที่ยว โดยมีการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ และถ่ายทอดด้วยภาษาที่หลากหลายทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาของ

ประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกันหรืออาจสร้าง ศูนย์กลางข้อมูลการท่องเที่ยวของกลุ่มอีสานใต้

8. การสร้างมาตรการในการป้องกันผลกระทบในด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและด้านอื่นๆ และรวมถึงมาตรการในการรักษา ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน

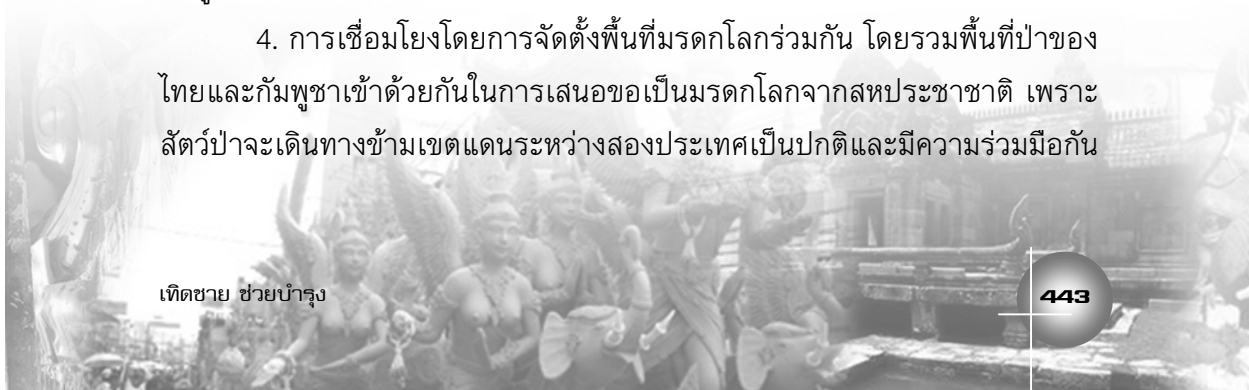
รูปแบบการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้าน

1. การเชื่อมโยงการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านผ่านการท่องเที่ยวแบบต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ เส้นทางวัฒนธรรมขอม เส้นทางสายไหม เส้นทางวัฒนธรรมบ้านช้าง เป็นต้น โดยการแลกเปลี่ยนสินค้าท้องถิ่นกับสินค้า ประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ร่วมกัน การเชื่อมโยงผ่านการค้า ในระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การตั้งสมาคมผู้ประกอบการไทยกับประเทศ เพื่อนบ้าน การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การจัดตั้งศูนย์กลางข้อมูล ร่วมกัน การจัดทำจดหมายข่าวเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์

2. การเชื่อมโยงผ่านกระบวนการศึกษาวิจัย เช่น การวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ การเผยแพร่วัฒนธรรมโดยมีสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่นเป็นตัวเชื่อม เช่น ผ้าไหม เครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

3. เชื่อมโยงโดยเส้นทางคมนาคมในปัจจุบันทั้งทางบก ทางอากาศหรืออาจจะ ทางเรือผ่านแม่น้ำโขงหรือแม่น้ำสายหลัก ทั้งนี้อาจรวมถึงเส้นทางสัญจรโบราณของ ชาวกัมพูชา ซึ่งในสมัยโบราณพาหนะที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ ได้แก่ วัว ม้าและช้าง เส้นทางจาริกแสวงบุญ ซึ่งปรากฏศาสนสถานที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมลักษณะ เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันระหว่างศาสนสถานในอีสานใต้ของไทยกับศาสนสถานใน กัมพูชา

4. การเชื่อมโยงโดยการจัดตั้งพื้นที่มรดกโลกร่วมกัน โดยรวมพื้นที่ป่าของ ไทยและกัมพูชาเข้าด้วยกันในการเสนอขอเป็นมรดกโลกจากสหประชาชาติ เพราะ สัตว์ป่าจะเดินทางข้ามเขตแดนระหว่างสองประเทศเป็นปกติและมีความร่วมมือกัน

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ระหว่างเจ้าหน้าที่ของสองประเทศในการศึกษาวิจัย สำรวจและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น กูปรี เป็นต้น

5. การเชื่อมโยงพื้นที่อนุรักษ์ทั้งวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้าน เพราะมีพื้นที่ติดกันและทำงานร่วมกันมาโดยตลอด อันจะส่งเสริมให้การจัดการท่องเที่ยวมีความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงในระดับพื้นที่ชายแดนซึ่งมีการดำเนินงานอยู่แล้วในด้านการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าและขยายต่อไปเป็นความร่วมมือด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนาคต เพราะวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าส่วนใหญ่มีศักยภาพในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี

6. การเชื่อมโยงโดยผ่านจุดผ่านแดน 3 จุด คือ ชายแดนช่องสะง่า จังหวัดศรีสะเกษ ด้านช่องจอม จังหวัดสุรินทร์และด้านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี แต่การเชื่อมโยงด้วยระบบขนส่งสาธารณะนั้นมีเพียงด้านเดียว คือ ด้านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะไปยังเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศลาว ได้ด้วยรถโดยสารระหว่างประเทศ ซึ่งดำเนินการโดย บริษัทขนส่งผู้โดยสารจำกัด ประเทศไทย ร่วมกับบริษัทขนส่งโดยสารจำปาสักผ่านแดนจำกัด และจุดเชื่อมโยงด้านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งหากมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ดีขึ้นอาจเป็นการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวในเขตอินโดจีนเพิ่มเติม จากช่องทางการเดินทางทั้งสามช่องทาง ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้นั้น หากได้รับการพัฒนาการคมนาคมให้เป็นถนนลาดยางตลอดสายได้ จะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวใช้บริการเส้นทางนี้มากขึ้น เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ถูกลงกว่าการเดินทางโดยเครื่องบิน นอกจากนี้การพัฒนาบริเวณโดยรอบให้สะอาดและเป็นระเบียบ ปลอดภัย จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในการเดินทางผ่านทางช่องทางนี้มากขึ้นอีกทั้งควรประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบกฎเกณฑ์ ระเบียบการเข้า-ออกชายแดน ให้มากขึ้น

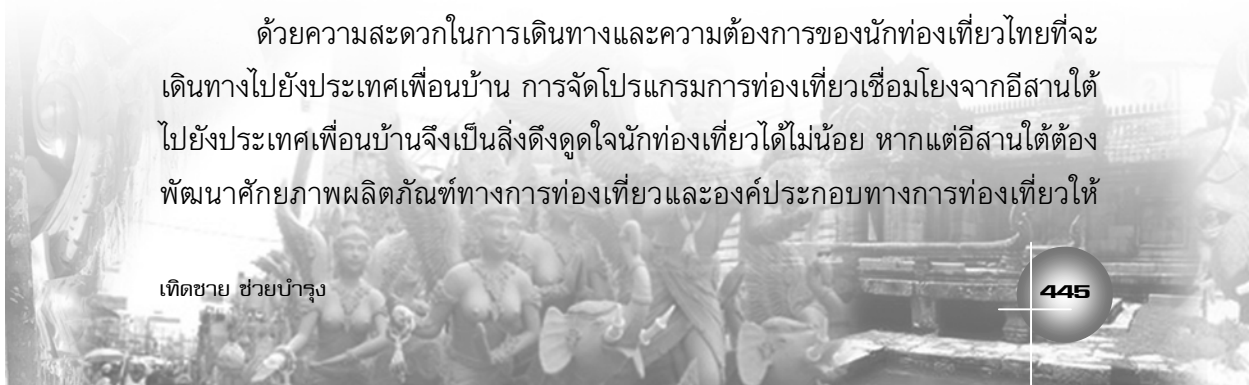

ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

เขตอีสานใต้ของไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 2 ประเทศ คือ ประเทศกัมพูชาและประเทศลาว อีกทั้งมีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านคือแม่น้ำโขงและมีแม่น้ำสาขาสายสำคัญในภาคอีสานของไทยคือ แม่น้ำพอง แม่น้ำชี แม่น้ำมูลและแม่น้ำสงคราม ส่วนในประเทศลาวมีแม่น้ำโขง แม่น้ำเหินและแม่น้ำเซกอง และในประเทศกัมพูชามีทะเลสาบโตนเลสาบ ซึ่งต่อเนื่องกับลำธารของเทือกเขาสอยดาว ผังตะวันออกของจันทบุรีและแม่น้ำเซซานในประเทศเวียดนาม

ในบริเวณลุ่มน้ำโขงมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ หลากหลายและสวยงาม ทั้งยังมีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นหลักฐานแห่งอารยธรรมมากมาย และกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค เหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอันทรงคุณค่ายิ่ง อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของภูมิภาคนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือของประเทศเพื่อนบ้านเป็นสำคัญทั้งในระดับนโยบายและในภาคประชาชน ปัจจุบันการติดต่อเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาวโดยผ่านช่องเม็กซึ่งเป็นจุดผ่านแดนไทย-ลาว ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสิรินธร ห่างจากตัวจังหวัดอุบลราชธานีเพียง 90 กิโลเมตร ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนจุดเดียวในภาคอีสาน ที่สามารถเดินทางไปประเทศลาวโดยทางพื้นดิน เส้นทางนี้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สะดวกและได้รับความนิยมมากในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวไปยังประเทศลาว ส่วนการเดินทางท่องเที่ยวโดยพื้นดินจากอีสานใต้เข้าสู่ประเทศกัมพูชามีจุดผ่านแดน 2 จุด คือผ่านด่านช่องจอม จังหวัดสุรินทร์และช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ แล้วเข้าสู่ เสียมราฐของกัมพูชา ส่วนการเดินทางโดยเครื่องบินจากประเทศไทยไปยังประเทศลาวและกัมพูชาสามารถเลือกเดินทางโดยสายการบินที่หลากหลาย

ด้วยความสะดวกในการเดินทางและความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยที่จะเดินทางไปยังประเทศเพื่อนบ้าน การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงจากอีสานใต้ไปยังประเทศเพื่อนบ้านจึงเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อย หากแต่อีสานใต้ต้องพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวให้

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันธาระยัยร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

น่าสนใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ อีกทั้งประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้มาก ดังนั้น อีสานใต้จึงต้องพยายามหากลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้านให้เดินทางเชื่อมต่อไปยังอีสานใต้ ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายยิ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้

ดังนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในอีสานใต้โดยการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านต้องอาศัยยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

1. กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวซ้ำและมีการแนะนำนักท่องเที่ยวใหม่เพิ่มเติม ซึ่งเป็นการแนะนำโดยนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางท่องเที่ยวแล้วโดยแนะนำเพื่อนหรือคนรู้จักให้มาท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวอันส่งผลให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น

2. พัฒนาระบบการตลาดเพื่อรักษาลาดนักท่องเที่ยวเดิมและสร้างลادنักท่องเที่ยวใหม่ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวในเมืองไทยมากขึ้นเพื่อขานรับแคมเปญใหม่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในปลายปี 2551 คือ “เที่ยวไทยครีกครั้น เศรษฐกิจไทยคึกคัก” ซึ่งจะเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น (<http://diskgram.com>)

3. พัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากอีสานใต้มีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมากมาย จึงควรสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้หลากหลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมามากขึ้น ด้วยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจยิ่งขึ้น ปรับปรุงเทศกาล ประเพณีและกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้ได้มาตรฐาน กำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภายในภูมิภาค เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและจัดให้มีการท่องเที่ยวร่วมกัน ตลอดจนสนับสนุนให้จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกช่วงเวลาในการท่องเที่ยวได้ตามความต้องการและให้การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก สถานบริการ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกและการเดินทาง เป็นต้น อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้ประกอบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว จัดทัวร์เชื่อมโยง เพิ่มการสำรวจและสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อกำหนดทิศทางตลาดที่ต้องการ และพัฒนาปรับปรุงโครงสร้าง

พื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะการคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

4. ส่งเสริมการอนุรักษ์ พื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม เกษตรและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในอีสานใต้ให้เกิดความยั่งยืน สมดุลกับสภาพแวดล้อม มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การท่องเที่ยว

5. ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งของอีสานใต้ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ หลายภาษาและหลากหลายช่องทางจะสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง

6. พัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวให้แก่บุคลากรในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้งบุคลากรในภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในการสนับสนุน ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของอีสานใต้

7. พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ดี โดยมีระบบฐานข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจต่างๆ ได้รวดเร็วและทันการณ์ ดังนั้นข้อมูลจะต้องมีความทันสมัยตลอดเวลา

8. พัฒนาขีดความสามารถของชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นให้สามารถพัฒนารูปแบบสินค้าและบริการท่องเที่ยว เพื่อการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเพราะสินค้าดังกล่าวเป็นปัจจัยเกื้อหนุนการท่องเที่ยวและเป็นการสร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชนโดยตรง ตลอดจนการยกระดับคุณภาพสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

9. พัฒนา ยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการ โดยดึงความเป็นไทยและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมาเป็นจุดขายและปัจจัย

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

สนับสนุนการท่องเที่ยวและปรับปรุงขั้นตอน พิธีการ ระเบียบวิธีปฏิบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เอื้ออำนวยต่อการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจัดการขั้นตอนทางด้านพิธีการตรวจคนเข้าเมือง ยกกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและบริการ จัดทำ Duty Free Zone หรือตลาดนัดการค้าชายแดนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเร่งจัดทำ Single Visa ซึ่งเป็นการใช้วีซ่าเดียวในการเดินทางเข้าและออกในกลุ่ม 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย กัมพูชา ลาว เวียดนามและพม่า

10. สร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว ด้วยการอำนวยความสะดวกและให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และเพิ่มบทบาทของอีสานใต้ในการเป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

11. สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวด้วยความร่วมมือกับภาครัฐ ภาค เอกชน สถาบันการศึกษา ชุมชนและประชาชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และผลักดันความร่วมมือทางการท่องเที่ยวทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศเพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการและทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว

12. เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายในอีสานใต้มากขึ้น

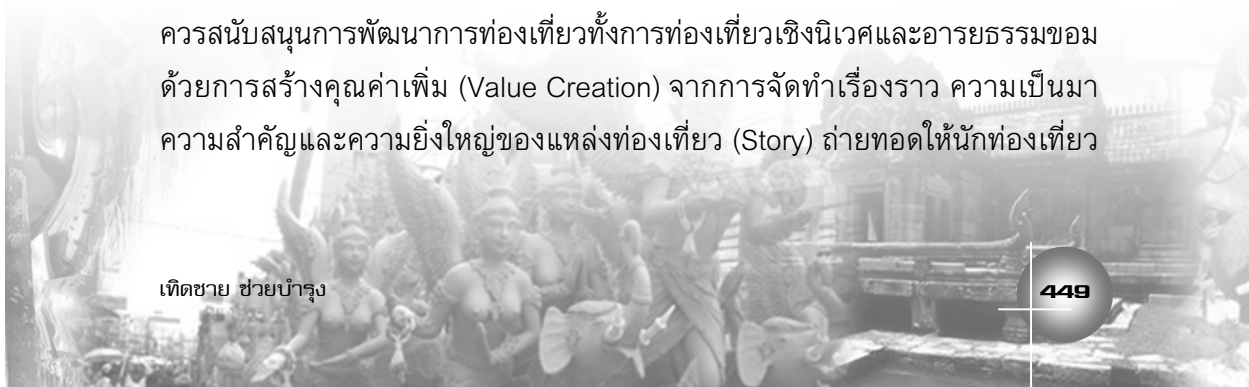
13. ประเทศไทยควรส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อขยายโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยง และจัดทำคู่มือการท่องเที่ยว 3 ประเทศทั้งไทย กัมพูชาและลาว เพื่อดึงดูดให้ผู้คนมาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวแบบร่วมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสร้างประโยชน์ต่อชุมชน รักษาสมดุลทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของประเทศ อีกทั้งเป็นการให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวและผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น

จากยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในอีสานใต้โดยการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าวสอดคล้องกับศักยภาพของอีสานใต้ในการเป็นประตูการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในเมืองชายแดนหลักเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นฐานการบริการและอำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจากกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคปี 2551 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันด้านเศรษฐกิจซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เน้นการเพิ่มศักยภาพอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว โดย 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพสมบูรณ์ เร่งศึกษาและสร้างเรื่องราวเป็นภาพยนตร์ให้เห็นความเป็นมา ความยิ่งใหญ่และความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว 2) พัฒนาลสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้ตาม 25 มาตรฐานของการท่องเที่ยว 3) จัดภูมิทัศน์ชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์และสถานที่ท่องเที่ยวให้เหมาะสม 4) ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทำการท่องเที่ยวเชื่อมโยงมรดกโลก (หลวงพระบาง-บ้านเชียง-เว้-นครวัด) และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (น้ำตกหลี่ผี-คอนพะเพ็ง สี่พันดอน) 5) ส่งเสริมสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงแสงบุญ ชนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งมีทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดในอีสานใต้ ดังนี้

1. จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์และสุรินทร์มีศักยภาพการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอารยธรรมขอม เนื่องจากมีอุทยานแห่งชาติที่สำคัญหลายแห่ง อาทิ เขาใหญ่ ผาหินงาม เป็นต้น และมีแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอมที่สำคัญ อาทิ ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำและปราสาทตาเมือนทม ที่สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวกับแหล่งท่องเที่ยวนครวัดของกัมพูชาได้ จึงควรสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอารยธรรมขอมด้วยการสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Creation) จากการจัดทำเรื่องราว ความเป็นมา ความสำคัญและความยิ่งใหญ่ของแหล่งท่องเที่ยว (Story) ถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยว

เทิดชาย ช่วยบำรุง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

และพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเพิ่มศักยภาพของสินค้าและบริการ

2. จังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งลาวและกัมพูชา จึงควรสนับสนุนให้เป็นประตู (Gate Way) การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะศูนย์บริการด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ที่เมืองชายแดนและด่านชายแดน อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับการสร้างงานและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยการปรับปรุงสภาพแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกได้มาตรฐาน สะดวก สะอาด ปลอดภัยและจัดเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของเพื่อนบ้าน

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาและจัดการผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้ ผู้เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว ผลกระทบทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ความสามารถทางการรองรับ สิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการท่องเที่ยว ภูมิสถาปัตยกรรมทางการท่องเที่ยว การจัดพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว เส้นทางทางการท่องเที่ยว สุนทรียศาสตร์ทางการท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยว การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว กฎหมายการท่องเที่ยว การศึกษาการท่องเที่ยวความปลอดภัยการท่องเที่ยว ทรัพยากรมนุษย์ทางการท่องเที่ยวและการพัฒนาองค์กรทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องมีระบบการจัดการที่ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ เป็นการพึ่งพาทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยว เป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งภายในจังหวัด กลุ่มจังหวัดและเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเป็นการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการท่องเที่ยว โดยการแบ่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกันอย่างสมดุล

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2538). **ทำเนียบโบราณสถานขอมในประเทศไทย เล่ม 4 จังหวัด สุรินทร์**. กรุงเทพฯ : อาร์ทโปรเกรส.
- กฤษฎา พิณศรี และคณะ. (2550). **ศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรม ล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- กฤษณียา คังขจันทรานนท์ และคณะ. (2550). **แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบ ผจญภัยในอีสานใต้**. บุรีรัมย์: วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์.
- กานดา สีเนตร และคณะ. (2550). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจเลือก ที่พักในอีสานใต้**. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- กิ่งแก้ว ปะติตังโข และคณะ. (2550). **การใช้และความต้องการสารสนเทศของ นักท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (มปป.). **คู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทางกายภาพประเภทวัด เล่มที่ 3 วัดในภาคอีสาน**. มปป.
- ชนิษฐา สุริยะ และคณะ. (2550). **ระบบขนส่งสาธารณะและสาธารณูปโภค ขั้นพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยวในอีสานใต้**. นครราชสีมา: วิทยาลัย นครราชสีมา.
- จิตตานันท์ ติกุล และคณะ. (2550). **ศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์ทาง การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้**. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี.
- จิตติมาภรณ์ โสมะเกษตริณ และคณะ. (2550). **การพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยว วัฒนธรรมขอม (เขตอีสานใต้)**. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- จารุณี ชัยโชติอนันต์และคณะ. (2550). **การจัดการสุนทรียศาสตร์การท่องเที่ยวของ กลุ่มจังหวัดอีสานใต้**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จรีพร จันทรพาณิชย์ และคณะ. (2550). **คุณภาพสื่อประชาสัมพันธ์ของ แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ชลิตา รินทร์พรหม และคณะ. (2550). การศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ใน
อีสานใต้. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.

เชิดศักดิ์ ฉายถวิล และคณะ. (2550). การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว
อารยธรรมขอมในเขตพื้นที่อีสานใต้กับประเทศกัมพูชา : ผ่านเส้นทาง
ช่องสง่าถึงจังหวัดเสียมราฐ. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ชื่น ศรีสวัสดิ์ และคณะ. (2550). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษา
วัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย ในอีสานใต้และลาวใต้. อุบลราชธานี:
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ชยุท กาลังงาม และคณะ. (2550). การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์
ทางการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ของนักท่องเที่ยวใน
กลุ่มจังหวัดอีสานใต้. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุรินทร์.

ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ. (2550). การพัฒนาเส้นทางการจัดการท่องเที่ยว
แหล่งอารยธรรมขอมในอีสานใต้ถึงปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา.
 บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ณัฐฉิณี ศรีวงศ์ตระกูล และคณะ. (2550). กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสำหรับ
นักท่องเที่ยวเยาวชน ของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay)
เขตอีสานใต้. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ดำเกิง โถทอง และคณะ. (2550). เส้นทางท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมใน
ประเทศไทย กัมพูชาและลาว. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ทัศนัยวรรณ ดวงมาลา และคณะ. (2550). กลยุทธ์ในการเสริมการตลาด
การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. ชัยภูมิ:
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ธานินทร์ ไชยเขชน และคณะ. (2550). มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว
ประเภทโบราณสถาน กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์ในกลุ่มพื้นที่
จังหวัดอีสานใต้. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

นงลักษณ์ ทองศรี และคณะ. (2550). การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการ
เครือข่ายศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกในกลุ่มจังหวัด
อีสานใต้. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

นฤตม สาริกบุตร และคณะ. (2550). **ศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
กลุ่มจังหวัดอีสานใต้**. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

นันทพร อติเรกโชติกุล และคณะ. (2550). **การพัฒนาการประชาสัมพันธ์
การท่องเที่ยวองค์การบริหารส่วนตำบลในกลุ่มอีสานใต้**. นครราชสีมา:
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

นิคม บุญญานุสิทธิ์ และคณะ. (2550). **การศึกษาแนวทางการกำหนดรูปแบบ
เส้นทางจักรยานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้**.
นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนครราชสีมา.

นิรันดร์ กุลทันทน์ และคณะ. (2550). **การพัฒนานอุทยาน อุทยานแห่งชาติและ
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในอีสานใต้**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

บัญชา นาคทอง และคณะ. (2550). **ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม
อีสานใต้**. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนครราชสีมา.

บริษัททีเอ็ม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด (2543). **การศึกษา
ความเหมาะสมโครงการสร้างโลกใหม่ให้ช้างไทย**. กรุงเทพมหานคร:
บริษัททีเอ็ม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด.

ปองพล ธีวัลหทัยกุล และคณะ. (2550). **แนวทางในการพัฒนาศักยภาพ
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้**. ศรีสะเกษ:
วิทยาลัยเฉลิมกาญจนา.

ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และคณะ. (2550). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บุรีรัมย์.

ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ. (2550). **การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรพอเพียงในอีสานใต้**. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ประดิษฐ์ ศิลาบุตร และคณะ. (2550). **ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นใน
กลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้**. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ประทีป นวลเจริญ. (2548). **การศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว
เชิงธรรมชาติทางบกของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่**. ภูเก็ต:
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

ประทีป ชุมพล และคณะ. (2549). รายงานผลการวิจัยเรื่องศักยภาพและปัจจัยใน
จังหวัดสุรินทร์เพื่อส่งเสริมโครงการโลกใหม่ของช้างอย่างยั่งยืน.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรีชา ปาโนรัมย์ และคณะ. (2550). การศึกษากลยุทธ์ทางด้านราคาการท่องเที่ยว
ในกลุ่มอีสานใต้.บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

พัชรินทร์ ศิริอำพันธ์กุล และคณะ. (2550). รูปแบบการให้บริการนักท่องเที่ยวของ
ผู้ประกอบการในอีสานใต้. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

พิสมัย ประชานันท์ และคณะ. (2550). พฤติกรรมการบริโภคทางการท่องเที่ยวของ
นักท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ไพฑูรย์ นิยมมา และคณะ. (2550). การพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ในอีสานใต้.
นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ภักดิษา อภิศุกรกุล และคณะ. (2550). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปีของกลุ่ม
จังหวัดอีสานใต้. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

รุ่งรัตน์ หัตถกรรม และคณะ. (2550). การจัดการความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว
ในกลุ่มอีสานใต้.บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

วิโรฒ ศรีสุโร. (มปป.). ชาติอีสาน. มปป.

วิลาวลัย บุญศรี และคณะ. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน
ท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด
อีสานใต้. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุรินทร์.

วิไลรัตน์ ยาทองไชย และคณะ. (2550). การศึกษาการกระจายตัวของ
แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บุรีรัมย์.

ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ. (2550). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่
ในอีสานใต้. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.

ศศิธร นิธิปรีชา และคณะ. (2550). ภาวะผู้นำของกลุ่มที่พักโฮมสเตย์ใน
แหล่งท่องเที่ยวเขตอีสานใต้. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา.

ศักดิ์ศิริ นันตะสุข และคณะ. (2550). การพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นใน
การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. ชัยภูมิ
: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

สมบัติ ประจัญสานต์ และคณะ. (2550). แนวทางการจัดการภูมิสถาปัตยกรรม
การท่องเที่ยวในอีสานใต้. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สมหมาย ชินนาค และคณะ . (2550). การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตลาวใต้เพื่อ
การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ในอีสานใต้. อุบลราชธานี:
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

สมาพร คล้ายวิเชียร และคณะ. (2550). ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บุรีรัมย์.

สันติ ปานน้อย และคณะ. (2550). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวในหมู่บ้านช้าง
ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้เพื่อการเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวแบบอื่นๆ.
บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สายใจ ทันการ และคณะ. (2550). การศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสานใต้.
บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สำเนาวิ เสาวกุล และคณะ. (2550). บทบาทของผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นต่อ
ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. สุรินทร์: มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลสุรินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). กรอบ
ยุทธศาสตร์การพัฒนากาปี 2551. มปป.

สุทัศน์ กองทรัพย์ (2541). รายงานการวิจัยวิถีชีวิต วิถีความคิดช่างไทย-เขมร
อีสานใต้. สุรินทร์: สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

สุรินทร์ หลวงนา และคณะ. (2550). การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรของภาครัฐและเอกชนในเขตจังหวัดอีสานใต้. อุบลราชธานี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ. (2550). **สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธกลุ่มจังหวัดอีสานใต้**. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

อัจฉรา หลาวทอง และคณะ. (2550). **การศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในอีสานใต้**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

www.th.wikipedia.org เข้าถึงวันที่ 15 สิงหาคม 2551

www.tat.or.th เข้าถึงวันที่ 15 สิงหาคม 2551

www.buriram.go.th เข้าถึงวันที่ 15 สิงหาคม 2551

www.teata.or.th เข้าถึงวันที่ 15 ตุลาคม 2551

www.tourvtthai.com เข้าถึงวันที่ 15 ตุลาคม 2551

<http://diskgram.com> เข้าถึงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2551

<http://oldweb.opdc.go.th> เข้าถึงวันที่ 15 ตุลาคม 2551

ปิยมิตรผู้ร่วมงานวิจัย

อ.วิลาวัลย์ บุญศรี และคณะ

ผศ.พัชรินทร์ ศิริอำพันธ์กุล และคณะ

ผศ.สำเนาวิ เสาวกุล และคณะ

ผศ.สมบัติ ประจักษ์สานต์ และคณะ

อ.จารุณี ชัยโชติอนันต์ และคณะ

อ.นิคม บุญญานุสิทธิ์ และคณะ

อ.สมภาพร คล้ายวิเชียร และคณะ

ผศ.นิรันดร์ กุลทนานันท์ และคณะ

อ.ชนิษฐา สุริยะ และคณะ

อ.วิไลรัตน์ ยาทองไชย และคณะ

ผศ.ดร.กิ่งแก้ว ปะติตังโข และคณะ

อ.ลันติ ปานน้อย และคณะ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

นครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วิทยาลัยนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เทิดชาย ช่างบำรุง

อ.กฤษฎา พิณศรี และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ดร.สุรินทร์ หลวงนา และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อ.จิตติมาภรณ์ โสมะเกษตริณ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
อ.ศักดิ์ศิริ นันตะสุข และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อ.รุ่งรัตน์ หัตถกรรม และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ดร.ณัฐินี ศรีวงศ์ตระกูล และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อ.อัฉรา หลาวทอง และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.ทักษิณวรรณ ดวงมาลา และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ศศิธร นิธิปรีชา และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อ.ชยุ กาลังงาม และคณะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุรินทร์
อ.กานดา สีหเนตร และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อ.พิสมัย ประชานันท์ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.สายใจ ทั่นการ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.จรีพร จันทรพานิชย์ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.นันทพร อติเรกโชติกุล และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อ.ปรีชา ปาโนรัมย์ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.ธานินทร์ ไชยเชษฐ์ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.จิตตานันท์ ติกุล และคณะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
อ.นงลักษณ์ ทองศรี และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อ.ปัญญา นาคทอง และคณะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล นครราชสีมา
อ.กฤษณียา คังขจันทรานนท์ และคณะ	วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์
ว่าที่ ร.ต.ดร.นฤดม สาริกบุตร และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อ.ประติษฐ ศิลาบุตร และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผศ.ดร.ปิยาภรณ์ ศิริพานุมาศ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
น.ท.หญิง ดร.ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก และคณะ	วิทยาลัยนครราชสีมา
อ.ปองพล ธวัชหทัยกุล และคณะ	วิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

อ.ประดิษฐ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
อ.ไพฑูรย์ นิยมนา และคณะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ดร.ชลิดา รินทร์พรหม และคณะ	วิทยาลัยนครราชสีมา
อ. จิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.เชิดศักดิ์ ฉายถวิล และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผศ.ชื่น ศรีสวัสดิ์ และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อ.ดำเกิง โถทอง และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อ.ภักดิษา อภิศุภกรกุล และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.สมหมาย ชินนาค และคณะ	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิประจำชุดโครงการ

1. ผศ.ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
2. ผศ.ดร.ชุกกลีน อนุวิจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
3. รศ.ร.อ.ชูวิทย์ สัจฉายา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ดร.โณมยง โต๊ะทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
5. ผศ.วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
6. คุณสำราญ มีสมจิตร	สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยการสนับสนุน ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย
คุณปารณีย์ ศรีสวัสดิ์	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการวิจัยการท่องเที่ยว (อาวุโส)
คุณธีรศักดิ์ ทองสีลังษ์	เจ้าหน้าที่เว็บมาสเตอร์
คุณสาคร ยินดี	เจ้าหน้าที่สนับสนุนโครงการวิจัยการท่องเที่ยว
คุณพรทิพย์ บุญเที่ยงธรรม	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการวิจัยการท่องเที่ยว
คุณพงษ์พันธุ์ พุทธิวิศิษฎ์	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการวิจัยการท่องเที่ยว

ประวัติผู้เขียน

ดร.เกศชาย ช่วยบำรุง

- ๑ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ๒ ปริญญาโทนโยบายและการจัดการการท่องเที่ยว (เกียรตินิยม) จากมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ประเทศอังกฤษ
- ๓ ปริญญาเอก การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย โดยทุนรัฐบาลออสเตรเลีย (International Postgraduate Research Scholarship, IPRS by Australian Government, University of Queensland International Postgraduate Research Scholarship, UQIPRS, Tourism and Leisure Departmental Scholarship, UQDS)
- ๔ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี ดูแลโครงการการวิจัยทางด้านการท่องเที่ยวมากกว่า 300 โครงการ นักวิจัยกว่า 700 คน จากกว่า 40 สถาบันการศึกษาทั่วประเทศ
- ๕ ผู้อำนวยการโครงการการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือภาคีทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เศรษฐกิจอาเซียน โดยความร่วมมือของกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดูแลงานวิจัยการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) และกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี
- ๖ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรมของ United Nations Asian Productivity Organization (UN-AP0), โตเกียว ญี่ปุ่น
- ๗ คณะกรรมการความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา กระทรวงการต่างประเทศ
- ๘ รองประธานตัดสินรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ปี 2550 เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 ประเภทรายวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
- ๙ รองประธานตัดสินรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 7 ประจำปี 2551 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
- ๑๐ ผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาเครือข่ายวิจัยการท่องเที่ยว คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ

- ๑๒ ประธานพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการอุดหนุนทุนวิจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2552-2553 และกรรมการพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการ พ.ศ. 2551 ของสำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- ๑๓ บรรณาธิการวารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติและ E-Journal of International Thai Tourism
- ๑๔ กรรมการพัฒนาหลักสูตรทางการท่องเที่ยวและการโรงแรม เช่น มหาวิทยาลัยศิลปากร เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลและอื่นๆ
- ๑๕ อาจารย์พิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์และสารนิพนธ์ หลักสูตรปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก เช่น สถาบันพระปกเกล้า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญและอื่นๆ
- ๑๖ อดีตผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิต การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยมหิดล และหัวหน้าภาควิชาการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัย มหิดล
- ๑๗ มีบทความวิชาการมากกว่า 20 บทความทางการท่องเที่ยวที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารทั้งใน และต่างประเทศ
- ๑๘ ผู้เขียนหนังสือ
 - ถอยหลังเพื่อก้าวหน้าอันدامัน : จุดยืนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว
 - การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม : จุดเปลี่ยนอันدامันสู่ความยั่งยืน
 - เขียนรายรำลึก ฐานรากสู่อนาคตการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
 - ก้าวต่อไป...การท่องเที่ยวไทยในเวทีอาเซียน
 - A Step of Unity Forward: Collaborative Tourism Approaches for ASEAN One Destination
 - บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐาน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
 - เกาะช้าง...การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้
 - การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ราษฎร์ธานี : การวิจัยฐานทรัพยากรเกษตรสู่การท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน